

‘Mellom idealer og realiteter’: bruk av gjenopprettende prosesser i saker om vold i nære relasjoner

En retts sosiologisk analyse av konfliktrådsansattes og meklers erfaringer og oppfatninger

Jenny Kristine Sandbakk

Masteroppgave i retts sosiologi
Institutt for kriminologi og retts sosiologi
Juridisk fakultet

UNIVERSITETET I OSLO

25. november 2021

‘Mellom idealer og realiteter’: bruk av gjenopprettende prosesser i saker om vold i nære relasjoner

En retts sosiologisk analyse av konfliktrådsansattes og meklere s erfaringer og oppfatninger

© Jenny Kristine Sandbakk

2021

‘Mellom idealer og realiteter’: bruk av gjenopprettende prosesser i saker om vold i nære relasjoner. En rettsosnologisk analyse av konfliktrådsansattes og meklers erfaringer og oppfatninger

Jenny Kristine Sandbakk

<http://www.duo.uio.no/>

Trykk: Representeren, Universitetet i Oslo

IV

Sammendrag

Tittel: 'Mellom idealer og realiteter': bruk av gjenopprettende prosesser i saker om vold i nære relasjoner. En rettssosiologisk analyse av konfliktrådsansattes og mekleres erfaringer og oppfatninger

Av: Jenny Kristine Sandbakk

Veileder: Vidar Ola Halvorsen

Institutt for kriminologi og rettssosiologi

Det juridiske fakultet

Universitetet i Oslo

Høst 2021

Vold i nære relasjoner er et betydelig satsningsområde for det norske Konfliktrådet. I 2020 hadde Konfliktrådet to pågående pilotprosjekter som omhandla behandling av vold i nære relasjoner-saker, henholdsvis om utvikling av opplæringsmoduler for ansatte og meklere, og om utvikling av ny retningslinje for vurdering av egnethet og første kontakt med fornærmet part. Vold i nære relasjoner karakteriseres ved at de er komplekse og sensitive saker, og dette preger nødvendigvis håndteringa av disse sakene hos Konfliktrådet. En sentral diskusjon på forskningsfeltet om gjenopprettende prosesser og vold i nære relasjoner har vært hvorvidt bruken av gjenopprettende prosesser er forsvarlig og egna for saker om vold i nære relasjoner. Tidligere forskning på fagfeltet drøfter både mulighetene og begrensningene ved bruken. Kritiske innvendinger mot bruken av gjenopprettende prosesser i vold i nære relasjoner-saker omfatter blant annet hvorvidt sikkerheten til voldsutsatte ivaretas tilstrekkelig, risiko for re-viktimisering og/eller re-traumatisering av voldsutsatte, risiko tilknytta maktubalanse mellom partene, risiko for manipulasjon fra voldsutøver og risiko for re-privatisering av vold i nære relasjoner som fenomen. Denne oppgava utforsker og undersøker bruken av gjenopprettende prosesser i vold i nære relasjoner-saker med utgangspunkt i meklernes og de ansattes perspektiver. Den overordna problemstillinga for oppgava er «Hvilke erfaringer og oppfatninger har ansatte og meklere i Konfliktrådet knytta til bruken av gjenopprettende prosesser i saker om vold i nære relasjoner?» og «På hvilke måter gjør gjenopprettende prosess-

idealer seg gjeldende i informantenes erfaringer og oppfatninger?» For å besvare oppgavas hovedproblemstilling har det vært utført totalt 9 kvalitative intervjuer med ansatte og meklere i Konfliktrådet. Intervjumaterialet ble strukturert og fortolka gjennom en kategoribasert/tematisk analyse. Gjennom analyse og diskusjon belyses informantenes fortolkninger av meklerrollen og metodikken, oppfatninger om sakene og partene, samt oppfatninger om 'etterspillet' (konsekvensene av meklinga). Samla sett, indikerer funnene tendenser til at informantens utsagn kontinuerlig beveger seg i et spenningsforhold mellom det som i oppgava er valgt å betegnes som 'gjenopprettende idealer' og 'gjenopprettende realiteter'. Dette spenningsforholdet gjorde seg gjeldende på tvers av samtlige temaer som ble belyst i analyse- og diskusjonskapitlene. Funnene viser blant annet at informantene hadde en tilnærming til mekling som var prega av omsorgsrasjonalitet, på den ene sida, og rettslig rasjonalitet på den andre sida. Til slutt, skisseres det en idealtypisk meklingspraksis på vold i nære relasjonersfeltet, basert på funnene i oppgava. Den idealtypiske meklingspraksisen som skisseres er karakterisert av særlig fokus på egnethet, risiko- og sikkerhetskartlegging, offer-orientering og oppfølging. I tillegg, bærer den skisserte idealtypen av meklingspraksis preg av visse ulikheter mellom informantenes oppfatninger, som også belyses i oppgava.

Forord

Arbeidet med denne masteroppgava nærmer seg omsider slutten. Det er mye som ikke ble som forventa underveis i dette masterløpet, men med gode folk rundt meg har jeg kommet i mål til slutt. Dere er mange som fortjener en takk.

Aller først, tusen takk til mine 9 informanter. Jeg er ydmyk og takknemlig for at dere tok dere tid til å dele av deres erfaringer og refleksjoner. Hver og en av dere har bidratt til at denne oppgava har følt både meningsfull og spennende å skrive. I perioder hvor jeg har følt det tungt å drive oppgava framover, har jeg henta ny inspirasjon og motivasjon i deres genuine engasjement. En takk rettes også til kontaktpersoner i Konfliktrådet som har tatt seg tid til å besvare spørsmål og holdt meg oppdatert på nyttig informasjon.

Tusen takk til min veileder Vidar Ola Halvorsen. Tusen takk for alle kommentarer og innspill til oppgava mi. Særlig vil jeg takke deg for at du har vært så tilgjengelig og hjelpelig i siste innspurtsfase av masterskrivinga – i en tid da jeg trengte en veileders støtte og tilbakemeldinger som mest.

I tillegg vil jeg takke Peter Scharff Smith, som var min første veileder i denne masterprosessen. Tusen takk for de rådene og tilbakemeldingene du ga meg i en tidlig fase. Din oppmuntring og dine nyttige innspill gjorde oppstarten med et stort prosjekt mye enklere.

Takk til Jane, for at du tok deg tid til å diskutere masteroppgava mi med meg. Du tok meg imot med oppriktig interesse, og det er noe jeg setter stor pris på. Takk for konstruktive innspill, for oppmuntring og interessante samtaler.

Det hyggelige og inkluderende studiemiljøet på IKRS har også betydd mye. Masterløpet hadde ikke opplevdes så bra uten gode venner som jeg har fått på IKRS.

Til slutt, vil jeg si tusen takk til familien min og gode venninner, for at dere har gitt meg støtte, omsorg og oppmuntring på veien. Takk for at dere alltid stiller opp for meg.

Oslo, november 2021

Jenny Kristine Sandbakk

Innholdsfortegnelse

1 Introduksjon	1
1.1 Problemstilling	2
1.2 Bakgrunn	3
1.2.1 «Det institusjonelle landskapet».....	4
1.2.2 «Det politiske landskapet»	8
1.3 Begrepsavklaring.....	10
1.3.1 Gjenopprettende prosess	10
1.3.2 Vold i nære relasjoner	12
1.3.3 Mekler/Tilrettelegger	14
1.3.4 Voldsutsatte/fornærmede og voldsutøvere.....	15
1.4 Oppgavas oppbygging og struktur	15
2 Tidligere forskning	17
2.1 Tidligere forskning på bruken av gjenopprettende prosesser i saker om vold i nære relasjoner	17
2.1.1 Egnethet og kritiske innvendinger.....	18
2.1.2 Meklingspraksiser	23
2.1.3 Meklere/Tilretteleggere og ansatte.....	25
3 Teoretisk rammeverk	29
3.1 Mikrososiologi	29
3.2 Klassiske og nyere teorier om gjenopprettende prosess.....	30
3.3 Teoretisering av ‘idealer og realiteter’	31
3.4 Feministisk rettssosiologi: Privat versus offentlig-sondring.....	34
3.5 Offerperspektiv og idealtyper.....	35
4 Metode	37
4.1 Kvalitative forskningsintervjuer.....	37
4.2 Planlegging.....	38
4.2.1 Utvalg.....	38
4.2.2 Rekruttering.....	39
4.2.3 Semistrukturerte intervjuer og intervjuguide	41
4.3 Gjennomføring	42
4.3.1 Informant-og-forsker-relasjonen	46
4.3.2 Hvordan forholde seg til entusiasme og idealisme hos informantene?.....	47

4.4 Etterarbeid: analyseprosessen	48
4.4.1 Transkribering	49
4.4.2 Kategoribasert (tematisk) analyse	51
4.5 Forskningens kvalitet	53
4.6 Forskningsetiske refleksjoner	55
4.6.1 Informert samtykke og konfidensialitet	55
4.6.2 Forskerrollen og førforståelser	57
5 Oppfatninger om meklerrollen, sakene og partene.....	60
5.1 Meklerrollen	60
5.1.1 Lekomkler-idealet og kompetanse	60
5.1.2 Idealet om upartiskhet og nøytralitet.....	67
5.1.3 Oppsummert om meklerrollen: Faglighet og medmenneskelighet	74
5.2 Oppfatninger om sakene og partene.....	75
5.2.1 Oppfatninger om egnethet, risikoer og sikkerhet	75
5.2.2 Oppfatninger om partene: maktforhold, ansvarstaking og myndiggjøring	83
5.2.3 Offer-orientering: de fornærmede/voldsutsatte i sentrum.....	89
6. Oppfatninger om metodikken og ‘etterspillet’ i sakene	92
6.1 Metodikken.....	92
6.1.1 Timing, fleksibilitet og ‘på partenes premisser’	92
6.1.2 ‘På partenes premisser’	94
6.1.3 Følelser i meklingsrommet.....	97
6.1.4 Oppsummert om metodikken	100
6.2 ‘Etterspillet’ i sakene.....	100
6.2.1 Fokus på oppfølging og nettverk.....	101
6.2.2 Oppsummert om ‘etterspillet’ i sakene	109
7 Avsluttende refleksjoner	110
7.1 Gjenopprettende idealer og gjenopprettende realiteter	110
7.2 En idealtypisk meklingspraksis på vold i nære relasjoner-feltet?	112
7.3 Bidrag og videre forskning.....	114
8 Litteraturliste.....	116
Vedlegg 1: Godkjenning og prosjektvurdering fra NSD	127
Vedlegg 2: Informasjonsskriv og samtykkeskjema.....	130
Vedlegg 3: Intervjuguide for meklere	133

Vedlegg 4: Intervjuguide for ansatte..... 137

1 Introduksjon

Vold i nære relasjoner er et betydelig innsatsområde, nasjonalt så vel som internasjonalt. I 2017 ble «Europarådets konvensjon om forebygging og bekjempelse av vold mot kvinner og vold i nære relasjoner» (heretter referert til som Istanbulkonvensjonen) ratifisert i norsk lovgivning, og med dette forplikta den norske staten seg til et ansvar om å forebygge vold i nære relasjoner, samt å respondere på og anerkjenne vold i nære relasjoner som et lovbrudd (Drost, Haller, Hofinger, van der Kooij, Lünemann, og Wolthuis, 2015, s. 9). I forlengelsen av dette er vold i nære relasjoner-feltet et sentralt satsningsområde både for politi og rettsvesen, for politiske myndigheter (Regjeringen.no, 2020), men også for Konfliktrådet (Justis- og beredskapsdepartementet, 2020, s. 9; Sekretariatet for konfliktrådene, 2021, s. 44-45). Konfliktrådet er et statlig organ, og det er hovedleverandør av såkalte gjenopprettende prosesser i Norge. Konfliktrådet er gratis og tilgjengelig over hele landet. I det følgende sitatet beskrives Konfliktrådets virksomhet og formål i korte trekk:

Konfliktrådene kan kontaktes for å løse konflikter, når det er behov for å bygge relasjoner og gjenoppta relasjoner. Personer som er direkte involvert eller berørte av et bestemt lovbrudd eller en konflikt, og der én eller flere personer har påført andre en skade, et tap eller en krenkelse, kan få hjelp fra konfliktrådene. (Sekretariatet for konfliktrådene, 2020b, s. 3)

I Konfliktrådets årsrapport for 2020 understrekes det at vold i nære relasjoner er «et viktig fokusområde» for konfliktrådenes arbeid (Sekretariatet for konfliktrådene, 2021, s. 44). I 2020 hadde Konfliktrådet to pågående pilotprosjekter som omhandla behandling av vold i nære relasjoner-saker. Det ene pilotprosjektene gjaldt utvikling av nye opplæringsmoduler for ansatte og meklere, mens det andre omfatta utvikling av ny retningslinje for vurdering av egnethet og første kontakt med fornærmet part. Når saker om vold i nære relasjoner skal behandles hos Konfliktrådet, krever dette at meklerne (også kalt 'tilretteleggere') og de ansatte tar noen særlige hensyn og gjør særlige tiltak i de ulike fasene av den gjenopprettende prosessen (både i forberedelsene til meklingsmøtene, i gjennomføringen av meklingsmøtene og i etterkant av meklingsmøtene). Vold i nære relasjoner karakteriseres ved at de er komplekse og sensitive saker, og dette preger nødvendigvis håndteringa av disse sakene hos Konfliktrådet. Egnetheten til sakene og ulike hensyn knytta til den fornærmedes sikkerhet, behov og ønsker, er faktorer som preger

Konfliktrådets håndtering av vold i nære relasjoner-saker. Her har både de ansatte i Konfliktrådet og meklerne et ansvar for å ivareta partene og prosessen på en forsvarlig måte.

I denne oppgava skal bruken av gjenopprettende prosesser i saker om vold i nære relasjoner utforskes og undersøkes med utgangspunkt i meklernes og de konfliktrådsansattes perspektiver. Da meklerne og de ansatte har førstehåndserfaringer med bruken av gjenopprettende prosesser i saker om vold i nære relasjoner, er det dermed både relevant og interessant å søke kunnskap fra dem. Spørsmål som oppgava vil reflektere rundt er: hvilke oppfatninger har meklere og ansatte om meklerrollen, om sakene og om partene? Hva opplever informantene som begrensninger og utfordringer, og hva opplever de som muligheter? Hvilke idealer og realiteter kommer til syne i erfaringene og oppfatningene til informantene? Ettersom tematikken om bruk av gjenopprettende prosess i vold i nære relasjoner-saker er forholdsvis lite forska på i norsk sammenheng, vil oppgava dermed bære preg av en eksplorerende tilnærming.

1.1 Problemstilling

Denne oppgavas hovedproblemstilling lyder som følgende:

Hvilke erfaringer og oppfatninger har ansatte og meklere i Konfliktrådet knytta til bruken av gjenopprettende prosesser i saker om vold i nære relasjoner? På hvilke måter gjør gjenopprettende prosess-idealene seg gjeldende i informantenes erfaringer og oppfatninger?

I forlengelsen av hovedproblemstillinga, fant jeg det også relevant å utarbeide følgende underordna forskningsspørsmål:

Hva er ansattes og meklernes fortolkninger av meklerrollen i vold i nære relasjoner-saker?

Hvilke forståelser har informantene av vold i nære relasjoner-sakene, den voldsutsatte og voldsutøveren?

Hva kjennetegner meklingspraksiser i vold i nære relasjoner-saker i Konfliktrådet?

Hva er informantenes oppfatninger om konsekvensene ('etterspillet') av gjenopprettende prosesser i vold i nære relasjoner-saker?

Hovedproblemstillinga sammen med de underordna forskningsspørsmålene vil besvares gjennom analyse og diskusjon av det empiriske materialet som er samla inn ved bruk av kvalitative semistrukturerte intervjuer.

1.2 Bakgrunn

Konfliktrådet og gjenopprettende prosesser har tradisjonelt blitt assosiert med ungdomskriminalitet og ungdomsstraff/ungdomsoppfølging (Keenan, 2016, s. 99). Men, utviklinga over tid har gått i retning av at Konfliktrådet også håndterer mer alvorlige og mer komplekse sakstyper, slik som vold i nære relasjoner-saker (ibid.). I nordisk kontekst, var Finland det første landet til å bruke gjenopprettende prosesser i saker om vold i nære relasjoner (Paus, 2009, s. 15), og videre har Danmark gjennomført prosjekter med gjenopprettende prosesser i voldtektssaker (Mercer, Madsen, Keenan og Zinsstag, 2015). I norsk kontekst ble de første pilotprosjektene med bruk av gjenopprettende prosesser i familievoldssaker (som det ble kalt på den tida) gjennomført i tidsrommet 2008 til 2011 (Elvegård, Frigstad og Thorshaug 2011; Elvegård og Paulsen, 2013). Selv om praktiseringa av gjenopprettende prosesser i saker om vold i nære relasjoner, i norsk kontekst, har vært begrensa inntil relativt nylig, er det nå registrert en økning i andelen straffesaker som Konfliktrådet definerer som såkalte «integritetskrenkende saker». Integritetskrenkende saker er en kategori som omfatter følgende sakstyper hos Konfliktrådet: vold i nære relasjoner, trusler, krenkelser, seksualkriminalitet og ran (Sekretariatet for konfliktrådene, 2021, s. 13). I 2014 var andelen integritetskrenkende saker på 45 prosent, mens denne andelen økte til 54 prosent i 2020 (Sekretariatet for konfliktrådene, 2021, s. 13). Videre står det i årsrapporten til Konfliktrådet for 2020 at: «I 2020 utgjorde voldssaker nærmere 40 prosent av straffesaksporteføljen, hvorav 10 prosent er kategorisert som vold i nære relasjoner» (Sekretariatet for konfliktrådene, 2021, s. 13). Det påpekes imidlertid at som følge av at vold i nære relasjoner-sakene er en av de nye sakskategoriene som er innført i Konfliktrådet, finnes det ikke sikre tall på andelen vold i nære relasjoner-saker før 2020.

Bakgrunnen for denne oppgava er tidligere forskning, og særlig den rådende kritikken mot bruken av gjenopprettende prosesser i saker om vold i nære relasjoner som foreligger i forskningslitteraturen, se gjennomgang i kapittel 2. I tillegg, bidrar Konfliktrådets interne

policy-dokumenter, samt politiske styringsdokumenter om håndtering og forebygging av vold i nære relasjoner og bruk av gjenopprettende prosesser i slike saker til å danne konteksten for denne oppgavas undersøkelser. I de neste to delkapitlene følger en klargjøring av det jeg, etter inspirasjon fra Mathiesen (2011, s. 75 og 137-138), har valgt å kalle «det institusjonelle landskapet» og «det politiske landskapet».

1.2.1 «Det institusjonelle landskapet»

I Norge finnes det i alt 12 konfliktråd fordelt over hele landet, og totalt finnes det ca. 600 meklere fordelt på de ulike konfliktrådene (Prop. 57 L, (2013–2014), s. 10; Konfliktrådet, u.å.). Totalt er det 145 ansatte i konfliktrådet per 31. desember 2020, og 34 av disse er ansatte i Sekretariatet for konfliktrådene, heretter forkortet som «Sfk» (Sekretariatet for konfliktrådene, 2021, s. 6). Sfk er den øverste sentrale administrasjonen til konfliktrådene og har ansvaret for det faglige og administrative tilknyttede konfliktrådene (Konfliktrådet, u.å.). På hvert enkelt konfliktråds kontor varierer det med alt fra 2 til 17 medarbeidere/ansatte, i tillegg til meklerne som er der (Sekretariatet for konfliktrådene, 2021, s. 6). Organiseringa og finansieringa av konfliktrådene ble overdratt fra kommunene til å bli statlig styrt i 2004, og er på nåværende tidspunkt underlagt Justis- og beredskapsdepartementet.

I Norge ble Konfliktrådet lovfesta som konflikthåndteringsordning i Lov om meglings i konfliktråd av 15. mars 1991. Før dette hadde det blitt utført prøveordninger med konfliktråd, og for første gang i 1981 (Paus, 2009, s. 8). Initiativet til konfliktrådsordningen ble gjort av myndighetspersoner og akademisk elite, og var ikke resultat av noen sosial (folkebasert) bevegelse (Paus, 2009, s. 9). Det var professor i kriminologi Nils Christie med sin artikkel «Konflikt som eiendom» (1977) som satte i gang debatten om alternative straffereaksjoner på 1970-tallet, og Christies klassiske artikkel har fått en betydelig del av æren for at Konfliktrådet senere ble opprettet og lovfestet i 1991 (Paus, 2009). I dag er konfliktrådsordningen regulert i fornyta lov, Lov om konfliktrådsbehandling av 2014 (Konfliktrådsloven, 2014). I tillegg er ordningen med konfliktråd regulert i Forskrift om Konfliktrådsbehandling (2014). Det er en uttalt forutsetning at meklere og ansatte er gjort kjent med innholdet i både Konfliktrådsloven og forskriften, ifølge Konfliktrådets veiledningsmanual Meklerhåndboka (Sekretariatet for konfliktrådene, 2020b, s. 8).

Gjenopprettende prosesser brukes som alternativ til eller et supplement til den tradisjonelle straffesakskjeden. Det er mulig å ta i bruk gjenopprettende prosesser på alle stadier av straffesakskjeden og i alle typer av sivile saker og straffesaker (Prop. 57 L, (2013–2014)). Vold i nære relasjoner-saker henvises til Konfliktrådet som straffesaker fra politiet, eller de initieres som en sivil sak, enten av partene sjøl eller av offentlige etater som hjelpetjenester, politi, barnevern eller andre (Sekretariatet for konfliktrådene, 2020b).

Som del av de strafferettslige reaksjoner, tilbyr Konfliktrådet følgende: «mekling i konfliktråd, oppfølging i konfliktråd, ungdomsoppfølging og ungdomsstraff», jf. Konfliktrådsloven, 2014, § 1. Den strafferettslige reaksjonen som blir kalt «oppfølging i konfliktråd» er en reaksjon som blant annet er etablert for bruk i saker om vold i nære relasjoner-saker. Denne strafferettslige reaksjonen ble foreslått av et arbeidsutvalg i rapporten «Økt bruk av Konfliktråd» (Strandfjord, Steinbakk, Hallgren, Lereim, Rezaee, Gjøen, og Berg Sand, 2011), og ble videre lovfesta og etablert som praksis i 2014 ved den nye Konfliktrådsloven (2014).

De sentrale vilkårene for konfliktrådsordninga er at den skal være frivillig og basert på informert samtykke fra partene, jf. Konfliktrådsloven, 2014, § 11. Når det gjelder deltakelse i gjenopprettende prosesser i saker om vold i nære relasjoner spesifikt sammenfaller da også frivillighets- og samtykkepremissene med Istanbulkonvensjonens anbefaling om at mekling og gjenopprettende prosess *ikke* skal være obligatorisk i saker om vold i nære relasjoner (Drost mfl., 2015, s. 9). I straffesakene som havner hos Konfliktrådet er det påtalemyndigheten som innhenter samtykke fra partene, samtidig som påtalemyndigheten har ansvaret for å vurdere egnetheten til sakene (Sekretariatet for konfliktrådene, 202, s. 24). Samtykket til deltakelse i Konfliktråd skal være avklart før saken kommer til Konfliktrådet, men dette er imidlertid ikke alltid tilfelle, slik det framgår av årsrapporten til Konfliktrådet for 2020, i visse tilfeller mottar konfliktrådene saker hvor samtykke ennå ikke er avklart (Sekretariatet for konfliktrådene, 2021, s. 24-25). Diskusjoner rundt samtykkeinnhenting faller utafør min oppgaves problemstilling og datagrunnlag, derfor går jeg ikke noe videre med rutiner tilknyttet samtykkeinnhenting her.

Internasjonalt koordineres og praktiseres ordninger med gjenopprettende prosess noe forskjellig. I forarbeidene til Konfliktrådsloven (2014) finner man at i norsk kontekst er det lagt vekt på følgende overordna kjennetegn ved bruken av gjenopprettende prosesser: lokal forankring, lekfolk som meklere og partenes samtykke og frivillighet (Prop. 57 L, (2013–2014),

s. 10). Et annet sentralt kjennetegn på gjenopprettende prosess er partenes deltakelse, hvor det er partene som eier konflikten og løsningene av konflikten (Sekretariatet for konfliktrådene, 2020b, s. 12). Dette er formulert i konfliktrådsloven (2014, §1):

Konfliktrådets virksomhet skal bygge på en gjenopprettende prosess som legger til rette for at partene og andre som er berørt av et lovbrudd eller en konflikt i fellesskap bestemmer hvordan virkningene skal håndteres.

Litt nærmere forklart om metoden gjenopprettende prosesser slik den praktiseres av Konfliktrådet, er det verdt å merke seg at Konfliktrådet tilbyr ulike typer av møter, som omfatter: «meklingsmøte, stormøte, ungdomsstormøte, tilrettelagt møte, oppfølgingsmøte eller andre møter» (konfliktrådsloven, 2014, § 1). Videre, er det slik at det gjennomføres forsamtaler/formøter før partene møtes ansikt til ansikt. I forsamtalene møter parten med en mekler alene, og går igjennom hendelsene som har skjedd, og mekler får kartlagt partens behov og ønsker (Sekretariatet for konfliktrådene, 2020b, s. 23-25). I forbindelse med vold i nære relasjoner-saker er slike forsamtaler obligatoriske, og et hovedformål med disse møtene er å kartlegge sikkerhetsbildet til den voldsutsatte og potensielle risikofaktorer ved voldsutøver. Deretter følger de gjenopprettende møtene, forutsatt at partene fremdeles ønsker å møtes, jf. frivillighetspremisset. Det kan enten være ett eller flere møter. En avtaleinngåelse mellom partene markerer avslutningen på møtet/møtene. Avtaler er imidlertid ikke et formelt krav i sivile saker, kun i straffesaker (Sekretariatet for konfliktrådene, 2020b, s. 39). Avtalen følges opp av konfliktrådets administrasjon. Praksisen hos Konfliktrådet i vold i nære relasjoner-saker er at det alltid skal være to meklere til stede, og helst en mekler av hvert kjønn. Dette er en retningslinje som er formulert i Konfliktrådets meklerhåndbok (Sekretariatet for Konfliktrådene, 2020, s. 80).

Videre, har kompetansen til meklere og ansatte et særlig fokus når det gjelder bruken av gjenopprettende prosesser i vold i nære relasjoner-saker. FNs håndbok om gjenopprettende prosesser («Handbook on Restorative Justice Programmes») påpeker at opplæring og kompetanse for meklere som skal tilrettelegge i saker om vold i nære relasjoner er vesentlig (bruker betegnelsen “victim-sensitive training”): «Mediator training should emphasize the safety of women and children, and an understanding of systemic gender discrimination and power imbalance.» (United Nations, 2006, s. 49).

I sitatet over gjøres det klart at fenomenkunnskap på vold i nære relasjoner bør være en del av meklernes kompetanse. De samme forventningene til meklere fenomenkunnskap retta mot vold i nære relasjoner er belyst i handlingsplanen «Frihet fra vold» (Justis- og beredskapsdepartementet, 2021). Konfliktrådet har dessuten de siste åra forsterka sin satsing på meklernes og de ansattes kompetanse på vold i nære relasjoner-feltet generelt og på ivaretagelsen av de fornærmede i disse sakene spesielt. I Konfliktrådets årsrapport for 2020 står det, for eksempel, følgende:

For å sikre at brukerne og samarbeidspartnerne har tillit til at tjenestene våre er trygge, effektive og har god kvalitet, har vi i 2020 fortsatt en særlig satsning på utvikling av kompetanse og bedre rutiner knyttet til håndtering av integritetskrenkende saker og ivaretagelse av fornærmede. Kompetanseutvikling som omfatter både meklere og ansatte vil være en prioritet også i 2021. (Sekretariatet for konfliktrådene, 2021, s. 13)

«Integritetskrenkende saker», som er termen som Konfliktrådet viser til, svarer til en kategori av særlig komplekse og sensitive saker hos Konfliktrådet, herunder vold i nære relasjoner. Som en del av satsninga på kompetansen til meklere og ansatte i Konfliktrådet, pågår et arbeid med å utvikle opplæringsmoduler for mekling i «integritetskrenkende saker», samt utvikling av ny retningslinje for egnethetsvurdering og første kontakt med den fornærmede i slike saker (Sekretariatet for konfliktrådene, 2021, s.44), som nevnt innledningsvis i denne oppgava.

Konfliktrådet har dessuten egne spesifiserte retningslinjer for bruken av gjenopprettende prosesser i vold i nære relasjoner-saker, som gjelder for meklere og de ansatte. Disse er å finne i Meklerhåndboka (Sekretariatet for konfliktrådene, 2020b), kapittel 8. I denne oppgavas analysekapitler, vil mine informanternes utsagn fortolkes i lys av blant annet retningslinjene i Meklerhåndboka.

Som følge av at Norge er medlem av Europarådet, lener Konfliktrådets praksis seg i tillegg på Europarådets anbefalinger om bruk av gjenopprettende prosess, hvor det blir lagt vekt på at god meklingspraksis inneholder: «partenes aktive og frivillige deltakelse i prosessen, og meklernes uavhengighet og upartiskhet.» (Sekretariatet for konfliktrådene, 2020b, s. 8)

1.2.2 «Det politiske landskapet»

I forbindelse med forebygging og håndtering av saker om vold i nære relasjoner blir Konfliktrådet nevnt i flere politiske styringsdokumenter. For eksempel i en arbeidsgruppe nedsatt av Justisdepartementet i 2004 som skulle se på hvordan fornærmede og pårørende møtes i forbindelse med straffesaker, ble det klargjort et forslag til *Konfliktrådets rolle* i spesielt voldtektssaker: «Konfliktrådet skal være et synlig og godt tilbud for ofre og pårørende, og skal utvikle metoder og samtaleforum som ivaretar ofrenes behov. Offeret skal tilbys megling uavhengig av hvilken skjebne saken får i straffesakskjeden.» (NOU 2008: 4, s. 31). I den tidlige utviklingsfasen av Konfliktrådets håndtering av voldtektssaker, viser det seg altså, at det formes en offisiell forventning om en særlig offerorientering i bruken av gjenopprettende prosesser.

Videre, i melding til Stortinget gis en klar oppfordring til å bruke tilrettelagte samtaler/gjenopprettende prosesser i alle sakstyper:

Det er et mål for regjeringen at megling, tilrettelagte møter og stormøter skal gjøres tilgjengelig for alle berørte, i alle saker og på alle nivåer i straffesakskjeden, uavhengig av hvor lang tid som har gått siden lovovertrедelsen og uavhengig av hvem de berørte er. (Meld. St. 15 (2012–2013), s. 116).

Når det legges fram forslag til Stortinget om en ny lov om konfliktrådsbehandling, er det med det overordna formålet om å øke bruken av gjenopprettende prosesser (Prop. 57 L, (2013–2014)). Den politiske viljen til å satse på gjenopprettende prosesser i saker om vold i nære relasjoner formidles også i rapporten «Økt bruk av konfliktråd - Rapport fra arbeidsgruppe som har vurdert rettslige og praktiske tiltak for mer bruk av gjenopprettende prosess» (Strandfjord mfl., 2011).

Norske politiske myndigheter har dessuten satt bruken av gjenopprettende prosesser i vold i nære relasjoner-saker på dagsordenen i flere handlingsplaner om vold i nære relasjoner, hvor det har blitt etablert tiltak for å øke bruken av gjenopprettende prosesser i vold i nære relasjoner-saker. 13. august 2021 la regjeringa fram en ny handlingsplan mot vold i nære relasjoner (Regjeringen.no, 2021). Den forrige handlingsplanen mot vold i nære relasjoner ble lansert i 2013, og hadde tittelen «Et liv uten vold. Handlingsplan mot vold i nære relasjoner 2014–2017» (Justis- og beredskapsdepartementet, 2013). Den nye handlingsplanen mot vold i nære

relasjoner var først varslet utgitt i løpet av det første halvåret av 2020, men har siden den gang blitt utsatt en rekke ganger (Regjeringen.no, 2020). Hovedmandatet for den nye handlingsplanen (Justis- og beredskapsdepartementet, 2021, s. 4) er «[...] effektiv forebygging, mer likeverdige og sammenhengende tjenester til voldsutsatte og ansvarliggjøring, straffeforfølgning og behandling av den som utøver vold.». Totalt inneholder handlingsplanen 82 tiltak fordelt på de 6 innsatsområder. I handlingsplanen forstås vold i nære relasjoner som et kriminalitetsproblem, et samfunnsproblem, et folkehelseproblem og et likestillingsproblem (Justis- og beredskapsdepartementet, 2021, s. 14). Innholdet i handlingsplanen «Frihet fra vold» forteller om hvor bredt feltet vold i nære relasjoner er. Det er mye å si om den nye handlingsplanen, men det som er særlig relevant å trekke fram i sammenheng med min oppgave er at blant de 82 tiltakene finnes tre tiltak (tiltak nr. 48, 49 og 50) som konkret omhandler konfliktrådsbehandling av vold i nære relasjoner. Tiltakene som retter seg mot konfliktrådet og vold i nære relasjoner, er først tiltak nr. 48 om å «Utarbeide kurs i integritetskrenkende saker for ansatte og meklere i konfliktrådene samt, styrke veiledningskompetansen for konfliktrådernes rådgivere». (Justis- og beredskapsdepartementet, 2021, s. 56). Tiltak nr. 49 omhandler å «Videreutvikle retningslinjene for håndtering av integritetskrenkende saker som også omfatter ivaretagelse av barns behov» (Justis- og beredskapsdepartementet, 2021, s. 56). Til sist, utgjør tiltak 50 å «Sørge for at fornærmede får informasjon om gjenopprettende prosess på ulike stadier i straffesaksbehandlingen» (Justis- og beredskapsdepartementet, 2021, s. 56).

I den nye handlingsplanen (Justis- og beredskapsdepartementet, 2021, s. 54) heter det videre at «Dersom saken overføres til konfliktråd skal det alltid være med utgangspunkt i voldsutsattes ønsker og behov.». Dette er en oppfordring om offerorientering som man kan kjenne igjen fra NOU-en «Fra ord til handling» (2008: 4), og som dessuten framstår som et gjennomgående prinsipp internt for meklingspraksis hos Konfliktrådet (Sekretariatet for konfliktrådene, 2020b). I forbindelse med bruken av gjenopprettende prosesser i vold i nære relasjoner-saker stilles det, i den nye handlingsplanen «Frihet fra vold», dessuten forventninger til meklere og ansatte i konfliktrådet:

Det er vesentlig at meklere/ tilretteleggere og ansatte i konfliktrådene innehar nødvendig fenomenkunnskap og prosessforståelse for å tilrettelegge for møter i integritetskrenkende saker. (Justis- og beredskapsdepartementet, 2021, s. 54)

Samla sett gir de tre tiltakene i «Frihet fra vold» (Justis- og beredskapsdepartementet, 2021) som retter seg mot konfliktrådets behandling av saker om vold i nære relasjoner en aktuell kontekst til det som er formålet med denne oppgava, nemlig å undersøke hvilke oppfatninger og erfaringer ansatte og meklere i konfliktrådet har med bruken av gjenopprettende prosesser i saker om vold i nære relasjoner.

Når konfliktrådsbehandling av saker om vold i nære relasjoner omtales i «det politiske landskapet», trekkes det fram visse forbehold retta mot egnetheten og forsvarligheten ved bruken; hensynet til voldsutsattes sikkerhet (offer-orientering), samt kompetansen til meklerne og de ansatte er særlig nevnt. Dette er samsvarende med kritiske innvendinger som presenteres i forskningslitteraturen, noe jeg belyser nærmere i kapittel 2 om «Tidligere forskning».

1.3 Begrepsavklaring

I dette delkapittelet vil jeg redegjøre for de mest sentrale begrepene i denne oppgava. Dette for å klargjøre hvilket meningsinnhold som er tillagt de aktuelle begrepene. Først vil jeg klargjøre begrepet ‘gjenopprettende prosesser’. Videre, redegjør jeg for hvilken definisjon og fenomenforståelse av ‘vold i nære relasjoner’ som denne oppgava legger til grunn. Deretter redegjør jeg for begrepet mekler/tilrettelegger. Til slutt gir jeg en begrepsavklaring på de som er partene/deltakerne i en gjenopprettende prosess, som her er: voldsutsatt og voldsutøver.

1.3.1 Gjenopprettende prosess

Metoden som Konfliktrådet benytter seg av i sin håndtering av saker er kalt gjenopprettende prosesser. I tillegg til begrepet gjenopprettende prosesser, brukes også begrepene gjenopprettende rett, gjenopprettende rettferdighet, mekling/meklingsmøte, tilrettelagte samtaler/møter og gjenopprettende samtaler/møter om samme fenomen. De ulike språklige alternativene brukes om hverandre i forskningslitteraturen og blant praktikerne på feltet, men uten at meningsinnholdet endres nevneverdig.

I norsk vokabular har ‘gjenopprettende prosess’ blitt etablert som et samlebegrep for alternative konflikthåndteringsmetoder (Christie, 2013). I en rapport til justisdepartementet (Strandfjord mfl., 2011) med forslag til ny konfliktrådslov og tiltak for å øke bruk av konfliktrådet, er det

foreslått å benytte nettopp 'gjenopprettende prosess' som standardbegrep. Som følge av dette benytter jeg 'gjenopprettende prosess' som hovedbegrep i mitt masterprosjekt.

Min oppgave legger til grunn den amerikanske sosiologiprofessoren Howard Zehr sin definisjon av 'gjenopprettende prosesser'. Dette «falt naturlig» da definisjonen til Zehr er brukt som rettesnor og visjon for meklingspraksiser i Norden, og deriblant i det norske Konfliktrådet (Paus, 2009, s. 6). Zehr (2008, s. 52) definerer gjenopprettende rett på følgende måte:

Genopprettende rett er en prosess, hvor man så vidt mulig, involverer alle parter i en konkret lovovertrædelse. Man identifiserer og forholder sig i fællesskab til skader, behov og forpligtelser med det formål at hele og genoprette i så høj grad som muligt.

Zehrs definisjon framhever distinkte kjennetegn ved metoden gjenopprettende prosess, slik som aktiv involvering av partene, gjenoppretting av skaden, og vektlegging av partenes behov og forpliktelser. I forlengelsen av disse kjennetegnene og definisjonen til Zehr har Konfliktrådet formulert 10 grunnprinsipper for sin praksis med gjenopprettende prosesser. Disse grunnprinsippene er følgende: Frivillighet, Fortrolighet, Trygghet, Deltakelse, Nærhet og eierskap, Upartiskhet og likeverdighet, Respekt, Forståelse og fleksibilitet, Åpen og utforskende og Håp. (Sekretariatet for konfliktrådene, 2020b, s. 10-11).

I flere deler av oppgava mi bruker jeg imidlertid «tilrettelagte møter» eller «mekling»/«meklingsmøte», i stedet for «gjenopprettende prosesser», da dette var de benevnelsene som mine informanter veksla på å bruke, når de beskrev sine erfaringer og oppfatninger. Som en av informantene sjøl påpekte, blir disse begrepene gjerne brukt litt om hverandre: «Jeg kommer til å bruke ordet mekling, og gjenopprettende prosesser og tilrettelagte møter litt sånn om hverandre.» (A3)

En aktuell *innvending* mot å benytte ordet 'mekling' (og 'mekler') har vært at dette kan gi assosiasjoner til «[...] at ansvar og skyld er noe det kan forhandles eller mekles om.» (Prop. 57 L (2013–2014), s. 11). Slike assosiasjoner kan være svært problematiske i saker som vold i nære relasjoner-saker, ettersom dette kan forsterke skamfølelser og/eller re-viktimisering av fornærmede.

1.3.2 Vold i nære relasjoner

Begrepet ‘vold i nære relasjoner’ har blitt det mest vanlige begrepet å benytte i norsk samfunnskontekst (Sjåfjell, 2018). Benevnelsen ‘vold i nære relasjoner’ er dessuten foretrukket brukt i en rekke politiske styringsdokumenter (NOU 2003: 31; NOU 2008: 4), samt i de nyeste handlingsplanene på feltet (Justis- og beredskapsdepartementet, 2007; Justis- og beredskapsdepartementet, 2013; Justis- og beredskapsdepartementet, 2021).

Vold i nære relasjoner-begrepet benyttes også av Konfliktrådet. Konfliktrådet (Sekretariatet for konfliktrådene, 2020b, s. 70) henviser til en definisjon av vold i nære relasjoner som er formulert av Nasjonalt Kunnskapssenter om Vold og Traumatisk Stress (heretter NKVTS). I denne oppgava legger jeg til grunn NKVTS’ definisjon av vold i nære relasjoner, som er som følgende:

Vold i nære relasjoner (VINR) er et samfunnsproblem, samtidig som det er et folkehelseproblem. Vold i nære relasjoner omfatter ulike former for vold og overgrep mellom nåværende og tidligere familiemedlemmer, og den omfatter også barn som er vitne til volden. Samtidig er det viktig å vite at negativ sosial kontroll, tvangsekteskap og kjønnslemlestelse også faller inn under begrepet. (NKVTS, u. å.)

Videre, definerer NKVTS ‘nære relasjoner’ på følgende måte:

I straffeloven av 2005 § 282 defineres nære relasjoner som nåværende eller tidligere ektefelle eller samboer, nåværende eller tidligere ektefelles eller samboers slektning i rett nedstigende linje, slektning i rett oppstigende linje, noen i sin husstand eller noen i sin omsorg. Det vil si at nære relasjoner også omfatter søsken, barn, forelder, besteforeldre og barnebarn. I denne veilederen inkluderes også storfamilie, partner, kjærestere relasjoner og personer i bofellesskap som nære relasjoner. (NKVTS, u. å.)

Vold mellom *nære venner* og *nære bekjente* er imidlertid utelatt i NKVTS’ definisjon. I meklerhåndboka til Konfliktrådet presiseres det at den valgte definisjonen av vold i nære relasjoner er plukket ut fordi den er ‘kjønnsinkluderende’ på den måten at den belyser «[...] menns vold mot kvinner og kvinners vold mot menn, men også vold mot likekjønnede»

(Sekretariatet for konfliktrådene, 2020b, s. 71). Dette indikerer at kjønnede dimensjoner av vold i nære relasjoner har oppmerksomheten til Konfliktrådet i alle fall på et teoretisk nivå.

Når det gjelder voldsbegrepet er dette også gjort rede for i Konfliktrådets meklerhåndbok, kapittel 8 om «Vold i nære relasjoner» (Sekretariatet for konfliktrådene, 2020b). Konfliktrådet retter seg etter definisjonene til henholdsvis Verdens helseorganisasjon (heretter WHO) og Per Isdals definisjon. WHO's og Isdals (2000) definisjon er for øvrig ofte brukt i foreliggende forskningslitteratur om vold i nære relasjoner (Elvegård, Frigstad og Thorshaug, 2011, s. 9; Sjøfjell, 2018).

Isdal (i Sekretariatet for konfliktrådene, 2020b, s. 70) definerer 'vold' som:

[...] enhver handling rettet mot en annen person, som gjennom at denne handlingen skader, skremmer eller krenker, får den andre til å gjøre noe mot sin vilje eller slutte å gjøre noe den vil.

WHO (i Sekretariatet for konfliktrådene, 2020b, s. 70) definerer 'vold' som:

forsettlig bruk av, eller trussel om, fysisk makt eller tvang, rettet mot en selv, andre enkeltpersoner eller en gruppe. For å regnes som vold må handlingen resultere i, eller ha høy sannsynlighet for å resultere i død, fysisk eller psykisk skade, eller mangelfull utvikling.

Videre, viser Konfliktrådet til varierte former som 'volden' kan ha, og de voldsformene nevnes er: «Fysisk vold, Psykisk vold, Materiell vold, Økonomisk vold, Latent vold, Omsorgssvikt – herunder vold i oppdragelsesøyemed og fravær av omsorg, Negativ sosial kontroll/strukturell vold, Tvangsekteskap, Kjønnsmislikhet, Seksuell vold» (Sekretariatet for konfliktrådene, 2020b, s. 71). Ved å sette opp en slik oversikt over voldsformer demonstrerer Konfliktrådet en bred teoretisk innfallsvinkel til vold i nære relasjoner. På bakgrunn av dette blir det interessant å utforske hvordan ulike voldsforståelser kommer til uttrykk når meklerne og konfliktrådsansatte reflekterer over og beskriver erfaringer og oppfatninger om bruken av gjenopprettende prosesser i vold i nære relasjoner-saker.

Med alt dette sagt, er det verdt å merke seg at Konfliktrådet retter sin meklingspraksis etter fenomenkunnskap av vold i nære relasjoner som er betydelig bredere enn den strafferettslige definisjonen av 'vold i nære relasjoner', noe som videre antyder en distinkt skillelinje mellom gjenopprettende prosess-praksis og strafferettspraksis. Dette gjør det interessant å undersøke nettopp bruken av gjenopprettende prosesser som et eget rettslig spor på vold i nære relasjoner-feltet, slik denne oppgava har tatt sikte på å gjøre.

1.3.3 Mekler/Tilrettelegger

På samme måte som med begrepet 'gjenopprettende prosesser', benytter faglitteraturen litt varierte begreper om rollen til de som legger til rette for møtene mellom partene i Konfliktrådet. I den engelske faglitteraturen er 'facilitator' mye brukt (van Wormer og Walker, 2013, xvii). Mens i norsk faglitteratur er 'tilrettelegger' eller 'mekler' mest anvendt. Konfliktrådets interne skriv (Sekretariatet for konfliktrådene, 2020b) og aktørene i konfliktrådet benytter også 'mekler' og 'tilrettelegger' om hverandre. Det samme meningsinnholdet ligger likevel fast i begge begrepsvarianter. Jeg kommer derfor til å bruke begge betegnelsene, dog benyttes 'mekler' primært i denne oppgava. I Meklerhåndboka beskrives en 'mekler' på følgende måte:

Mekleren har ansvar for å legge til rette for en god dialog. Dette gjør han/hun ved å være trygg i rollen, informere, lytte og opptre upartisk. Mekler er rollemodell gjennom å vise at mekler er aktivt lyttende, ikke tar parti og viser respekt for partene. (Sekretariatet for konfliktrådene, 2020b, s. 12)

I Konfliktrådsloven (2014, §§3-5) er det spesifisert vilkår som gjelder for meklervervet. Vilråene gjelder hvem som kan bli mekler, hvem som oppnevner meklerne og meklervervets varighet. Det er lagt vekt på at meklerne skal speile et størst mulig mangfold, og på denne måten utgjøre et mest mulig representativt utvalg av befolkningen (Konfliktrådsloven, 2014 § 4). Meklervervet er frivillig og gjelder for en 4-årsperiode med eventuell mulighet for forlengelse. Et sentralt prinsipp er dessuten at meklerne i Konfliktrådet er lekmeklere, som vil si at de ikke representerer en profesjon eller et yrke, men er meklere i kraft av sin såkalte 'livskunnskap/allmennkunnskap'. Lekmeklerprinsippet er stadfesta i proposisjon til Stortinget om ny konfliktrådslov: «Alminnelig livskunnskap representert ved lekfolk som tilretteleggere er en sentral bærebjelke i konfliktrådet.» (Prop. 57 L (2013–2014), s. 11).

1.3.4 Voldsutsatte/fornærmede og voldsutøvere

I *strafferetten* er det vanlig å benytte begrepene ‘fornærmede’ for voldsutsatte parter og ‘mistenkt’, ‘tiltalt’ og ‘gjerningsperson’ for voldsutøvende parter (Skilbrei og Stefansen, 2018, s. 13). Til sammenligning, har Konfliktrådet imidlertid en egen terminologi for partene i en sak. I saker som behandles hos Konfliktrådet benyttes ‘klager’ som betegnelse på gjerningspersonen og ‘påklaga’, som betegnelse på den fornærmede (Sekretariatet for konfliktrådene, 2020b, s. 12). Videre, brukes ‘parter’ som betegnelse i sivile saker (ibid.).

I mitt intervjumateriale var det ‘*voldsutsatt*’ eller ‘*fornærmet*’, og ‘*voldsutøver*’ som ble brukt mest av mine informanter. Dermed er det også disse begrepene jeg som hovedregel benytter i oppgava mi. Når dette er sagt, ble begreper som ‘parter’ eller ‘deltaker’ også benytta av mine informanter. Dermed vil jeg veksle mellom å benytte samtlige av nevnte begreper, uten at meningsinnholdet forandres av den grunn.

1.4 Oppgavas oppbygging og struktur

Denne masteroppgava er inndelt i sju kapitler. I kapittel to presenteres tidligere forskning som utgjør en vesentlig bakgrunn for denne oppgavas temavalg, problemstilling og analyse.

I kapittel tre presenteres det teoretiske rammeverket til oppgava, som omfatter klassiske og nyere teorier om gjenopprettende prosesser og teoretiseringer av ‘idealer og realiteter’ innafor den gjenopprettende retten. Videre, gjør oppgava bruk av teoretiske perspektiver på idealtyper av offer og gjerningsperson, i tillegg til den feministisk baserte sondringa mellom ‘offentlig- og privatsfæren’.

Fjerde kapittel redegjør for metodevalg og forskningsetiske vurderinger. Kapitlet tar for seg planlegginga av, gjennomføringa av og etterarbeidet med det empiriske datagrunnlaget til oppgava. En gjennomgang av den analytiske framgangsmåten med en kategoribasert/tematisk analyse gis også i kapittel fire.

Oppgavas femte og sjette kapittel utgjør analyse- og diskusjonskapitlene. Disse kapitlene inneholder den kategoribaserte/tematiske analysen av det empiriske datamaterialet, som er foretatt i dialog med oppgavas teoretiske rammeverk, samt tidligere forskning. Her blir informantenes utsagn presentert, analysert og drøftet. I kapittel fem presenteres, analyseres og drøftes informantenes oppfatninger om meklerrollen, sakene og partene, mens i kapittel seks

belyses informantenes oppfatninger om metodikken og 'etterspillet' i vold i nære relasjonersakene.

I sjuende og siste kapittel oppsummeres og sammenfattes av oppgavas hovedfunn. I dette kapitlet konkluderes det over hva oppgavas funn kan bety i konteksten av det større *fagfeltet* og *praksisfeltet*. I dette avslutningskapitlet reflekteres det også over min oppgaves bidrag, samt over veier videre for framtidens forskning.

2 Tidligere forskning

I dette kapittelet gjennomgår jeg tidligere forskning på bruken av gjenopprettende prosesser i saker om vold i nære relasjoner som har relevans for oppgava mi. Denne oppgavas tema har en tverrfaglig forankring i forskningslitteraturen og krysser flere aktuelle forskningsfelt og fagdisipliner; både kriminalitetsforebyggingsfeltet, vold i nære relasjoner-feltet, alternativer til straff-feltet og viktologi-feltet. Videre, har både kriminologer, rettssosiologer, sosiologer, psykologer, pedagoger og jurister bidratt til forskningslitteraturen om gjenopprettende prosesser (Gavrielides, 2015; van Wormer og Walker, 2013). Denne oppgava baserer seg på forskning som hovedsakelig er henta fra kriminologisk og rettssosiologisk forskning. Videre, har jeg i særlig grad vektlagt den tidligere forskningas kritiske innvendinger mot bruken av gjenopprettende prosesser i saker om vold i nære relasjoner som et utgangspunkt for denne oppgavas analyse og diskusjon.

2.1 Tidligere forskning på bruken av gjenopprettende prosesser i saker om vold i nære relasjoner

En aktuell bakgrunn for forskningsfeltet om bruken av gjenopprettende prosesser i vold i nære relasjoner-saker er tidligere forskning som har presentert kritiske innvendinger mot bruken av *legalstrategiske* (strafferettslige) virkemidler i forebygginga og bekjempelsen av vold i nære relasjoner. De strafferettslige virkemidlene omfatter særlig slik som straffelovgivning, politi og påtalemyndighetenes arbeid og domstolenes arbeid (Dullum og Bakketeig, 2017). Kritiske perspektiver på straffesaksprosesser med vold i nære relasjoner-saker har kommet fra blant annet kriminologisk, rettssosiologisk og feministisk forskning, både nasjonalt og internasjonalt (Aas 2014; Bitsch, 2019; Dullum, 2019; Dullum, 2017; Dullum og Bakketeig, 2017; Grøvdal, 2014; Grøvdal 2019; Hayden, Gelsthorpe, Kingi, og Morris, 2014; Ptacek, 2010). Formuleringer fra anerkjente forskere om at: «The criminal justice system ‘has had its chance’ as the dominant form of justice for a long time without proving to be effective for dealing with family violence» (Hudson, i Hayden, 2014b, s. 217), tjener som et aktuelt vitnesbyrd om dette. Kritikken som foreligger, viser vei for alternative konflikthåndteringsmetoder for saker om vold i nære relasjoner, som enten supplement eller enkeltstående alternativ til strafferetten.

Forskningsfeltet om vold i nære relasjoner og gjenopprettende prosess er veletablert og har vært diskutert i forskningslitteraturen siden 1990-tallet (Daly og Wade, 2014, s. 186). Tidligere

forskning på fagfeltet drøfter både mulighetene og begrensningene ved bruken (Wolthuis, 2020; Pali og Madsen, 2011). Videre, inneholder forskningslitteraturen internasjonale komparative studier av meklingspraksiser i vold i nære relasjoner-saker på tvers av europeiske land (Drost mfl., 2015), samt nasjonale evalueringsstudier i norsk kontekst (Eide og Gjertsen, 2009; Elvegård, Frigstad og Thorshaug, 2011; Elvegård og Paulsen, 2013; Strandfjord mfl., 2011). Det foreligger imidlertid få studier om bruken av gjenopprettende prosesser i saker om vold i nære relasjoner i norsk kontekst, noe som har bakgrunn i at metoden var lite i bruk fram til de første pilotprosjektene ble gjennomført i perioden 2008 til 2011 (Elvegård, Frigstad og Thorshaug 2011; Elvegård og Paulsen, 2013). Derimot er det internasjonale forskningsmiljøet rikt på bidrag som belyser tematikken. Internasjonalt finnes det en betydelig mengde forskning på bruken av gjenopprettende prosesser vold i nære relasjoner-saker, særlig fra New Zealand, Storbritannia og USA (Hayden, Gelsthorpe, Kingi og Morris, 2014; Ptacek 2010).

I de neste delkapitlene gjennomgår jeg aktuelle tidligere forskningsbidrag som omhandler følgende temaer: egnethet og kritiske innvendinger, sammenligninger av meklingspraksiser, samt tidligere forskning på meklere og ansatte.

2.1.1 Egnethet og kritiske innvendinger

Det har pågått en debatt i den internasjonale forskningslitteraturen siden 1990-tallet om hvorvidt gjenopprettende prosesser er egna for mer alvorlige lovbrudd, slik som saker om vold i nære relasjoner (Daly og Wade, 2014, s. 185). Den internasjonale forskningslitteraturen har drøfta argumenter både for og imot bruken av gjenopprettende prosesser i saker om vold i nære relasjoner. Noen av de vanligste kritiske innvendingene *mot* bruken er den potensielle faren for re-viktimisering av den voldsutsatte, at maktubalansen i relasjonen mellom voldsutsatt og voldsutøver gjør at metoden er uegna og upassende for slike saker, eller at metoden bidrar til å trivialisere eller re-privatisere saker om vold i nære relasjoner (Gelsthorpe, 2014; Hayden, 2014a, 2014b; Miller, Hefner og Iovanni, 2020; Pali og Madsen, 2011, s. 51; Pelikan og Hofinger 2016; Ptacek, 2010; Stubbs, 2014). På den andre sida, henvises det til fordeler som taler *for* å anvende gjenopprettende prosesser i vold i nære relasjoner-saker, som blant annet at den voldsutsatte får sin stemme hørt (myndiggjøring/'empowering'), samt at voldsutøver blir ansvarliggjort for sine handlinger og blir konfrontert med konsekvensene av voldshandlingene sine, samtidig som at prosessen bidrar til å forminske skamfølelser hos voldsutøver og hjelper voldsutøver til å rehabiliteres/reintegreres tilbake til samfunnet (Daly og Wade, 2014; Pali og

Madsen, 2011; Pelikan og Hofinger 2016; Strang, 2014; Stubbs, 2014). Min intensjon er ikke å bruke denne oppgava til å tale for hverken den ene eller andre sida, men i stedet utgjør de ulike synsvinklene en relevant bakgrunn for denne oppgavas problemstilling og analyse. Jeg gir her en gjennomgang av både teoretiske og empiriske bidrag i forskningslitteraturen som omhandler egnethet og kritiske innvendinger, som har vært relevant for min oppgave.

I norsk kontekst foreligger det to evalueringsrapporter, utført av NTNU Samfunnsforskning, som omhandler bruk av gjenopprettende prosesser i vold i nære relasjoner-saker, og som har sett på blant annet *egnet*. Evalueringene er gjort av tre ulike pilotprosjekter som det ble gitt mandat om i handlingsplanen «Vendepunkt» (Justis- og politidepartementet, 2007). I det første pilotprosjektet (Tiltak 21 i «Vendepunkt») skulle det prøves ut «frivillig bruk av tilrettelagte samtaler og/eller stormøter med voksne og barn som er berørte av vold i nære relasjoner» (Elvegård, Frigstad og Thorshaug, 2011, s. vi), og prosjektet skulle gjennomføres i konfliktrådet i Sør-Trøndelag. Da evalueringen av dette pilotprosjektet ble publisert i 2011, konkluderte rapporten med at bruken av gjenopprettende prosesser i saker om vold i nære relasjoner anbefaltes videreført som en permanent praksis, og/eller at denne praksisen ble innlemmet som en del av strafferettssystemet (Elvegård, Frigstad og Thorshaug, 2011).

Det neste pilotprosjektet skulle være et samarbeidsprosjekt mellom konfliktrådet og politidistriktene, og skulle prøve ut gjenopprettende prosesser som metode i saker om vold i nære relasjoner der det er ilagt besøksforbud (Tiltak 22 i «Vendepunkt»). Prosjektet ble et samarbeid mellom Konfliktrådet i Oslo og Akershus og Asker og Bærum politistasjon. Det siste pilotprosjektet skulle utprøve bruken av gjenopprettende prosesser i saker om vold i nære relasjoner «på egnet tidspunkt i straffesakskjeden.» (Tiltak 23 i «Vendepunkt»). Prosjektet ble gjennomført av Konfliktrådet i Østfold. Evalueringene av tiltak 22 og 23 i «Vendepunkt» (Justis- og politidepartementet, 2007, s. 12), ble publisert i en samla rapport (Elvegård og Paulsen, 2013). Den generelle anbefalingen i rapporten er at bruken av gjenopprettende prosesser «egner seg mer for sakene med liten til middels alvorlighetsgrad, enn for de mest alvorlige sakene» (Elvegård og Paulsen, 2013, s. 10). Unntak fra dette kan være dersom meklerne har særlig relevant fagbakgrunn og erfaringer som tilsier at de er i stand til å ta de mest alvorlige sakene (Elvegård og Paulsen, 2013). Den overordna konklusjonen er, igjen, som i rapporten til Elvegård, Frigstad og Thorshaug (2011), å videreføre bruken av gjenopprettende prosesser i vold i nære relasjoner-saker. Rapporten formidler imidlertid eksplisitte anbefalinger

til hvordan bruken bør utvikles videre. Noen av anbefalingene er å klargjøre metoden ytterligere, gi bedre informasjon i forkant og bedre oppfølging i etterkant, øke kunnskapen om voldsutøvere blant meklerne, vektlegge barneperspektivet i større grad, gjøre konfliktrådene mer synlige, sikre bedre samarbeid med andre instanser, samt innføre et minimumskrav til meklernes kompetanse og opplæring i saker om vold i nære relasjoner (Elvegård og Paulsen, 2013, s. 78-79).

Kort oppsummert, viser konklusjonene og erfaringene fra evalueringsrapportene (Elvegård, Frigstad og Thorshaug, 2011; Elvegård og Paulsen, 2013) at konfliktrådsbehandling i vold i nære relasjoner-saker anbefales videreført og anses som egnet når voldsutsattes sikkerhet og behov og barns behov er ivaretatt. Kompetanse og opplæring for meklere og ansatte, samt ivaretagelse av den fornærmede later fortsatt til å være det sentrale nøkkelpunktet for Konfliktrådets virksomhet, som nevnt innledningsvis i denne oppgava (Sekretariatet for konfliktrådene, 2021, s. 13).

Et annet evalueringsprosjekt om Konfliktrådets håndtering av saker om vold i nære relasjoner, er studien til Eide og Gjertsen (2009). I denne studien er konklusjonen mye det samme som i evalueringsforskningen utført av Elvegård og Paulsen (2013) og Elvegård, Frigstad og Thorshaug (2011), nemlig at det oppfordres til en videre satsning på bruk av gjenopprettende prosesser i vold i nære relasjoner-saker. Eide og Gjertsens (2009) studie baserer seg på observasjon av meklingsmøter, spørreundersøkelser og kvalitative intervjuer med konfliktrådsledere og med parter/deltakere på meklingsmøter. Studiens funn indikerer at deltakerne i hovedsak har positive erfaringer med mekling, hvor de forteller om at relasjonen dem imellom er bedret og at de har fått lagt hendelsene bak seg. Det er imidlertid verdt å stille seg kritisk til hvorvidt en potensiell 'biased' rekruttering av deltakere kan ha ført til at det primært er de med positive opplevelser fra meklinga som deltok i studien. Videre viser studien at konfliktrådslederne er gjennomgående optimistiske mot å benytte gjenopprettende prosesser i saker om vold i nære relasjoner. Når dette er sagt, belyser studien også utfordringer og begrensninger. Kritiske problematiseringer som løftes fram er hvorvidt samtykke fra partene er reelt, mangelfull juridisk informasjon til deltakerne, utfordringer knytta til geografisk lokalisering og lange reisedistanser til visse konfliktråd, individualisering av problemstillinger som er storsamfunnets ansvar, samt maktubalanse mellom partene som kan være utfordrende for meklere og ansatte å 'lese', avdekke og adressere.

Pali og Madsen (2011, s. 50) gir en oppsummering av aktuelle argumenter for og imot bruken av gjenopprettende prosesser som er gjennomgående i forskningslitteraturen:

The main arguments put forward by the proponents are: the opportunity for victims to participate and engage in the process and receive validation for their own story, for the offenders to take due responsibility for their actions, and for the 'community' to have its relationships repaired (Pali og Madsen, 2011, s. 50).

De sentrale argumentene som støtter at gjenopprettende prosesser er egna for saker om vold i nære relasjoner, er som vist i sitatet over, at myndiggjøring av fornærmede muliggjøres og at fornærmede 'gis en stemme', en ansvarliggjøring av voldsutøver aktiveres, samt at de mellommenneskelige relasjoner i lokalsamfunnet styrkes av den gjenopprettende prosessen. Videre, har forskning fra Storbritannia, vist at det er flere fordeler for fornærmede med å benytte gjenopprettende prosess i saker om vold i nære relasjoner, blant annet at dette kan redusere post-traumatisk stress, redusere ønske om hevn og at det gis en mer tilfredsstillende form for rettferdighet både for voldsutøver og voldsutsatte (Gelsthorpe, 2014, s. 115). Gelsthorpe (2014, s. 116) understreker at en stor del av empiriske funn taler til fordel for at gjenopprettende prosesser er en passende konflikthåndteringsmetode i saker om vold i nære relasjoner, men at dette forutsetter at saker vurderes individuelt, at det nedlegges et nøysomt forarbeid og at kulturelle perspektiver tas i betraktning.

Videre, har Daly og Wade (2014, s. 187) lista opp fem hovedpunkter om hva som er potensielle positive utfall av gjenopprettende prosesser, disse er som følger:

- «-give victims (or a victims' representative) the chance to voice their story and to be heard;
- allow a victim's experience to be validated and acknowledge that s/he is not to blame;
- create opportunities for family relationships to be repaired, if desired;
- encourage a perpetrator to take responsibility for their behaviour;
- provide an appropriate context for family, friends and other relevant community members to censure the offending behaviour»

På den annen side, foreligger en rekke kritiske innvendinger til bruken av gjenopprettende prosesser i saker om vold i nære relasjoner. En betydelig del av kritikken er retta mot ivaretagelsen av fornærmede:

Opponents caution against the compromising of victims' safety, the potential manipulation of the process by the offender, the pressure on the victims to participation and agreement, and the (perceived) incompatibility of RJ [restorative justice] with the women's movement goal of establishing violence against women as a public crime (Pali og Madsen, 2011, s. 50).

Den feministiske bevegelsen, feministiske forskere og viktimologi-forskere er blant dem som belyser et kritisk perspektiv på maktskjevhet mellom partene som en hindring for bruk av gjenopprettende prosesser (Ptacek, 2010; Pelikan og Hofinger, 2016, s. 329). Det skjeve maktforholdet mellom partene kan være en begrensning for å benytte gjenopprettende prosesser i vold i nære relasjoner-saker. Begrensningen omfatter at sikkerhetshensynet til den fornærmede ikke ivaretas tilstrekkelig og at voldsutøvers kontroll og dominans over den voldsutsatte ikke kartlegges godt nok eller 'tas for lett på' av tilretteleggere av gjenopprettende prosesser (Stubbs, 2014). I sin litteraturgjennomgang av studier om gjenopprettende prosesser i saker om kjønna vold deriblant, vold i nære relasjoner ('gendered violence') viser Stubbs (2014, s. 200) til at et sentralt fokus for gjenopprettende prosess er at det trengs å tas hensyn til voldsutøvers potensielle kontroll og makt over den utsatte. Dette kan dreie seg om trusler om framtidig vold fra voldsutøveren, eller at den voldsutsatte mangler beskyttelse og forståelse fra andre i familie- eller vennenettverk angående voldshandlingene. I forlengelsen av dette punktet ligger det et ansvar på ansatte og tilretteleggere om å sikre fornærmedes sikkerhet underveis og etter meklingsprosessen. Dette har vært relevant å overføre til min egen oppgave, hvor jeg blant annet har undersøkt hvordan mine informanter reflekterer rundt maktdynamikker mellom partene i vold i nære relasjoner-saker.

Andre kritiske innvendinger som har blitt reist er at gjenopprettende prosesser i vold i nære-relasjoner saker kan risikere å føre til re-viktimisering og re-traumatisering av den fornærmede (Keenan et al, 2016; Elvegård, Frigstad og Thorshaug 2011, s. 26; Daly og Wade, 2014). En annen aktuell innvending som har blitt satt søkelys på er risikoen for at gjenopprettende prosesser medfører eller oppfattes som en trivialisering, bagatellisering eller re-privatisering av

vold i nære relasjoner, og i forlengelsen av dette at den voldsutøvende ikke blir ansvarliggjort for sine handlinger i tilstrekkelig grad (Daly og Wade, 2014; Miller, Hefner og Iovanni, 2020; Pelikan og Hofinger, 2016, s. 329).

2.1.2 Meklingspraksiser

Europarådet publiserte en forskningsrapport i 2015 som sammenlikner ulike europeiske land sine rettslige standarder og praksiser knyttet til gjenopprettende prosess i saker om vold i nære relasjoner (Drost mfl., 2015). De utvalgte landene var: Østerrike, Danmark, Hellas, Finland, Nederland og Storbritannia (Wales og England). Rapporten konkluderer med at Østerrike (og Finland) har den best utviklede metoden ('best practice') for håndtering av vold i nære relasjoner. Videre gir rapporten (Drost mfl., 2015, s. 28-29) et riss over sentrale temaer som bør belyses av videre forskning, og disse er som følger: makt -og kontrollodynamikker mellom voldsutøver og voldsutsatte, voldsutsattes sikkerhet/trygghet, dobbeltroller og gjensidig utøvelse av vold mellom parter i nær relasjon, gjenopprettende prosess på ulike stadier i strafferettsprosessen (før, under og etter gjennomføring av strafferettssaker), meklers kompetanse, og til slutt, utforskning av spesialiserte metoder for vold i nære relasjoner.

Som nevnt, er Østerrike ansett som et av de landene som har kommet lengst i å utvikle en spesifikk metode og spesialisert praksis for gjenopprettende prosesser i vold i nære relasjonssaker. I korte trekk inneholder metodikken følgende:

Key elements of this are the involvement of two opposite sex mediators, an individual pre-mediation session and the use of 'mirror stories.' In the first session, the mediators tell the story they had been told by the perpetrator and victim so the first time they hear the other's story, it comes from a third party. (Petrillo, u.å., s. 284)

Et særlig sentralt element i den østerrikske metodikken er det som kalles 'the mirror of stories' (Geschichtenspiegel). Denne teknikken er beskrevet på følgende måte:

At the beginning of this session the two mediators are facing each other, while the two partners also remain on opposite sides, each sitting next to their mediator. The mediators tell each other what they have heard during the previous individual talks: the story of the relationship, the story of suffering violence and of acting violent, of threatening,

hitting, constraining the other's freedom. Thus they mirror the stories they have been told and present these mirrors to each other. (Pelikan og Hofinger, 2016, s. 330)

I korte trekk går 'the mirror of stories' ut på at de to meklerne gjenforteller versjonene til hver av partene til hverandre, mens partene sitter og hører på. I lys av Østerrikes spesialiserte metodikk på vold i nære relasjoner-saker er det interessant å undersøke hvordan den norske praksisen foregår. Kunnskap om utviklede metoder i andre land, gjør det aktuelt å utforske hvordan metodikken og praksisen ser ut i norsk sammenheng. I den forbindelse benytter jeg erfaringene og oppfatningene til meklere og ansatte til å skape et innblikk i norske meklingsforhold på vold i nære relasjoner-feltet.

Videre, når det gjelder tidligere forskning på praksiser, undersøkes det i studien til Wasileski (2017) praksis med gjenopprettende prosesser i saker om vold i nære relasjoner («intimate partner violence») i lys av implementeringen av denne ordninga i greske domstoler, og det fokuseres særlig på hvorvidt samfunnsstrukturer preger meklingsordninga, og på hvilke måter denne påvirkninga eventuelt skjer. Med samfunnsstrukturer refererer Wasileski til (2017, s. 1950): “[...] the larger social structure in Greek society such as xenophobia, patriarchy, the gendered structure of the labor market, and the availability of social services.”. Studien baserer seg på intervjuer med 15 representanter fra påtalemyndigheten i domstolens første instans/tingrettene («public prosecutors at the courts of first instance») og 3 tilretteleggere («facilitators of mediation process»).

Oppsummert sett, tyder funnene i Wasileskis (2017) studie på at meklingsordninga i Hellas er dysfunksjonell. Wasileski (2017, s 1963) skriver at: “The most obvious limitation is prosecutors' lack of skills and knowledge of gender violence and a RJ philosophy”. Videre, finner Wasileski at respondentene uttrykker kjønnsstereotypiske/patriarkalske holdninger til voldsutøver og voldsutsatte som viser seg i en marginalisering av voldsutøver og en mistro mot og re-viktimisering av voldsutsatt, samt underminering av voldsutsattes sikkerhet. Meklinga i vold i nære relasjoner forstås som en måte å løse familieproblemer på i stedet for å anse vold i nære relasjoner som et samfunnsproblem. Underminering av voldsutsattes sikkerhet handler for eksempel om en manglende fenomenforståelse om vold i nære relasjoner, hvor voldsutøvers 'unnskyld' eller 'lovnader om å slutte med volden' ikke blir videre problematisert som

potensiell videreføring av et kontroll/trussel-regime overfor den voldsutsatte (Wasileski, 2017, s. 1955).

Studien til Wasileski (2017) belyser bruken av gjenopprettende prosesser i vold i nære relasjoner-saker fra perspektivet til aktorer i domstolene («public prosecutors») og funnene speiler den greske samfunnskonteksten. Det er interessant å undersøke hvorvidt funnene har overføringsverdi til en norsk samfunnskontekst, spesielt når det gjelder hvordan subjektive holdninger hos enkeltindivider og samfunnsforhold potensielt samvirker og påvirker meklere og ansatte i det norske Konfliktrådet. Slik jeg oppfatter det, er Wasileskis (2017) studie relevant i norsk sammenheng for å bygge et kunnskapsgrunnlag om faktorer som påvirker overføringer av saker om vold i nære relasjoner til Konfliktrådet og for kartlegging av arbeidet som påtalemyndighetene gjør, da de er en av aktørene i straffesakskjeden som vurderer egnethet og klargjør samtykke i saker som skal overføres til konfliktråd. Studien til Wasileski (2017) er også av betydning for min oppgave, ettersom funnene også omfatter tilretteleggeres erfaringer og holdninger som det er aktuelt å sette opp mot norske forhold, noe jeg forsøker å gjøre i denne oppgava. Praktikerens kompetanse (på metodikk og på fenomenforståelse av vold i nære relasjoner) og holdninger/verdier er to gjennomgående temaer i Wasileskis (2017) studie, og vil også være sentrale temaer for denne oppgavas analyse og diskusjon.

2.1.3 Meklere/Tilretteleggere og ansatte

Norske studier av gjenopprettende prosesser i vold i nære relasjoner-saker har sett lite på meklernes og ansattes erfaringer og oppfatninger, og har i stedet hatt hovedfokus på partenes opplevelser og erfaringer. Når dette er sagt, har studier fra utlandet belyst mekler- og ansattsperspektivene. Miller, Hefner og Iovanni (2020) har gjennomført en studie av gjenopprettende møter mellom voldsutsatt og voldsutøver ('victim-offender dialog') på stadiet etter domsavsigelse ('postconviction stages'). I denne studien belyses oppfatninger om egnetheten og nødvendige vurderingskriterier for bruk av gjenopprettende prosesser i saker om vold i nære relasjoner ('gender-based crimes'). Datagrunnlaget til studien er basert på telefonintervjuer med 33 direktører og tilretteleggere av programmer med gjenopprettende prosesser i 27 ulike amerikanske stater. Sentrale overordna temaer for studien var blant annet ivaretagelse av den voldsutsatte og ansvarliggjøring av voldsutøveren. Funnene i studien tilsier at informantene er positive til bruken av gjenopprettende prosesser i saker om vold i nære relasjoner, noe som blir begrunna med at metoden gir fordeler for de voldsutsatte, og at en offer-

orientert tilnærming i praksisen sikrer ivaretagelsen av den voldsutsatte. Ved siden av en offerorientering, later det til at respondentene i studien er opptatt av at timinga for meklinga skal være riktig, og at ordninga skal være fleksibel for partene:

Part of the appeal of RJ is its flexibility, and the hope is that it can be used when victims feel it is most appropriate for meeting their needs and when offenders are most amenable. (Miller, Hefner og Iovanni, 2020, s. 86)

Videre, er det også noen respondenter i studien som er grunnleggende skeptiske og er motvillige mot å implementere en ordning med gjenopprettende prosesser i saker om vold i nære relasjoner.

Når det gjaldt opplæring på fenomenkunnskap om vold i nære relasjoner ble dette løfta fram som et uttrykt ønske blant flere respondenter i Millers, Hefners og Iovannis (2020) studie, som følger av at de ikke hadde fått noen slik opplæring. Et annet funn i studien er at bekymringer som tilretteleggerne har særlig handler om: «victims' physical and emotional safety and their practical and emotional needs are of the utmost concern» (Miller, Hefner og Iovanni, 2020, s. 83). Videre, belyser studiens funn aktuelle motivasjoner hos tilretteleggerne: “They express their desire to do this time and time again, to help victims get their questions answered, to facilitate victims in having a voice, and to empower victims who have been harmed.” (Miller, Hefner og Iovanni, 2020, s. 83). Av funn som peker i en mer kritisk retning, kan det trekkes fram at visse av respondentenes utsagn vitner om en paternalistisk tilnærming, hvor kjønnsstereotype/forutinntatte oppfatninger av utøver og utsatt kommer til overflaten (Miller, Hefner og Iovanni, 2020, s. 84). Studien til (Miller, Hefner og Iovanni, 2020) i sin helhet bidrar til å belyse rådende oppfatninger blant praktikerne på feltet. Funnene gjelder for den amerikanske samfunnskonteksten, og det er nærliggende å undersøke hvorvidt liknende og/eller motsettende oppfatninger eksisterer blant norske praktikere (her: ansatte og meklere i Konfliktrådet).

Tidligere studier har undersøkt og sammenlikna meklers bakgrunner, kompetanse og opplæring. I rapporten til Europeisk Forum (Drost mfl., 2015) belyses ulikheter i bakgrunnen, kompetansen og opplæringa til meklere i saker om vold i nære relasjoner på tvers av utvalgte europeiske land. I Danmark og Finland er meklerne utelukkende lekfolk, mens i Østerrike,

Nederland og Storbritannia er det vanlig at meklere har en profesjonsbakgrunn, enten sosialfaglig, som psykologer eller som jurister/advokater. Norge er ikke inkludert i den nevnte rapporten, men har en liknende ordning som i Danmark med lekmeklere. Det faktum at ordningene med meklere varierer i ulike land, skaper et aktuelt utgangspunkt for å søke mer kunnskap om meklere og deres bakgrunn, kompetanse, opplæring, samt egne erfaringer fra mekling. I forlengelsen av dette søker denne oppgava kunnskap om meklere og ansattes subjektive oppfatninger både om meklerrollen og metodikken innafor vold i nære relasjonerkonteksten.

En annen studie som også belyser forskjeller i meklere opplæring, kompetanse og utdanningsbakgrunnen, er studien til Keenan, Zinsstag og O'Nolan, (2016), som sammenlikner landene Belgia, Irland og Norge. I denne studien belyses imidlertid saksfeltet 'seksuelle overgrep', men som nevnt tidligere, har seksuelle overgrepssaker en del likhetstrekk med vold i nære relasjoner, samt at flere av de samme risikokartleggingene og sikkerhetsvurderingene gjøres i begge typer saker i gjenopprettende prosess-metodikk (Wolthuis, 2020; Sekretariatet for konfliktrådene, 2020b). Keenan, Zinsstag og O'Nolan, (2016) finner at tilretteleggerne i saker om seksuelle overgrep varierer med hensyn til profesjonell eller lekfolk-bakgrunn, kompetanse og erfaring i de respektive landene:

[...] people working in both a professional and volunteer capacity, people with and without a therapeutic qualification and people whose knowledge and experience of sexual violence ranged from expert to very limited. (Keenan et al 2016, s. 102-103)

I Belgia har tilretteleggerne ekspertise på feltet kommet etter hvert som de har bygget seg opp praktisk erfaring. Videre, når det gjelder ansatte er disse representert ved ulike profesjoner som fra psykologi, psykoterapi og sosialt arbeid, og har generelt sett ingen spesifikk opplæring fra gjenopprettende prosess-metodikken (Keenan et al 2016, s. 103). Til forskjell, er det i Irland vanlig med 3-dagers opplæring for meklere, som utvides med 1-2 dager ved opplæring i håndtering av såkalte komplekse saker, som seksuelle overgrepssaker. Opplæringa omfatter innføring i et sett med standard spørsmål som stilles til partene/deltakerne (Keenan et al 2016, s. 103). Av de tre landene som undersøkes, har Norge den mest omfattende formelle opplæringa med fire dagers kurs, 6-8 ukers observasjon av gjenopprettende prosesser i praksis, og påfølgende et tre dagers kurs (Keenan et al 2016, s. 103-104). I tillegg til dette, har Konfliktrådet

egne kurs for meklere retta mot vold i nære relasjoner og seksuelle overgrep (ibid.). Meklere som håndterer seksuelle overgrepssaker må ha noe tidligere erfaring, og administrasjonen plukker bevisst ut de som er erfarne nok til slike saker, ifølge Keenan et al (2016, s. 104).

På bakgrunn av ulike forskningsbidrag som tematiserer mekleres og ansattes bakgrunner, kompetanse og opplæring på tvers av ulike land, ble det aktuelt for meg å implementere disse faktorene som en del av min undersøkelse av mekleres og ansattes erfaringer og oppfatninger om bruken av gjenopprettende prosesser i saker om vold i nære relasjoner. Det ble relevant for min oppgave å søke innsikt i hvordan mine informanter reflekterte rundt nettopp disse faktorene.

3 Teoretisk rammeverk

I dette kapittelet presenterer jeg de teoretiske perspektivene som anvendes i analysen og diskusjonen av mitt datamateriale. De teoretiske perspektivene er valgt på bakgrunn av oppgavas problemstillinger, og har blitt anvendt for å lage en retts sosiologisk analyse av erfaringene og oppfatningene mine informanter har om bruken av gjenopprettende prosesser i saker om vold i nære relasjoner. De teoretiske perspektivene som anvendes i denne oppgava er hentet fra kriminologisk og retts sosiologisk forskning, feministisk retts sosiologi, samt fra mikrososiologi. Oppgavas teoretiske rammeverk er firedeelt. *For det første*, er klassiske og nyere teorier om gjenopprettende prosesser relevante for å teoretisere den rettslige konteksten til problemstillinga. *For det andre*, anvendes en teoretisering av 'idealer og realiteter' innafor den gjenopprettende retten. *For det tredje*, inneholder oppgavas teoretiske rammeverk en teoretisering av idealtyper av offer og gjerningsperson. *For det fjerde*, gjør jeg bruk av det feministiske teoretiske skillet mellom den offentlige og private sfære.

3.1 Mikrososiologi

Mikrososiologien gir tilgang til å studere «hvordan individer fortolker og tilløgger rettlige fænomener betydning [...]» (Johansen, 2013, s. 517). Med en mikrososiologisk inngang til empiri og analyse muliggjøres undersøkelser av sosiale aktører innafor en rettslig kontekst. Innafor retts sosiologisk forskning, belyser studier med en mikrososiologisk tilnærming blant annet hvordan «[...] den juridiske profession, dens nettverk og diskurser setter rammen for aktørers handlinger.» (Johansen, 2013, s. 517). Ved bruk av en mikrososiologisk tilnærming er det dermed mulig å studere hvordan individer forhandler i situasjoner ved hjelp av sosiale regler (normer). En mikrososiologisk tilnærming kan anvendes for å analysere hvilke normer og verdier (eller, idealer) meklere og ansatte presenterer i sine fortellinger om og fortolkninger av meklerrollen og meklingspraksiser i vold i nære relasjoner-saker. Jeg vil gjøre bruk av en mikrososiologisk tilnærming for å analysere internaliserte oppfatninger/normer/idealer som kommer til uttrykk hos informantene, for å identifisere hvilke forestillinger om gjenopprettende prosess-idealer som gjør seg gjeldende i informantenes erfaringer og refleksjoner, samt hvilke måter dette kommer til uttrykk på.

Et eksempel på en studie med en mikrososiologisk tilnærming er doktorgradsavhandlingen til Bitsch (2019). Bitsch har skrevet en doktoravhandling om strafferettslig behandling av

voldtektssaker i Norge. Doktoravhandlingen gir en «[...] fenomenforståelse av trekk ved den rettslige prosessen og forsvarsadvokatenes rolle i denne, samt et grunnlag for å si noe generelt om voldtektsofres rettssikkerhet.» (Bitsch, 2013, s. 13). I studien analyseres blant annet forsvarsadvokatens praksis i rettssaker om seksuell vold. Bitsch har både intervjuet forsvarsadvokater og utført observasjoner i rettssalen. Bitsch' (2019) doktoravhandling anlegger en mikrososiologisk analytisk tilnærming til hvordan følelser og kulturelle narrativer om kjønn og seksualitet iscenesettes og italesettes av forsvarsadvokater. Saksfeltet som Bitsch (2019) har studert har paralleller til saksfeltet vold i nære relasjoner, men Bitsch har imidlertid undersøkt den tradisjonelle retten, mens mitt empiriske studiefelt er den gjenopprettende retten. Jeg har ingen observasjonsdata, og har derfor ikke grunnlag for å analysere iscenesettelser og interaksjon, men kan i stedet analysere meklingspraksiser ut fra informantenes subjektive italesettelser og meningsfortolkninger.

3.2 Klassiske og nyere teorier om gjenopprettende prosess

Det teoretiske rammeverket for analyse og diskusjon i dette masterprosjektet bygger på et fundament av *klassiske og nyere teorier om gjenopprettende prosess*. Christies tekst «Konflikt som eiendom» (1977) sammen med Zehrs (2008) bok «Genopprettende ret – en lille bog om ret, uret og retfærdighed» representerer grunnleggende klassiske teorier om gjenopprettende prosesser. Konfliktrådet har sin ideologiske og faglige forankring i ideene til nettopp Christie og Zehr (Paus, 2009, s. 6-7). Med et maktkritisk perspektiv på den tradisjonelle retten og juristprofesjonen presenterer Christie en alternativ måte å organisere konflikthåndtering i samfunnet på, inspirert fra praksiser i et lokalsamfunn i Tanzania. Dette konflikthåndteringsalternativet svarer til det som kalles gjenopprettende prosesser. Et hovedpoeng hos Christie er at konflikthåndtering skal skje på partenes premisser, framfor å styres av profesjonelle (jurister). Christie hadde en kritisk oppfatning av den tradisjonelle retten, og mente at denne virka fremmedgjørende for aktørene ved at den tradisjonelle rettsprosedyren isolerer «det som har skjedd fra konteksten og relasjonene det skjedde i» (Skilbrei, 2019, s. 111). Christie presenterer en alternativ domstollsmodell hvor det i stedet er partene selv som skal eie sin konflikt, og at partene møtes personlig for å diskutere både konsekvenser av konflikten og løsninger til konflikten basert på deres egne behov (Christie, 1977, s. 124-25).

Videre, var Christie kritisk mot profesjoner, blant annet juristprofesjonen. Ifølge Christie (1977, s. 117) er juristene «sosialisert inn i en delkultur med en overraskende høy enighet i tolkning

av normer, og i vurdering av hvilken type informasjon som kan aksepteres som relevant i hver enkelt sak». Som et resultat av dette blir partene skjøvet ut på sidelinja, og deres argumenter er ikke nødvendigvis de argumentene som kan vinne fram i retten. Med utgangspunkt i sin profesjonskritiske posisjon, argumenterer Christie (1977, s. 127) for en alternativ domstolsordning med betydelig *lekfolksorientering*. Lekfolksprinsippet er riktignok en sentral del av det ordinære norske rettssystemet også, men Christie gir dette prinsippet en enda større betydning enn hva det har hos domstolene. Lekfolksprinsippet, slik Christie presenterer det, skal bidra til at konflikter blir *felles* eiendom, framfor ekspertenes eiendom. I tråd med Christies ideer, er nettopp prinsippet om *lekfolk* som meklere et grunnleggende ideal og den rådende praksis i Konfliktrådet (Paus, 2009, s. 7).

Ved siden av Christie, er den amerikanske sosiologiprofessoren Howard Zehr (2008) en sentral teoretiker på gjenopprettende prosess-feltet. Zehr (2008) har etablert noen bestemte idealer/prinsipper for hva gjenopprettende prosesser betyr og består i. Zehr definerer gjenopprettende rett på følgende måte:

Genopprettende rett er en prosess, hvor man så vidt mulig, involverer alle parthavere i en konkret lovovertrædelse. Man identifiserer og forholder sig i fællesskap til de skader, behov og forpligtelser med det formål at hele og genoprette i så høy grad som muligt. (Zehr, 2008, s. 52)

Christie (1977) og Zehr (2008) bidrar med å teoretisere den rettslige konteksten til mitt prosjekts problemstillinger.

3.3 Teoretisering av 'idealer og realiteter'

Christie (1977) og Zehr (2008) presenterer i hovedsak idealtypiske framstillinger av gjenopprettende prosesser som fenomen. Derimot introduserer Zernova (2007) en mer kritisk tilgang til den gjenopprettende retten via det teoretiske begrepsparet 'idealer og realiteter'. Zernova (2007) har utført en kvalitativ studie basert på observasjoner av et 'familiegruppekonferanse'/'stormøte'-prosjekt i Storbritannia, samt dybdeintervjuer med deltakere i dette prosjektet (parter, støttepersoner og meklere). Formålet med Zernovas (2007) empiriske undersøkelse er å undersøke hvorvidt idealene til gjenopprettende rett blir realisert i praksis, og i tillegg undersøke hvorvidt hun finner empirisk støtte for kritikken mot

gjenopprettende prosesser. I sin studie konkluderer Zernova (2007, s. 4) med at hun finner manglende samsvar mellom uttalte (gjenopprettende) idealer og (de gjenopprettende) praksisene som ble utført.

Zernova (2007, s. 35) presenterer følgende *idealer* for gjenopprettende rett: skape en ny etisk orientering, utvikle alternativer til straff og alternativer til behandling, bygge en strafferettslig modell med offeret i sentrum, designe en strafferettslig metodikk som tar sikte på å reparere skade og gjenoppbygge fred og harmoni i etterkant av en straffbar handling, konstruere et rettsparadigme som karakteriseres av frivillighet, og til slutt, utvikle en strafferettslig modell som er de-profesjonalisert, samfunnsbasert ('community-based') og myndiggjørende/styrkende ('empowering') for 'crime stakeholders'. Mange av de samme idealene er omtalt hos flere andre som har studert og/eller teoretisert gjenopprettende prosesser (Christie, 1977; Zehr, 2008; Nafstad, 2017; Rasmussen, 2018; Pérez, 2017; Frederick og Lizdas 2010). Oppsummert sett, er det lekfolks-orientering, myndiggjøring og styrking av individet og de-profesjonalisering («lay-oriented, individually empowering, de-professionalized justice») som utgjør de grunnleggende idealene for gjenopprettende prosess, slik Zernova (2007, s. 138) beskriver det.

Når Zernova (2007) analyserte tilretteleggenes praksiser (altså, det som blir omtalt som '*realiteter*') med gjenopprettende prosesser i 'stormøte'-prosjektet, finner hun at de som praktiserer gjenopprettende prosess har flere eller andre fortolkninger enn det teoretikerne på gjenopprettende rett har:

One issue that seems to emerge from the empirical data is the discrepancy between the meanings which restorative justice theorists attach to certain actions and the interpretations of those actions by lay participants in restorative justice interventions. (Zernova, 2007, s. 115)

Kan det være liknende spenninger i de uttalte forståelsene av og erfaringene med gjenopprettende prosess blant ansatte og meklere i mitt datamateriale? Noen av funnene til Zernova (2007, s. 119) var at tilretteleggerne hun studerte hadde en 'ikke-klandrende' tilnærming mot de påklagede ('*non-blaming approach towards offenders*'), og videre at fokus på rehabilitering for den påklaga og fokus på forebygging av tilbakefall gikk på bekostning av de fornærmedes behov og sikkerhet, jf. ideal om offer-orientering.

Zernovas konklusjon er at en rekke idealer for gjenopprettende prosess ikke blir realisert i praksis.

Proponents of restorative justice envisage an empowering, victim-centred, community-oriented, de-professionalized justice, an alternative to the existing paradigms of justice, which, according to some, would be characterized by voluntariness. The project where this research was carried out falls short of that ideal. Rather, it appears to come very close to the offender rehabilitation paradigm, with some elements of restorative justice added to it. (Zernova, 2007, s. 138)

‘Familiegruppekonferanse’/’Stormøte’-prosjektet Zernova studerte var et prosjekt som samarbeida med det tradisjonelle strafferettssystemet, og denne samarbeidskoblinga er et forhold som bidro til å påvirke konteksten til funnene i Zernovas studie:

The close relationship between this project and the criminal justice system may explain such findings as the over-emphasis placed on offender rehabilitation, the spin-off of which was neglecting some needs of victims. Also, it may shed some light on the findings relating to the nature and extent of the empowerment of conference participants. (Zernova, 2007, s. 132)

Denne implikasjonen peker mot at konteksten til ens studieobjekt er avgjørende for de funnene som kommer ut av en studie. Det manglende samsvaret mellom idealer og praksiser, som Zernova observerte i sin empiriske undersøkelse av gjenopprettende prosesser, er delvis betinga av konteksten som prosjektet hun studerte befant seg innafor. Det kan tenkes at den sterke tilknytninga til strafferettsapparatet som prega prosjektet Zernova studerte hadde en viss påvirkning på den manglende realiseringa av gjenopprettende idealer i praksis, noe som gir en nyttig indikasjon for tolkninga og anvendelsen av funnene hennes videre.

Rasmussen (2018) har gjort en liknende analyse som Zernova. I sin doktoravhandling undersøker Rasmussen bruken av gjenopprettende prosesser i saker med ungdomskriminalitet i Norge, Nord-Irland, Danmark og Orlando, Florida. I studien har hun diskutert følgende gjenopprettende ‘temaer’ opp mot et empirisk materiale av intervjudata og observasjonsdata:

nøytralitet/upartiskhet, frivillighet, straff, lokalsamfunnets og den fornærmedes rolle, samt likhet for loven (Rasmussen, 2018, s. 146). Dette er kategorier som også har relevans for fortolkninga av mitt datamateriale.

Studiene til Zernova (2007, s. 60) og Rasmussen (2018) har tatt for seg gjenopprettende prosesser i sakskategorien 'ungdomskriminalitet' og med fokus på den gjenopprettende metoden 'stormøte'. I motsetning til dette, omfatter problemstillinga i denne oppgava forståelser av gjenopprettende prosess i en annen sakskategori, nemlig 'vold i nære relasjoner'. Videre er metoden som er brukt i disse type sakene ikke 'stormøter', men heller tilrettelagte møter med kun partene, meklerne og eventuelt støttepersoner til stede (topartsmekling).

3.4 Feministisk retts sosiologi: Privat versus offentlig-sondring

I et retts sosiologisk feministisk perspektiv på retten er den teoretiske sondringa mellom det private og det offentlige sentral. Dette er et veletablert teoretisk skille innafor feministiske teorier på det retts sosiologiske feltet (Schömer, 2013, s. 606). Sondringa mellom det offentlige versus det private er anvendt i forbindelse med feministisk forskning på vold- og overgrepfeltet, blant annet. Når man ser på fenomenet vold i nære relasjoner innafor en historisk og feministisk kontekst, vises en utvikling hvor dette voldsfenomenet har gått fra å være enten usynliggjort eller naturliggjort for storsamfunnet, altså et *privat* anliggende, til å bli et *offentlig* anliggende, et samfunnsproblem (Conaghan, 2013; Schömer, 2013; Sjøfjell, 2018;). Tilbake til 1980-tallet og årene før dette, var det vanlig at politiet kalte denne volden for 'husbråk' (Dullum og Bakketeig, 2017, s. 123). Generelt i hverdagslivet var det vanlig å sette en rekke ulike navn på dette voldsfenomenet, som «tukte, pryle, gi en omgang eller lærepenge» (Sjøfjell, 2018; Skjørten, Bakketeig, Bjørnholt og Mossige, 2019, s. 16). I perioden rundt den feministiske bevegelsen på 1960 -og 70-tallet, med kvinnebevegelsen og krisesenterbevegelsen, ble vold i nære relasjoner en feministisk kampsak og i den forbindelse etableres det kjønne betegnelse på fenomenet, slik som 'kvinnemishandling' eller 'vold mot kvinner'. På denne måten ble volden kobla til en strukturell kvinneundertrykking og manglende kjønnslikestilling i samfunnet (Sjøfjell, 2018). I dag er betegnelse som benyttes i størst grad kjønnsnøytrale, slik som 'vold i nære relasjoner', 'vold i hjemmet' eller 'familievold' (Bjørnholt, 2019; Narud, 2014; Skjørten, Bakketeig, Bjørnholt og Mossige, 2019; Sjøfjell, 2018). Når det er sagt, er kjønns spesifikk begrepsbruk stadig aktuelt, for eksempel anvender FN (2020) stadig det

kjønnsespesifikke begrepet 'vold mot kvinner', og har omtalt dette som en av de største menneskerettslige utfordringene i dagens verdenssamfunn.

Et feministisk og retts sosiologisk teoriperspektiv på vold i nære relasjoner som et offentlig versus et privat anliggende er relevant å anvende i analysen av mine informanters forståelser av vold i nære relasjoner-fenomenet innafor den gjenopprettende prosess-konteksten.

3.5 Offerperspektiv og idealtyper

Jeg har også funnet det aktuelt å trekke på teoretiske perspektiver om sosialt konstruerte oppfatninger av de som utsettes og de som utøver vold i nære relasjoner. I den forbindelse har jeg funnet Christies (1986) typologisering av 'det ideelle offer' relevant. En viktig bakgrunn for dette, er den historiske konteksten til gjenopprettende prosesser, hvor viktimologi-bevegelsen har spilt en sentral rolle i etableringa av gjenopprettende prosesser (Pérez, 2017). En sentral del av den gjenopprettende prosess er vektlegginga *den fornærmedes* behov og interesser. I lys av *offer-orienteringa* som et sentralt kjennetegn for meklingspraksiser, er Christies (1986) typologisering av 'det ideelle offer' et klassisk bidrag innafor viktimologien, som bidrar med en teoretisering av fornærmede.

Det ideelle offer skal typisk framstå som svakt og maktesløst, skal ha oppholdt seg på et sted hvor hen ikke kan klandres for å være og hvor hen hadde et respektabelt ærend, samt at hen *ikke* skal ha en relasjon til gjerningspersonen (Christie, 1986, s. 19). Disse kriteriene må altså anses som oppfylt for at offeret får motta anerkjennelse for sine erfaringer og behov fra sine sosiale omgivelser. Christie (1986, s. 19-20) knytter sin ideelle offer-typologi opp til 'familievold' («family-violence») i norsk kontekst, og viser til at kvinner som er offer for familievold *ikke* får status som ideelle ofre, fordi det er menns definisjonsmakt som råder, og kvinners voldserfaringer i hjemmet blir ikke legitimert av storsamfunnet. Kvinner som utsettes for vold fra sine ektemenn, blir ikke anerkjent som et ideelt offer, men dette er i ferd med å endres i takt med vekst i materiell rikdom som gjør at kvinner kan skille seg fra voldelige ektemenn, samtidig med at kvinner er i ferd med å utvikle en sterkere sjølbevissthet om å proklamere og kreve en ideell offer-status, ifølge Christies analyse (1986, s. 19-20). På den andre sida av offer-typologien, belyser Christie at det samtidig eksisterer sosialt konstruerte oppfatninger (en stereotypi) av hvem som er gjerningspersoner. Den ideelle gjerningspersonen er typisk farlig, stor og fremmed og har nærmest 'umenneskelige' trekk (Christie, 1986, s. 26).

Hovedpoenget hos Christie (1986) er at det eksisterer sosiale (og kjønnede) forventninger om hvem et offer er, og samtidig, sosiale (og kjønnede) forventninger om hvem en gjerningsperson er. Dette er et hensiktsmessig teoretisk utgangspunkt for analyse av hvordan mine informanter forstår voldsutsatt og voldsutøver i saker om vold i nære relasjoner innafor en gjenopprettende prosess-kontekst.

I tråd med det Christie belyser om ideell versus ikke-ideell offer-status i forbindelse med det han omtaler som 'familievold', er offerstatusen til voldsutsatte et stadig aktuelt diskusjonstema i dag. I sammenheng med seksuell vold-feltet, argumenterer Skilbrei og Stefansen (2018, s. 13) for å anvende 'utsatt' og 'utøver' som begreper for de som henholdsvis utfører seksuell vold og de som utsettes for seksuell vold. Skilbrei og Stefansen (2018) poengterer at bakgrunnen for å benytte begrepet 'utsatt' i stedet for 'offer', er at 'offer'-begrepet er et lada begrep i vårt samfunn og som «[...]forbindes med noe svakt og passivt, mens idealet er å være sterk og aktiv.» (Skilbrei og Stefansen, 2018, s. 12). Seksuell vold er en av flere voldstyper innafor fenomenet vold i nære relasjoner, og det er derfor nærliggende å se for seg at Skilbreis og Stefansens (2018) poeng om offer-begrepet har samme konsekvenser på vold i nære relasjoner-feltet. På bakgrunn av teoretiseringer av offer-kategorien, er det aktuelt å studere hvordan mine informanter oppfatter partene, og særlig de fornærmede/voldsutsatte, i vold i nære relasjonersaker.

4 Metode

I dette kapittelet gjør jeg rede for metoden som ble benytta til å undersøke oppgavas problemstilling. Først presenterer jeg sentrale kjennetegn ved kvalitative forskningsintervjuer, samt mine begrunnelser for valg av metodetilnærming. Deretter er resten av kapittelet inndelt i 3 hoveddeler: Den ene delen beskriver *planleggingsfasen*, hvor jeg redegjør for utvalg, rekruttering og utforming av intervjuguiden. Neste del belyser *gjennomføringa* av intervjuene. Tredje og siste del belyser *etterarbeidet* med intervjudataene mine, hvor jeg beskriver den analytiske framgangsmåten som jeg har brukt på mitt datagrunnlag. Denne tredelinga er den samme som Skilbrei (2019) benytter i sin bok om kvalitative metoder. Avslutningsvis i kapittelet diskuteres forskningens kvalitet, aktuelle forskningsetiske hensyn, samt refleksjoner omkring min forskerrolle.

4.1 Kvalitative forskningsintervjuer

Ifølge Bukve (2016, s. 16) er det essensielt at de to hovedkomponentene i forskningsdesignet; *studiens formål* og *datainnsamlingsstrategi* samsvarer med hverandre. Det avgjørende er at metoden skal passe til spørsmålene som er stilt, som Fekjær (2019, s. 22) poengterer. Med dette i bakhodet, har jeg valgt en kvalitativ metodisk tilnærming, som følge av at min oppgaves problemstilling etterspør empiri med kvalitativt basert meningsinnhold, framfor kvantitative målbare data om for eksempel omfang eller fordeling (Skilbrei, 2019, s. 92). I kvalitative forskningsprosjekter er problemstillinga «[...] orientert mot å forstå fenomenets innhold og meningssammenhenger i det [...]», skriver Skilbrei (2019, s. 92). Problemstillinga i mitt masterprosjekt legger til rette for å innhente kunnskap om ‘bruken av gjenopprettende prosesser i vold i nære relasjoner-saker’ ut fra *meningsskapinga* til meklere og ansatte i Konfliktrådet. På bakgrunn av min oppgaves tema og problemstilling, fant jeg det mest relevant å benytte kvalitative intervjuer som metode.

Intervjuene jeg foretok har trekk fra en fenomenologisk intervjutradisjon, der målet er «[...] å få frem informantenes opplevelser av ulike situasjoner [...]». (Anker, 2020, s. 37). Min oppgave søker å forstå menneskers virkelighetsoppfatninger og fortolke deres meningsdanninger (Anker, 2020, s. 51). Hensikten med de kvalitative intervjuene er å oppnå kunnskap om hvordan bruken av gjenopprettende prosesser i saker om vold i nære relasjoner forstås fra meklere- og ansattes perspektiver, noe som er i tråd med det Weiss (1994, s. 10) skriver om at kvalitative

intervjuer egner seg til å lære noe om hvordan hendelser blir forstått av de som er direkte involverte ('participants and onlookers'). Dermed er det aktuelt å benytte kvalitative intervjuer for å få tilgang til detaljrik kunnskap fra ansatte og meklere som har førstehåndserfaringer med feltet jeg ønsker å forske på. Et kjennetegn ved kvalitative forskningsopplegg er nettopp at man oppnår en *nærhet* til det man forsker på, ifølge Skilbrei (2019, s. 21). Det gjelder for meg som studentforsker å gjøre bruk av denne nærheten, slik at jeg klarer å gripe tak i relevante innsikter for oppgavas problemstilling.

4.2 Planlegging

I planleggingsfasen har jeg foretatt både faglige og praktiske forberedelser. I de faglige forberedelsene til datainnsamlinga har jeg skaffa en oversikt over relevant forskningslitteratur, innhenta bakgrunnsmateriale i form av aktuelle politiske styringsdokumenter og policydokumenter fra Konfliktrådet, samt relevante rettslige dokumenter. I tillegg var utforming av problemstilling og valg av metode en sentral del av de faglige forberedelsene (Skilbrei, 2019, s. 91-92). I de følgende avsnittene vil jeg redegjøre for de praktiske forberedelsene til dataproduksjonen, som i hovedsak omfatter: utvalgsstrategi, rekruttering og utforming av intervjuguide (Skilbrei, 2019, s. 121).

4.2.1 Utvalg

Utvalget mitt besto til slutt av totalt 9 informanter, hvorav 6 informanter var meklere/tilretteleggere og 3 informanter var ansatte i Konfliktrådet. Informantene ble rekruttert fra to av landets konfliktråd. Begge kjønn var representert i utvalget mitt: det var 3 mannlige meklere, 3 kvinnelige meklere og 3 kvinnelige ansatte. Samtlige tilretteleggere hadde spesifikk meklerkompetanse på saksfeltet vold i nære relasjoner, men det varierte hvor mange års meklererfaring de hadde. Det skal imidlertid nevnes at to av de ansatte hadde erfaring som lekmeklere fra tidligere. Og samtlige av de tre ansatte hadde kompetanse og erfaring på gjenopprettende prosesser og vold i nære relasjoner-feltet i konfliktrådet. Utvalget svarer til et strategisk utvalg (Skilbrei, 2019, s. 122), som betyr at utvalget har kommet i stand med sikte på å oppfylle visse kriterier som var essensielle for å besvare oppgavas problemstilling. Utvalget er strategisk ettersom det består av personer som spesifikt har erfaringer med mekling i saker om vold i nære relasjoner, fra både et ansatt- og meklerperspektiv (Skilbrei, 2019, s. 122).

Utvalget mitt er dessuten resultat av en rekrutteringsprosess som ble foretatt på bakgrunn av praktiske omstendigheter og de ressursene jeg hadde til disposisjon, slik som tidsramme og sosialt nettverk. I løpet av rekrutteringsfasen måtte jeg vike noe fra de ønskede kriteriene jeg fastsatte for utvalget i oppstartsfasen av rekrutteringa, og i stedet benytte «[...] seleksjonsmåter som øker sjansen for å få et utvalg som er villige til å være med i prosjektet» (Løberg, 2013, s. 11). I utgangspunktet hadde jeg tenkt meg å utforske meklerperspektivet aleine, men fordi jeg sleit med å få meklere til å stille i første omgang av rekrutteringa, valgte jeg å starte med å intervju en ansatt i stedet, som var en av mine kontaktpersoner i Konfliktrådet, og dermed endra utvalgsprofilen seg noe, til at jeg også inkluderte et ansattperspektiv til mitt kommende datamateriale.

Mitt datamateriale belyser ansatte og meklere sine erfaringer med konfliktrådsordninga i sin helhet på vold i nære relasjoner-saksfeltet – enten det er erfaringer fra saker som er brakt inn til Konfliktrådet av partene selv, saker innsendt av offentlige instanser eller det er saker som er ilagt av påtalemyndighetene eller idømt av domstolen. Jeg gjorde ingen spesifikke avgrensninger med hensyn til om sakene var sivile saker eller straffesaker, når jeg forberedte og gjennomførte innsamlinga av datagrunnlaget til oppgava.

4.2.2 Rekruttering

I rekrutteringa av informanter benytta jeg meg av den såkalte «snøballmetoden» (Skilbrei, 2019, s. 125). Jeg begynte rekrutteringa av informanter ved å skaffe meg to kontaktpersoner i henholdsvis to av landets Konfliktråd. Jeg sendte ut en rekke mails til flere konfliktråd i landet, men det var altså representanter fra to av konfliktrådene som responderte på min henvendelse og viste interesse for å delta. Disse kontaktpersonene ble også selv informanter. Etter første intervju med den ene kontaktpersonen, formidla vedkommende kontakt til to meklere som kunne være aktuelle informanter for meg. Disse to takket begge 'ja' til å delta. Den ene av disse to spurte så en meklerkollega av seg som var relevant med tanke på mine kriterier til utvalget, og denne ønska også å delta, dermed fikk jeg enda en informant. Det er visse forskningsetiske overveielser knytta til å rekruttere informanter via et mellomledd, noe som krever en bevisst refleksjon hos meg som studentforsker (Skilbrei, 2019, s. 125). For eksempel, ble det viktig at jeg forsikra meg så langt som mulig om at informantens samtykke var reelt og fritt og at hen

deltok av egen vilje, og ikke som følge av press fra kollegaen som hadde tipset om vedkommende eller generelt press fra konfliktrådskontoret som hen var tilknyttet.

Videre, deltok jeg på et opplæringskurs for meklere som handla om vold i nære relasjoner. Jeg ble invitert til kurset av den ene kontaktpersonen min i Konfliktrådet. På kurset fikk jeg anledning til å introdusere meg sjøl og oppgava mi. Jeg opplyste til meklerne som var til stede på kurset om at de som var interesserte i å delta i masterprosjektet mitt, kunne henvende seg enten til min kontaktperson i Konfliktrådet, eller direkte til meg. På meklerkurset var det tre meklere som tok direkte kontakt med meg og sa at de ønska å delta i mitt masterprosjekt. På meklerkurset var det også en ansatt i Konfliktrådet som takket 'ja' til å delta. Ved å delta på meklerkurset fikk jeg rekruttert ytterligere fire informanter. Min deltakelse på kurset var dessuten et nyttig ledd i å skaffe bakgrunnskunnskaper om feltet jeg skulle studere, og ble slik en del av research-arbeidet til masterprosjektet mitt. Den siste informanten som ble rekruttert til utvalget mitt var min andre kontaktperson i Konfliktrådet som var en ansatt. Jeg skreiv korte refleksjonsnotater fra min deltakelse på meklerkurset som ble nyttig bakgrunnskunnskap for meg i den videre datainnsamlinga så vel som i analyseprosessen.

Når det gjelder antall informanter, har jeg forholdt meg til det Kvale (2007, s. 43) skriver om at en forsker skal intervjuer så mange som nødvendig for å kunne besvare studiens forsknings spørsmål. Slik jeg forstår dette, ligger det underforstått at antallet informanter vil være svært varierende med hensyn til studiens formål, og at antallet informanter vil være basert på både praktiske og faglige avveininger i den enkelte studie. Fekjær (2013, s. 28) skriver at i masteroppgaver er et antall på 8-10 informanter det mest vanlige. Videre, var de ressursene som jeg hadde til rådighet, slik som tidsramme, nettverk og oppgavas omfang sentrale faktorer som påvirka antallet informanter i utvalget mitt (Kvale og Brinkmann, 2017, s. 148).

Avslutningsvis, må det nevnes at mitt utvalg og min rekrutteringsprosess har flere begrensninger ved seg. Som følge av at jeg har benytta «snøballmetoden», og at utvalget mitt svarer til et strategisk utvalg og et tilgjengelighetsutvalg, er det relevant å ta inn over seg at mitt utvalg ikke er representativt for en hel populasjon. I forlengelsen av dette er det nærliggende å påpeke at utvalget nødvendigvis vil være 'biased' i en viss utstrekning hva gjelder karakteristikker ved informantene, som deres meninger, verdier og bakgrunner. Det er nærliggende å tenke seg at personene som har sagt 'ja' til å delta, har flere likhetstrekk. For

eksempel, at de har ganske like synspunkter på bruken av gjenopprettende prosesser i vold i nære relasjoner-saker, sammenlikna med meklere/ansatte som av ulike grunner ikke deltok i studien. Dette vil altså si at mitt samla datagrunnlag muligvis har et begrensa mangfold, og at aktuelle nyanser av oppfatninger og erfaringer om bruken av gjenopprettende prosesser på vold i nære relasjoner-feltet dermed ikke vil bli belyst som følge av begrensninger ved utvalget. En annen svakhet med rekrutteringsprosessen min er at som følge av «snøballmetoden» og tatt i betraktning at deler av rekrutteringa foregikk på et meklerkurs der informantene henvendte seg fysisk til meg der og da, er det flere av informantene som veit om hverandres deltakelse i masterprosjektet mitt. Dette er noe jeg må ta særlig hensyn til når jeg skal sørge for tilstrekkelig anonymiseringen av informantene mine. Jeg kommenterer dette ytterligere i delkapittel 4.6.1.

4.2.3 Semistrukturerte intervjuer og intervjuguide

Kvalitative intervjuer kan designes med ulike opplegg og det skilles gjerne mellom strukturerte, semistrukturerte og ustrukturerte intervjuer (Skilbrei, 2019, s. 68). De kvalitative intervjuene i mitt masterprosjekt er semistrukturerte. Kvale og Brinkmann (2017, s. 156-157) skriver at det semistrukturerte intervjuopplegget:

[...] søker å innhente beskrivelser av den intervjuedes livsverden med henblikk på å fortolke betydningen av de beskrevne fenomenene; det har en rekke temaer som skal dekkes, i tillegg til noen forslag til spørsmål. Det er samtidig preget av åpenhet når det gjelder endringer i rekkefølgen og formuleringen av spørsmål, slik at man kan forfølge de spesifikke svarene som gis og de historiene intervjupersonene forteller.

Semistrukturerte intervjuer gjør det mulig for meg som studentforsker å opprettholde en sensitivitet overfor kunnskap eller temaer som informantene sjøl mener er betydningsfulle å trekke fram, samtidig som at jeg som intervjuer styrer retninga for intervjuene gjennom å benytte intervjuguiden som en sjekklister underveis i intervjuene for å holde oversikt over at de ønskede temaene dekkes (Skilbrei, 2019, s. 127). Semistrukturerte intervjuer legger til rette for en type fleksibilitet hvor jeg som studentforsker balanserer mellom å gi plass til informantens betraktninger, og samtidig beholder et bevisst forhold til mitt vitenskapelige formål med intervjuene, slik at jeg innhenter data som kan besvare oppgavas problemstilling.

I forkant av intervjuene utarbeida jeg to intervjuguider som la opp til semistrukturerte intervjuer. Etersom intervjuene skulle holdes med informanter med noe ulike posisjoner/roller i Konfliktrådsorganisasjonen, valgte jeg å utvikle to intervjuguider. Skilbrei (2019, s. 128) poengterer at det er vanlig å utvikle flere intervjuguider dersom informantene representerer forskjellige grupper. I mitt prosjekt er informantene rekruttert fra samme organisasjon, men fra ulike grupper innad i organisasjonen, henholdsvis mekler-staben og ansatte-staben, dermed ble det hensiktsmessig å utarbeide intervjuguidene deretter. En del av temaene var riktignok felles for de to intervjuguidene. Det skal nevnes at i intervjuguiden for de ansatte er *ikke* alle spørsmål like relevante for alle de tre ansatte, på grunn av deres ulike roller i organisasjonen, dermed regulerte jeg hvilke spørsmål jeg stilte fra intervjuguiden for hvert enkelt ansatt-intervju. Intervjuguidenes temaer og underspørsmål kom på plass etter inspirasjon fra tidligere forskning, samt fra teoretiske perspektiver på gjenopprettende prosesser og på vold i nære relasjoner. I tillegg henta jeg inspirasjon til intervjuguiden fra meklerkurset som jeg deltok på i forbindelse med rekruttering av informanter.

I intervjuguidene gjorde jeg plass til en 'brief' ved intervjuets start, hvor jeg informerte kort om prosjektet mitt og om informantens rettigheter, samt åpnet opp for eventuelle spørsmål fra informanten. Tilsvarende la jeg opp til en 'debrief' før intervjuets slutt, hvor informantene fikk anledning til å legge til noe de eventuelt ikke hadde fått sagt i løpet av intervjuet eller komme med generelle refleksjoner over hvordan intervjuet hadde gått, og stille spørsmål, hvis behov. Det å inkludere en 'brief' og 'debrief' i forbindelse med intervjuene er anbefalt i flere metodebøker (Kvale, 2007, s. 55-56, Kvale og Brinkmann, 2017, s. 160; Skilbrei, 2019, s. 152-59), og anses for å gi intervjuene en helhetlig innramming og bidra til å trygge informantene i selve intervjusituasjonen. I kapittel 4.3 skriver jeg mer om intervjuenes oppbygning og hvordan intervjusituasjonen utspilte seg i praksis.

4.3 Gjennomføring

Jeg gjennomførte kvalitative intervjuer med totalt 9 informanter, hvorav 6 var konfliktrådsmeklere og 3 var konfliktrådsansatte. Intervjuene hadde en varighet på ca. 45-60 minutter, med unntak av to intervjuer som varte opp mot halvannen time. Lengden på intervjuene varierte noe, som følge av at noen informanter snakka en del mer utfyllende, tok seg mer tid til tenkepauser, mens andre formulerte seg kortere og snakka også raskere. Intervjustedene endte opp med å bli både fysiske og digitale. De første fire intervjuene ble

avholdt fysisk på grupperom på informantenes arbeidsplass. Denne muligheten er beskrevet hos Skilbrei (2019, s. 130-131) som en passende løsning når rekrutteringa har foregått gjennom en organisasjon. Å gjennomføre intervjuene på informantens arbeidsplass kan være praktisk av flere grunner: informanten behøver ikke å bruke ekstra tid på å fysisk reise til et intervjusted og informanten kan intervjes i sin arbeidstid, samt at jeg møter informanten i deres «hjemmemiljø» – i et miljø hvor informanten er komfortabel og trygg, noe som forhåpentligvis smitter over på intervjusettinga og skaper en trygg ramme for en forskningssamtale som flyter lett. De fem neste intervjuene ble avholdt digitalt på plattformen Zoom grunna den pågående korona-pandemien og de inngripende restriksjonene på daværende tidspunkt. Etter avklaring fra instituttet (IKRS) var det mulig å ta i bruk den digitale plattformen Zoom til å gjennomføre intervjuer.

Det ble tatt lydopptak av samtlige intervjuer. Jeg benytta meg av UiOs diktafon-app («Nettskjema-diktafon») både under de fysiske og de digitale intervjuene. Ved de digitale intervjuene ble det i tillegg tatt lydopptak via Zoom-plattformen, så dermed ble diktafon-appen benytta kun som en 'back-up' i tilfelle lydopptakinga i Zoom skulle slutte å fungere. Lydopptakinga ble et lite merkbart element i intervjusituasjonen under de digitale intervjuene, som følge av at det ikke var noen fysiske symboler som påminnte oss om at det ble tatt lydopptak. I de fysiske intervjuene lot det heller ikke til at informantene viste tegn til å være synlig forstyrta av at mobilen min lå framme med diktafon-appen. Ingen kommenterte dette som ubehagelig, og jeg kunne ikke legge merke til at noen av informantene sendte blick eller gjorde gester som hinta til ubehag ved lydopptakinga. I starten av intervjuet gjorde jeg informanten bevisst på at jeg tok lydopptak og fortalte kort hvordan den fungerte. Jeg nevnte dessuten for informanten at dette med lydopptak også var helt nytt for meg, dette for å vise informanten forståelse dersom hen eventuelt syntes det var uvant eller litt ubehagelig at det ble tatt lydopptak. Etske hensyn i forbindelse med lydopptak, lagring, personvern og samtykke belyses nærmere i kapittel 4.6.1.

Da noen av intervjuene ble avholdt via Zoom, og ikke ansikt-til-ansikt, ble møtet mellom informanten og meg mindre personlig. Min bekymring i tilknytning til dette, var at det ville bli vanskeligere å få informanten til å snakke fritt og at timinga på oppfølgingsspørsmåla mine ville bli utfordra av den digitale interaksjonsformen. Oppfølgingsspørsmål kan fungere som blant annet oppklarende spørsmål, hvor jeg får sikra meg at jeg faktisk forstår hva informanten snakker om, samt at jeg unngår at tilsynelatende tatt-for-gitte oppfatninger hos informantene

forblir uutforska (Skilbrei, 2019, s. 155). Kvale og Brinkmann (2017, s. 170) skriver om hvor sentralt det er at intervjueren evner å stille oppfølgende spørsmål, og at dette krever at intervjueren er «[...] fordypet i den konkrete situasjonen og er sensitiv og oppmerksom på de situasjonsbetingede ledetrådene som gir ham eller henne mulighet til å fortsette intervjuet på en fruktbar måte som vil medvirke til å besvare forskningsspørsmålet [...]». Jeg opplevde det til tider utfordrende å time oppfølgingsspørsmålene på en måte som ikke skulle virke avbrytende på informanten. Den digitale interaksjonsformen gjorde det mer utfordrende å komme med umiddelbare responser som var ment for å bekrefte det informanten hadde sagt, og vise at jeg lytta med interesse til hva informanten fortalte. Noen ganger ble mine korte «ja», «mhm, ikke sant», «aha» forsinka gjennom den digitale forbindelsen mellom oss, og gjorde at mine responser fungerte mer som små avbrytelser for informanten idet hen var i ferd med å begynne på en ny setning. Jeg opplevde det også mer krevende å gi plass til stillhet/taushet i de digitale intervjuene, uten at jeg helt kan peke på hvorfor dette var tilfelle. Min beste antakelse er at den digitale konteksten skaper forventninger om en mer effektiv interaksjon enn hva en fysisk dialogkontekst inviterer til. Taushet kan brukes som et virkemiddel for å «komme videre i intervjuet», skriver Kvale og Brinkmann (2017, s. 167), og taushet kan resultere i ny viktig informasjon som følge av at informanten får «tid til å assosiere og reflektere» (ibid.). Det er min erfaring at slike muligheter gikk for det meste tapt i mine digitale intervjuer. På tross av de nevnte utfordringene, viste det seg at de digitale intervjuene lot seg gjennomføre på en brukbar måte. Min opplevelse var at informantene virka like villige til å fortelle fritt, som ved de fysiske intervjuene. Dersom intervjutemaene hadde hatt en mer sensitiv og privat karakter over seg, kan det tenkes at digitale intervjuer hadde vært mindre egna, med tanke på ivaretagelsen av informantens psykologiske og emosjonelle trygghet/velbehag (Loseke 2017: 43-45).

Når det gjelder oppbygginga av intervjuene, utover det som allerede er nevnt i delkapittel 4.2.3, gikk jeg fram på den måten at de første spørsmålene skulle oppleves som enkle og problemfrie for informanten å besvare, slik Skilbrei (2019, s. 129) anbefaler. Dette ble en måte å 'varme opp' på, før vi gikk videre til hoveddelen av intervjuet med spørsmål som gjerne krevde mer refleksjon og hvor jeg ønska å få informanten til å utdype svarene sine mest mulig. Jeg forsøkte å stille spørsmålene på en så åpen måte som mulig for å få innblikk i hva informanten var særlig opptatt av og hen trakk fram som viktig, dette i overensstemmelse med hensikten med å holde semistrukturerte intervjuer (Skilbrei, 2019, s. 127; Kvale og Brinkmann, 2017, s. 166). Her opplevde jeg det litt ulikt med informantene, hvor noen begynte å prate veldig fritt med en gang

og hadde noen bestemte oppfatninger de gjerne ville dele og som de til tider kom på av seg selv. Mens det var andre som var mer passive og som i stedet 'spilte ballen over til meg' og lurte på hva *jeg* ville vite eller hva *jeg* synes var viktig at de trakk fram. Dersom jeg la merke til at informantene virka usikker, forsøkte jeg på best mulig måte å forsikre hen om at det ikke var noen svar som var 'riktig' eller 'gærent', og videre forsøkte jeg å få fram at jeg var både nysgjerrig og interessert i å høre hva som var hans/hennes egne tanker om temaet. Dette var viktig for meg ettersom den kvalitative intervjumetoden jeg har valgt, innebærer at jeg etterstreber å få innblikk i informantenes virkelighetsforståelser (Anker, 2020, s. 51). For å avrunde intervjuene stilte jeg spørsmål som retta seg mot framtida og forventninger for videre meklinger. Dette gjorde jeg for å åpne opp for mulige uforutsette momenter som informantene syntes var viktig, og i tillegg for å skape en avslutning på intervjuet som skulle oppleves komfortabelt for informantene, etter anbefalinger av Skilbrei (2019, s. 129-130).

Kvalitative forskningsopplegg kjennetegnes blant annet av *fleksibilitet* (Skilbrei, 2019, s. 21). Det er rom for å endre prosjektets fokus (i problemstilling, i teoriperspektiver og analytisk tilnærming) underveis og la empirien delvis styre prosjektets retning. Denne fleksibiliteten er blant annet reflektert i mitt valg av semistrukturerte intervjuer. Fleksibilitet ble dessuten et sentralt stikkord i selve intervjusituasjonen, hvor svarene som informantene ga gjorde at jeg noen ganger endra rekkefølgen på temaene i intervjuguiden, eller at jeg varierte oppfølgingsspørsmålene ut ifra hva informantene svarte. Etter de to første fysiske intervjuene med henholdsvis en mekler og en ansatt, justerte jeg intervjuguidene noe med utgangspunkt i de temaene som informantene hadde snakka mest om og hvilke temaer de hadde sagt lite om, samt nye temaer de hadde brakt opp. Nye temaer som ble brakt opp var slik som «Barneperspektiv» og «Kulturforskjeller». I løpet av de to første intervjuene fikk jeg dessuten erfart at jeg hadde veldig mye jeg hadde lyst til å spørre om, men måtte innse at tida ikke strakk til. I tillegg erfarte jeg at noen av underspørsmålene i intervjuguiden var *lite* eller *ikke* relevante. I de neste intervjuene ble jeg mindre opptatt av å 'gå inn i' alle underspørsmålene som jeg hadde foreslått i intervjuguiden, og prioriterte heller å la informantene snakke om temaene mer fritt. Dette opplevdes lettere å gjøre da jeg allerede hadde gjennomført to intervjuer og blitt tryggere på intervjuguiden min, samt mer komfortabel i intervjuerrollen.

Etter hvert som intervjuene forløp, lærte jeg meg intervjuguidene mer eller mindre utenat, og hadde dem nokså klart for meg i hodet mens jeg intervjuet, og hadde kun behov for å sjekke

innom den noen ganger i løpet av intervjuet. Dette førte til at jeg kunne være mest mulig 'til stede i øyeblikket' og fokusere på den aktive lyttinga overfor informanten (Kvale og Brinkmann, 2017, s. 170). Når dette er sagt, opplevde jeg at flere av mine kvalifikasjoner som intervjuer ikke var 'helt på plass', og særlig ikke i de første intervjuene. Kvale og Brinkmann (2017, s. 195-96) skriver om ulike kvalifikasjonskriterier for en intervjuer. For eksempel, er det å ta pauser og gi informanten tid til å tenke nevnt. Enkelte ganger kunne jeg bli litt rask med å gå videre til neste spørsmål eller neste tema. Dette henger nok sammen med at jeg fortsatt befinner meg i nybegynner-fasen som intervjuer, og dermed hadde en tendens til å bli opptatt av at jeg skulle 'rekke' å spørre om alt jeg ønska, eller var urolig for om jeg skulle falle ut av intervjuguiden. Muligens kunne jeg fått ytterligere verdifull kunnskap, hvis jeg hadde klart å beholde en større *ro* i intervjusituasjonen, slik at jeg kunne lytte etter nye aspekt i det informanten snakka om og ta meg bedre tid til å fortolke informantenes utsagn fortløpende (Kvale og Brinkmann, 2017, s. 196). Oppsummert, opplevde jeg at dette var punkter som jeg kan forbedre meg på.

4.3.1 Informant-og-forsker-relasjonen

I tråd med det Kvale og Brinkmann (2017, s. 51) skriver, er et kvalitativt forskningsintervju ikke å betrakte som «en fullstendig åpen og fri dialog mellom likestilte partnere». I stedet karakteriserer Kvale og Brinkmann (2017, s. 51) det som «en spesifikk profesjonell samtale med et klart asymmetrisk maktforhold mellom forskeren og den som blir intervjuet». Det er flere aspekter ved intervjuet og intervjusituasjonen som peker mot dette asymmetriske maktforholdet. For det første, er det intervjueren som bestemmer temaene og spørsmålene i dialogen som føres (Kvale og Brinkmann, 2017, s. 52). Dette ble synliggjort flere ganger under mine intervjuer, da det hendte seg at informantene kunne si 'nå mista jeg helt tråden, hvor var vi?', 'hva var det jeg skulle svare på igjen?'. Slike tilfeller illustrerer, i mine øyne, at informanten hadde en oppfatning av at jeg hadde styringa over intervjusituasjonen og dermed også makta til å bestemme hva det skulle snakkes om. Kvale og Brinkmann peker for det andre på at rollefordelinga er tydelig i et kvalitativt forskningsintervju, hvor informanten svarer på spørsmål og intervjueren stiller spørsmålene (Kvale og Brinkmann, 2017, s. 52). Noe annet å ta i betraktning med det asymmetriske forholdet mellom informant og forsker, er at intervjusamtalen har en instrumentell funksjon, da hovedmålet ikke er å ha en god samtale, men å besvare et/flere forskningsspørsmål (Kvale og Brinkmann (2017, s. 52). Med hensyn til dette er informasjon til informanten om prosjekts faglige innhold og formål viktig, noe som

informasjonsskrivet (vedlegg 2) er en sentral formidler av. Jeg opplevde at informantene var godt klar over hva intervjuet var til for.

Til sist, manifesteres det asymmetriske maktforholdet i at jeg som intervjuer er i posisjon til å bestemme fortolkninga av informantens utsagn. Måten utsagnene til informantene framstilles på i denne oppgava er resultat av mine fortolkninger. I forlengelsen av dette har jeg som intervjuer etiske forpliktelser til å behandle informanten med respekt og sørge for å ivareta deres integritet og personvern (Ragin og Amoroso 2019: 78-79; NESH, 2016, s. 12). Dette kommenteres ytterligere i delkapittel 4.6.1.

4.3.2 Hvordan forholde seg til entusiasme og idealisme hos informantene?

Ifølge Anker (2020, s. 37) har kvalitative intervjuer sin begrensning i at de ikke kan si noe om hvordan informantene opptrer og handler i andre situasjoner enn akkurat intervjusituasjonen. «Menneskers beskrivelser av det de gjør, samsvarer ikke nødvendigvis med de faktisk gjør.» (Anker, 2020, s. 37). Det går altså et skille mellom ‘å si’ versus ‘å gjøre’ som det vil være relevant for meg som studentforsker å ha et avklart forhold til i forbindelse med både gjennomføringa av intervjuene og bearbeidelsen av dem i etterkant. Når dette er sagt, er poenget imidlertid ikke å finne ut av om det informantene sier er ‘sant’, i objektiv forstand (Skilbrei, 2019, s. 177). I stedet er det verdt å overveie friksjonen i det informantene sier og hva som ligger bak deres utsagn, for eksempel om det er en dominerende mening eller verdier som er styrende for organisasjonen og som medarbeiderne kan se ut til å ha internalisert. I sammenheng med mine informaners utsagn virker det rimelig å anta at en del av deres synspunkter var ‘farga’ av Konfliktrådsorganisasjonens offisielle idealer og prinsipper. En gjennomgangstone hos mine informanter, slik jeg fortolka det, var at de hadde et overordna optimistisk syn på den gjenopprettende prosess-metodikken, og uttrykte et åpenhjertig engasjement overfor både jobben sin og partene som de møtte.

Min opplevelse av at informantene ga uttrykk for visse entusiastiske og idealistiske bånd til det som er oppgavas problemområde, er i tråd med erfaringer fra en tidligere masteroppgave i kriminologi skrevet av Cecilie Løberg (2013). Løberg (2013) har skrevet sin masteroppgave om såkalt gjengjeldende versus gjenopprettende rett, hvor hun har intervjuet blant annet konfliktrådsmeklere. I sin oppgave beskriver Løberg (2013) at hun opplevde i visse tilfeller at meklernes egen entusiasme gjorde at de stadig vendte tilbake til å snakke om en spesifikk

‘fanesak’ eller ‘interesse’ som de hadde. Dette krevde at Løberg (2013, s.16) måtte gjøre et nøye arbeid med å beholde et «utenfra-blikk», som hun kaller det, for slik å holde fast ved prosjektets analytiske formål.

I tråd med Løbergs (2013) erfaringer er det tydelig at et kritisk og bevisst forhold til informantenes bakgrunn og intensjoner er vesentlig for en forsker å ta høyde for. En slik problematisering og bevisstgjøring om hvordan informantenes bakgrunn innvirker på ‘hva de sier’ og ‘hvorfor de sier som de gjør’ bidrar dessuten til å kontekstualisere informantenes utsagn og hvordan jeg gir mening til intervjudataene i etterarbeidet (Skilbrei, 2019, s. 171-72). Jeg beskriver analyseprosessen nærmere i neste kapittel 4.4.

Relatert til min egen oppgave og det Løberg (2013) belyser om informanter som har klare synspunkter som de ønsker gehør for, skriver Kvale og Brinkmann (2017, s. 176) om såkalte ekspertintervjuer eller eliteintervjuer hvor det, ifølge dem, ikke er uvanlig at ekspertene som skal intervjues har forberedt visse «innlegg» på forhånd som de formidler i intervjuene. Ifølge Kvale og Brinkmann (2017, s.176) blir det da opp til intervjueren å være i stand til å imøtegå dette gjennom konfrontasjon og komme med egne oppfatninger om intervjutemaet. Det tydelige engasjementet samtlige av informantene mine formidla gjennom intervjuene, forsterka følgelig kravene til mine kvalifikasjoner som intervjuer, både med hensyn til å styre intervjuet i en retning som var konstruktiv for besvarelsen av problemstillinga mi, samt med hensyn til å evne å være kritisk til det informantene sa (Kvale og Brinkmann, 2017, s. 196). På bakgrunn av dette var det sentralt for meg under intervjuene at jeg så godt som mulig forsøkte å balansere mellom, på den ene sida, å *lytte* til det informanten sa, og på den andre sida, *forholde meg kritisk* til informantens utsagn. Det var imidlertid sentralt at min kritiske tilnærming ikke skulle gå på bekostning av oppgavas formål om å *forstå og undersøke*, tilsvarende en fenomenologisk fortolkningstradisjon (Anker, 2020, s. 51) som er lagt til grunn i min oppgaves forskningsdesign. Det var viktig for meg at en kritisk tilnærming til informantenes refleksjoner ikke skulle gå på bekostning av respekten for informantene mine, da jeg er forskningsetisk forpliktet til å strekke meg etter å «forstå informanten» og framstille deres forståelser på en rimelig måte i min fortolkning av datamaterialet (Skilbrei, 2019, s. 178).

4.4 Etterarbeid: analyseprosessen

Skilbrei (2019, s. 171) gjør et poeng ut av at analyseringsprosessen er løpende gjennom hele prosjektperioden, og slik opplevde også jeg det i mitt masterprosjekt. Prosessen med å gjøre mening ut av intervjudataene mine, pågikk kontinuerlig, og starta allerede i forberedelsene til datainnsamlinga. Analysemetoden for denne oppgava ble langt på vei bestemt i planleggingsfasen før datainnsamlinga. Jeg kom nokså tidlig fram til at jeg ville foreta en form for *kategoribasert analyse*. En kategoribasert analyse går ut på at «[...] forskeren analyserer med tanke på å identifisere de kategorier av prosesser, begivenheter eller praksiser som framstår som vanlige eller spesielt betydningsfulle, ikke bare for informantene, men også sett i lys av forskningens problemstilling.» (Harriet Holter, i Skilbrei, 2019, s. 180).

Noe av analyseprosessen ble igangsatt allerede i intervjusituasjonen, noe som Kvale og Brinkmann (2017, s. 216) anbefaler, slik at den endelige analyseringa blir «basert på tryggere grunn», som de skriver. Jeg måtte likevel være bevisst på hvor langt jeg kunne gå med analysen såpass tidlig, og sikre meg at jeg holdt meg mest mulig åpen for eventuelle overraskende eller nye temaer som kunne dukke opp underveis i intervjuinga. Også Skilbrei (2019, s. 171) gjør et poeng ut av at analyseringsprosessen typisk begynner under datainnsamlinga. Samtidig understreker Skilbrei (ibid.) at analysearbeidet også inngår som en sjølstendig fase etter at datainnsamlinga er gjennomført. Det er denne fasen jeg skal beskrive nærmere i dette kapitlet. Først sier jeg litt om transkriberinga av intervjudataene mine, og videre vil jeg utdype hvordan jeg gikk fram med min valgte analysestrategi.

4.4.1 Transkribering

Jeg transkriberte intervjuene i løpet av de nærmeste dagene etter at intervjuet var gjennomført. Mens jeg transkriberte intervjuene, noterte jeg også ned noen kommentarer og innspill til meg sjøl som handla om hva jeg opplevde at jeg kunne ha fulgt opp mer av svarene som informantene hadde gitt, eller tilfeller der jeg kunne vært tydeligere på å høflig avbryte informanten, hvis hen snakka mye utenom eller forbi temaer som intervjuet hadde til hensikt å belyse.

Kvale og Brinkmann (2017, s. 208) understreker at transkripsjon innebærer «[...] en utvelgelse av hvilke av de mange dimensjonene av muntlige intervjusamtaler som skal med i den skriftlige transkripsjonen.», og videre, at utvelgelsen som foretas avhenger av hva som er formålet med analysen. Jeg transkriberte intervjuene på den måten at jeg lytta til lydfiletne på Nettskjema, og

stoppa opptakene hyppig for å få notert hvert ord og hver setning. Jeg transkriberte mer eller mindre ordrett, og de ferdige transkripsjonene bar preg av en muntlig stil. Jeg gjorde markeringer i transkripsjonsdokumentet der informanten tok pauser, ved å skrive «informanten stopper litt», «tar en kort pause». Og jeg inkluderte smålyder slik som «ehm», «eh», «mhm». I tillegg noterte jeg visse steder mine observasjoner av informantene i parentes, for eksempel at: (informanten ler litt), (informanten smiler), (informanten virker engasjert), eller (informanten legger trykk på ordet...). Dette gjorde jeg for å få fram konteksten og «den sosiale atmosfæren» (Kvale og Brinkmann, 2017, s. 206) i intervjusituasjonen best mulig i transkripsjonen, og slik kunne jeg bedre huske hvordan noe hadde blitt sagt av informanten, da jeg skulle lese intervjutranskripsjonene i ettertid. Det må legges til at når jeg gjengir informant-sitater i analysekapitlene (kapittel 5 og 6), har jeg valgt å *ikke* inkludere de nevnte kontekstmarkørene. Til tross for at jeg forsøkte å gjengi intervjuene mest mulig ordrett, og samtidig gjengi til en viss grad den sosiale konteksten, vil det være flere språklige elementer som går tapt når et intervju skal transformeres fra muntlig til skriftlig form, ifølge Kvale og Brinkmann (2017, s. 205). Dette gjelder elementer som stemmeleie, åndedrett, intonasjon, ironi og kroppsspråk, som vanskelig kan gjengis i en transkripsjon (ibid.)

Kvale og Brinkmann (2017, s. 206) skriver om transkribering at det er en strukturering av intervjudataene og slik sett en begynnelse på analysen. Dette fikk jeg sjøl erfare da jeg satt i gang med å transkribere lydopptakene fra intervjuene mine. Etter hvert intervju jeg gjennomførte, hadde jeg skrevet en kort stikkordsliste som viste hvilke temaer jeg oppfatta som mest framtreddende i intervjuet. Denne stikkordslista ble så bygd ut videre mens jeg transkriberte det enkelte intervju. Jeg hadde stikkordslista ved siden av meg som jeg fortløpende noterte forslag til koder/kategorier på, samt at jeg markerte i teksten hvor jeg fant temaene aktuelle. Seinere kunne jeg ta fram igjen lista med koder når jeg skulle kode intervjutranskripsjonene mer systematisk i dataanalyseringsprogrammet Nvivo. Jeg opplevde dette som både nyttig og effektivt for den videre analysen. Ved å notere underveis, sikret jeg meg at de temaene som jeg la merke til umiddelbart mens jeg transkriberte ble huska på til seinere. Etter at jeg hadde transkribert de første intervjuene, og begynt kodinga av dem, begynte jeg å se noen mønstre når det gjaldt likhetstrekk og ulikheter mellom intervjuene. Jeg laga meg derfor en oversikt over disse mønstrene i form av et dokument hvor jeg noterte oppsummeringer av hvert intervju og hva som var likheter og forskjeller mellom dem. Å skrive sammendrag av intervjuene, beskrives av Skilbrei, som en måte å redusere dataene på (*'datareduksjon'*), og som gjør at man får

systematisert sitt datamateriale og funnet ut av hva som er det viktigste, noe som er med til å gjøre den videre analysen mer håndterbar (Skilbrei, 2019, s. 183). Da jeg videre transkriberte de neste intervjuene begynte jeg etter hvert å kategorisere intervjudataene parallelt med at jeg transkriberte. Dette ble de første stegene på veien i den analytiske prosessen. Jeg skriver mer om analytisk framgangsmåte i neste delkapittel. Når det gjelder etiske vurderinger rundt transkripsjonen, skriver jeg om dette i delkapittel 4.6.1.

4.4.2 Kategoribasert (tematisk) analyse

Intervjumaterialet til denne oppgava ble strukturert og fortolka gjennom en kategoribasert analysestrategi (Harriet Holter, i Skilbrei, 2019, s. 180), som nevnt innledningsvis i dette kapitlet. Anker (2020, s. 76) skiller mellom 'koding' og 'kategorisering', hvor: «Kodingen er den delen av prosessen der du går åpent ut for å finne merkelapper som du setter på materialet[...]». Deretter følger kategorisering som omfatter den «[...] kategoriseringen er den mer systematiske samlingen av ulike koder under større kategorier.» (Anker, 2020, s. 76).

Kodingsprosessen begynte allerede under datainnsamling og transkribering, som nevnt tidligere. På et tidlig tidspunkt var analysestrategien min mest preget av en induktiv (eller empiridrevet) koding, noe som innebærer at kodene er henta fra det empiriske materialet, snarere enn fra teoretiske perspektiver (Anker, 2020, s. 77). De første kodene jeg benytta var for det meste generelle og beskrivende koder, slik som for eksempel: 'følelser', 'fornærmedes behov og sikkerhet', 'ansvarliggjøre voldsutøver', 'fleksibilitet'. Dessuten ble noen av temaene fra intervjuguiden anvendt som koder i analyseringsprosessen av datamaterialet. Etter hvert la jeg til koder som var mer teoriinspirerte, eksempler på det er: 'offer-orientering', 'lekmeklerprinsipp' og 'gjenopprettende idealer versus realiteter'. Det er dermed verdt å bemerke at etter hvert som jeg gikk fram med kodings- og kategoriseringsprosessen på mitt datamateriale ble en abduktiv analytisk framgangsmåte mer dominerende, i tråd med Ankers (2020, s. 79-80) beskrivelse, som er som følger:

Først finner du koder ved nærlesing av materialet. Deretter løfter du blikket til de teoretiske perspektivene og ser på kodingen i lys av dem. Så kommer en ny runde med empirinære analyser.

Denne måten å bevege seg vekselvis mellom empiri og teori er betegnende for måten jeg gikk fram på i min analyse. En kombinasjon av empiridreven og teoridreven analyse falt seg dessuten som en passende tilnærming, med hensyn til den fleksible, eksplorerende og semistrukturerte ramma for dataproduksjon i dette masterprosjektet.

Jeg hadde lasta opp intervjutranskripsjonene i dataanalyseringsprogrammet Nvivo, noe som gjorde det enkelt å skaffe meg oversikt over kodene og kategoriene jeg gradvis utarbeida i analyseprosessen. Dessuten kunne jeg lettere identifisere hvilke likheter og spenninger som fantes i intervjudataene, når alt materialet var samla i Nvivo. Det siste jeg gjorde i etterarbeidet av datainnsamlinga var nettopp å fullføre det jeg hadde begynt på da jeg skreiv intervjutranskripsjonene og sammendragene av intervjuene, med å identifisere mønstre av brudd og spenninger i en informants utsagn eller i utsagnene fra forskjellige informanter.

En kritisk innvending mot en tematisk styrt analyse er at det blir fokusert på deler som tas ut av helheten (Anker, 2020, s. 40). Videre, viser Kvale og Brinkmann (2017, s. 227) til at det er kritikere som er av den oppfatning at koding av dataene «[...] reduserer polyfon mening til det som bare kan fanges av en enkelt kategori.». På bakgrunn av aktuelle kritiske innvendinger, later det til at analysestrategier som omfatter koding og tematisk analyse kan risikere å framstille intervjumaterialet som enfoldige representasjoner avskåret fra sin opprinnelige kontekst. Dette er det verdt å være seg bevisst for meg som studentforsker. Jeg har forsøkt å imøtegå dette ved å ha fokus på å gjengi informantenes utsagn mest mulig i den sammenhengen de ble sagt, noe som dessuten er knytta til den forskningsetiske forpliktelsen om å vise respekt for informanten og ivareta dens integritet (Ragin og Amoroso 2019: 78-79; NESH 2016, s. 12).

Skilbrei (2019, s. 171) deler opp analyseprosessen i to deler: først, er det fortolkning og, deretter teoretisering/analysering. Skilbrei (2019, s. 172) beskriver som fortolkingsprosessen som å gjøre «[...] materialet *mer* komplekst ved å utforske hva det betyr i den konteksten det ble skapt». Som et ledd i fortolkningsprosessen har jeg studert intervjumaterialet i sammenheng med følgende faktorer/momenter: informantenes bakgrunn, idealisme/entusiasme, konfliktrådsorganisasjonens policydokumenter, politiske styringsdokumenter og rettslige dokumenter, samt tidligere forskning. Videre, skriver Skilbrei (2019, s. 172) at etter fortolkningsprosessen følger analyseringa, der datagrunnlaget gjøres «[...] *mindre* komplekst ved at [forskeren] stripper [datamaterialet] for noe av rikdommen og kompleksiteten for å

undersøke hva det sier noe om». Dette innebar at jeg anvendte oppgavas teoretiske rammeverk med formål om å besvare problemstillinga, og på denne måten kom jeg fram til samsvarende og motstridende tematikker og synspunkter i intervjumaterialet.

4.5 Forskningens kvalitet

Å vurdere forskningens kvalitet er sentralt for ethvert forskningsprosjekt. Skilbrei (2019, s. 88) skriver at en kvalitetsvurdering i kvalitativ forskning innebærer at «[...] forskeren viser fram hva han har gjort og inkluderer grundig refleksjon over rammene for kunnskapsproduksjonen, inkludert refleksjon over egen rolle i gjennomføringen av studien.» I tråd med dette vil jeg her reflektere over ulike kvalitetskriterier ved mitt masterprosjekt, mens jeg vil belyse refleksjoner over min forskerrolle i delkapittel 4.6.2.

I metodelitteraturen finnes det flere begreper som benyttes til å vurdere forskningens kvalitet (Skilbrei, 2019, s. 87-88; Kvale og Brinkmann, 2017, s. 275). I det følgende kommer jeg til å anvende begrepene som Kvale og Brinkmann (2017, s. 275) benytter, nemlig 'pålitelighet' og 'gyldighet', som indikatorer når jeg her skal reflektere over kvaliteten til mitt masterprosjekt. Til slutt, diskuterer jeg kort generaliserbarheten ved min oppgave.

Vurdering av 'pålitelighet', eller reliabilitet omhandler «[...] hvorvidt et resultat kan reproduseres på andre tidspunkter av andre forskere.» (Kvale og Brinkmann, 2017, s. 276). Å vurdere påliteligheten til en studie blir altså en måte å vurdere om resultatene/utfallet av prosjektet er 'til å stole på'. Hvis jeg spør meg sjøl hvorvidt andre forskere ville kommet til de samme resultatene ved å benytte nøyaktig de samme framgangsmåtene som jeg har gjort i denne oppgava, er mine første refleksjoner at dersom en forsker skulle gått fram på akkurat de samme måtene som jeg har beskrevet i oppgava mi, er det ikke sikkert at forskeren ville fått resultater som er identiske med de jeg har fått. Grunnene til dette ligger i særegenhetene ved kvalitative, semistrukturerte forskningsintervju som metode. For eksempel, kan små variasjoner med hensyn til intervjuteknikk og intervjuerstil, oppfølgings spørsmål og eventuelle ledende spørsmål gjøre at en annen forsker får ut litt andre svar enn hva jeg fikk (Kvale og Brinkmann, 2017).

Noe som derimot styrker påliteligheten er at bruken av en semistrukturert intervju metode gjør at intervjuene fulgte mer eller mindre en fast serie med temaer, noe som gjør at en annen forsker

har mulighet til å intervju etter de samme temaene – riktignok vil det være en utfordring å få til identiske oppfølgings spørsmål. Noe annet som styrker påliteligheten til oppgava mi, er at jeg etter beste evne har beskrevet mine metodevalg gjennom hele prosjektprosessen, fra planleggingsfasen til etterarbeidet, på en så åpen og detaljrik måte som mulig. På den måten har intensjonen min vært å øke gjennomsiktigheten til prosessene og prosedyrene som ligger til grunn for min oppgaves datainnsamling og analyse.

Det neste kvalitetskriteriet som gjerne blir brukt til å vurdere forskningens kvalitet, er 'gyldighet'. Gyldighet, eller validitet, omfatter spørsmålet om «[...] hvorvidt en metode er egnet til å undersøke det den skal undersøke.» (Kvale og Brinkmann, 2017, s. 276). I vurderinga av gyldighet legges det altså vekt på om empirien, eller datagrunnlaget, i oppgava er gyldig som grunnlag for å besvare problemstillinga (Skilbrei, 2019, s. 88). Gyldighetsvurdering griper inn i samtlige av prosjektets faser, fra tematisering og planlegging, gjennomføring og til analysen og endelig publisering/rapportering (Kvale og Brinkmann, 2017, s. 278). I likhet med påliteligheten til oppgava, har jeg med hensyn til gyldigheten, også hatt som intensjon å ha en størst mulig gjennomsiktighet, for eksempel med tanke på hvordan jeg har anvendt teoretiske perspektiver og tidligere forskning som forståelsesrammer til både utforming av intervjuguide, fortolkning og analyse, hvordan intervjuene har blitt gjennomført, samt hvordan funnene ble fortolka og analysert av meg. Ved å vise fram og tydeliggjøre hvordan konklusjonene til denne oppgava har kommet til, er hensikten at det skal være enklest mulig å føre en kvalitetskontroll over de ulike stadiene som samla har ført fram til sluttresultatene (Kvale og Brinkmann, 2017, s. 278).

Når det gjelder generaliserbarhet, er kvalitativ forskning «[...] kjennetegnet av at den brukes til å avlede generelle, overførbare innsikter eller konklusjoner» (Skilbrei, 2019, 103). Det er aktuelt å se litt nærmere på hva slags generalisering, eller overførbarhet, som er mulig med kvalitative studier. Når det stilles spørsmål om generaliserbarhet handler dette om hvorvidt «[...] resultatene primært er av lokal interesse eller om de kan overføres til andre intervjupersoner, kontekster og situasjoner.» (Kvale og Brinkmann, 2017, s. 289). Min oppgaves funn belyser noen særlige aspekter ved et gitt utvalg ansatte og meklere sine oppfatninger og erfaringer når det gjelder bruk av gjenopprettende prosesser i vold i nære relasjoner-saker. Utvalget mitt består av 9 personer, og dermed er det nokså innlysende at mine data ikke kan generaliseres til hele populasjonen av konfliktrådsansatte og meklere. Det er

imidlertid rimelig å tenke seg at funnene mine kan ha en viss relevans utover egen oppgave, på den måten at det vil være mulig å tenke seg at liknende erfaringer eller synspunkter som kom fram i min oppgave, er overførbare til andre ansatte og meklere i Konfliktrådet. Men når det er sagt, vil denne overførbarhet være avhengig av en rekke kontekstuelle faktorer, og kan derfor vanskelig konstateres. Jeg kan eksempelvis forestille meg at lokale variasjoner mellom konfliktrådskontor knytta til sammensetninga av personale, sakstilfang, geografisk beliggenhet og arbeidskultur ville være av betydning for overførbarheten av mine funn til andre ansatte og meklere ved samme eller andre konfliktrådskontorer eller til andre grupper innafor samarbeidsinstanser til Konfliktrådet på feltet vold i nære relasjoner, som for eksempel hos politi, bistandsadvokater eller krisesenter.

4.6 Forskningsetiske refleksjoner

4.6.1 Informert samtykke og konfidensialitet

Innledningsvis er det verdt å nevne at for å gjennomføre intervjuene i mitt masterprosjekt, krevde dette at jeg søkte forskningsetisk godkjenning fra NSD. Mitt prosjekt ble godkjent av NSD 26. juni 2020 (se vedlegg 1).

I en forskningsstudie deltar informantene på premisser om frivillig deltakelse og informert samtykke, dette kommer fram av de forskningsetiske retningslinjene til NESH (2016, s. 13-15). Dette innebærer at i forkant av intervjuene skal informantene få tilstrekkelig informasjon om forskningens formål og hva deltakelsen innebærer for dem, samt at de skal gjøres kjent med at de når som helst kan trekke seg fra prosjektet uten å oppgi en bestemt grunn for dette (Skilbrei, 2019, s. 109-111). Samtlige av disse punktene opplyste jeg til informantene i informasjonsskrivet (vedlegg 2) da de ble rekruttert til masterprosjektet mitt, samt at jeg gjentok informasjonen om både prosjektet mitt og deres rettigheter da vi møttes til intervju. Informantene ga sitt samtykke skriftlig via et samtykkeskjema (vedlegg 2) som de signerte på da vi møttes til gjennomføringa av intervjuet. Denne prosedyren ble imidlertid ikke fulgt ved intervjuene som ble avholdt digitalt. I de digitale intervjuene på Zoom samtykka informantene kun muntlig. Dette skjedde på den måten at jeg innledningsvis i intervjuet gjentok i korte trekk det som sto i informasjonsskrivet for deretter å spørre informanten om hen hadde noen spørsmål. Da alt virka greit, spurte jeg videre om informanten samtykka til å delta i masterprosjektet mitt.

Kravene til konfidensialitet er en annen viktig etisk dimensjon ved forskningsstudier. Kvale og Brinkmann (2017, s. 106) skriver at konfidensialitet «[...] refererer til enigheten med deltakerne om hva som kan gjøres med dataene som blir et resultat av deres deltakelse». Konfidensielle hensyn til informanten omfatter slik sett hvilken informasjon om dem som blir tilgjengelig når oppgava publiseres. I den forbindelse var det vesentlig for meg å sørge for at personopplysninger om informantene ble anonymisert i datamaterialet. Personopplysninger er for eksempel «navn, fødselsnummer eller e-postadresse, eller [...] sammenstilling av bakgrunnsopplysninger» (NESH, 2016, s. 8). Personopplysninger som ble registrert om informantene min omfatta kontaktinformasjon: mobilnummer, navn og e-post-adresse. Denne kontaktinfoen sammen med intervjutranskripsjoner og lydopptak vil slettes etter at masterprosjektet mitt er avslutta.

I både intervjutranskripsjonene og i den ferdige oppgava har jeg referert til informantene mine som følgende: De seks meklerne betegnes som M1, M2, M3, M4, M5, M6, hvor 'M' er forkortelse for mekler. Mens de tre ansatte fikk betegnelsene A1, A2, A3, der 'A' er forkortelse for ansatt. Jeg har valgt å henwise til informantene på denne måten, for best mulig å ivareta deres anonymitet i alle ledd av forskningsprosessen der deres deltakelse inngår. Flere av informantene som ble rekruttert fra samme konfliktråds kontor visste om hverandres deltakelse i masterprosjektet mitt, og dette er noe jeg måtte ta høyde for når jeg skulle sikre informantenes anonymitet. Med hensyn til dette er betegnelsene 'M1' osv. og 'A1' osv., skapt på bakgrunn av en tilfeldig rekkefølge, og kan dermed ikke kobles sammen med i hvilken rekkefølge informantene ble rekruttert til oppgava eller i hvilken rekkefølge de ble intervjuet i. Dette var noe jeg ble bevisstgjort om i en tidligere masteroppgave (Hansen, 2020), og var noe jeg fant nødvendig å gjøre også i min oppgave.

Videre, for å ivareta nødvendige konfidensielle hensyn, valgte jeg å transkribere samtlige av intervjuene på bokmål, og dermed unngikk jeg å avsløre hvilke spesifikke dialekter informantene hadde. Dette anonymiseringstiltaket, ble jeg gjort oppmerksom på da jeg leste en tidligere masteroppgave (Nesteng, 2019, s. 41). I tillegg til å anonymisere informantene i intervjutranskripsjonene kan det, ifølge Kvale og Brinkmann (2017, s. 203), også være aktuelt å anonymisere eventuelle hendelser, personer eller steder som nevnes av informanten. Dette gjorde jeg fortløpende da jeg transkriberte. Det kunne for eksempel være at et navn på en

kollega ble nevnt eller at stedet til Konfliktrådskontoret ble nevnt. I slike tilfeller anonymiserte jeg direkte mens jeg transkriberte, da satte jeg opp markeringer i klammetegn som kun se ut slik som dette: [navn på rådgiver], [konfliktrådsleders navn], [navn på ansatt], [medmeklers navn], [stedsnavn], [bynavn], [navn på regionen].

Når det gjelder lagring av lydopptak regnes dette som lagring av personopplysninger, da stemmegjenkjenning kan bidra til å gjøre identiteten til informantene kjent. Av personvern hensyn ble derfor lydopptaka av intervjuene lagra på forsvarlig og sikkert vis, og det vil bli sletta når masterprosjektet avsluttes (Kvale og Brinkmann, 2017, s. 203). Underveis i prosjektet sørget jeg dessuten for å unngå å lagre personopplysninger sammen med datamaterialet (NESH, 2016, s. 18). Jeg benyttet UiOs Nettskjema-diktafon, som fungerte på den måten at lydopptakene ble lagra og automatisk oversendt til et eget program, «Nettskjema». Lydfilene ble kun oppbevart i «Nettskjema», og ble ikke lagra i sjølve Nettskjema-diktafonappen på min mobil. Intervjutranskripsjonene ble lagra inne på min interne UiO-server, hvor jeg må logge inn med personlig brukernavn og passord for å få tilgang. Lydopptakene og intervjutranskripsjonene var kun tilgjengelig for meg, og ingen andre.

Som forsker plikter jeg å vise særlig aktsomhet med hensyn til personvern (NESH, 2016, s. 12). Mine informanter er juridisk bundet til taushetsplikten i sin virksomhet i Konfliktrådet (Sekretariatet for konfliktrådene, 2020b, s. 13), og med dette følger det noen særlige forskningsetiske overveielser opp mot deres taushetsplikt (Skilbrei, 2019, s. 113). Jeg var tydelig overfor informantene mine om at jeg var interessert i å høre om deres generelle oppfatninger og erfaringer og at jeg ikke ønska konkrete eller sensitive faktaopplysninger om enkeltsaker fra Konfliktrådet eller opplysninger som identifiserer tredjepersoner, dette spesifiserte jeg i informasjonsskrivet (vedlegg 2).

4.6.2 Forskerrollen og førforståelser

Et annet forskningsetisk aspekt som er sentralt for å sikre forskningas troverdighet og legitimitet, er bevisst refleksjon omkring ens rolle som forsker og om sine førforståelser. (Skilbrei, 2019, s. 87-88).

Fortolkningene som forskeren gjør av sitt datamateriale vil påvirkes av: «[...] personlig erfaringer, meninger og preferanser; eksisterende kunnskap; og faglige tolkningstradisjoner.»

skriver Skilbrei (2017, s. 174). Som studentforsker har jeg måttet ta innover meg at jeg er medskaper av dataene og resultatene i masterprosjektet mitt. For eksempel i forbindelse med datainnsamling, er det nærliggende å gjøre seg bevisst om måter som jeg i kraft av mine spørsmål og min tilstedeværelse har påvirket hva informantene svarte og hvilken form intervjuet tok (Anker, 2020, s. 37). Intervjuene ble til i en sosial sammenheng, hvor jeg som intervjuer var med til å påvirke hva som ble snakka om og hvordan temaene ble snakka om (Kvale og Brinkmann, 2017, s. 218-19). Det er vanskelig å vite nøyaktig hva den konkrete påvirkninga besto i, men ett aktuelt element er at jeg ser det som sannsynlig at mitt engasjement for feminisme og min tidligere kjennskap til vold i nære relasjoner-feltet, både i forbindelse med tidligere studier og i forbindelse med arbeid og frivillig arbeid, gjorde at jeg gikk inn med en viss kritisk holdning til håndtering av vold i nære relasjoner-saker i Konfliktråd. Dette førte til at jeg i intervjuene mine ble spesielt opptatt av å stille spørsmål om de kritiske og problematiske sidene ved vold i nære relasjoner som fenomen og ved bruken av gjenopprettende prosesser i disse sakene.

Jeg kan derfor ikke utelukke at jeg til tider virka noe utspørrende overfor informantene og at de kan ha følt et slags «press» på å vise hvilken kunnskap de har på feltet eller at de følte behov for å «forsvare» seg, hvis jeg stilte spørsmål som enten virka kritiske. Jeg husker spesielt godt et av intervjuene hvor informanten nærmest unnskyldte seg for at hen hadde kort erfaring med å tilrettelegge i vold i nære relasjoner-saker. Da forsikra jeg denne informanten om at det spilte ingen rolle hvor lang erfaring vedkommende hadde, fordi jeg var uansett interessert i å lære mest mulig om hvordan virkelighetsforståelsen forskjellige meklere eller ansatte kan se ut. Det var viktig for meg at informantene ikke opplevde at jeg forsøkte «å sette dem prøve», og samtidig ville jeg unngå at mine meninger og holdninger ble et hinder for at informanten fikk kjenne seg trygg og fri til å fortelle på egne premisser. Dette i tråd med at oppgava mi ligger nærmest en fenomenologisk fortolkningstradisjon, og det følger det av dette at mine egne erfaringer og meninger skal tre i bakgrunnen til fordel for perspektivene til de personene jeg har studert (Anker, 2020, s. 51).

Forskerens bakgrunn, interesser og erfaringer vil i alle tilfeller påvirke forskningens formål til en viss grad, men det er avgjørende at dette ikke også medfører påvirkning på funnene, det understreker (Rogstad 2011, s. 289). I forlengelsen av dette viser Skilbrei (2019, s. 45) til at «[...] forskerens erfaringer, meninger og preferanser både er det som gjør forskning mulig og

noe som kan svekke dens verdi». For å ivareta et bevisst forhold til mine førforståelser, foreslår Bukve (2016, s. 32) at et godt sted å starte er å spesifisere forventninger til hva slags observasjoner som vil være samsvarende med ens førforståelser, og hvilke observasjoner som vil stride med ens førforståelser. Jeg har forsøkt å aktivisere denne måten å tenke på gjennom hele masterprosjektprosessen.

Mine forventninger, håp og antakelser som jeg gikk inn i masterprosjektet med har naturligvis satt sitt preg på samtlige stadier av prosessen. Da jeg gikk i gang med masterprosjektet hadde jeg visse forventninger til at kunnskapen jeg tilegna meg i løpet av prosjektperioden skulle gjøre meg overbevist om gjenopprettende prosesser er en 'god løsning' på hvordan en rettslig tilnærming til saker om vold i nære relasjoner bør se ut. Denne håpefulle forventninga hos meg var på bakgrunn av tidligere forskning hadde gitt meg inntrykk av at det tradisjonelle rettssystemet hadde en rekke mangler og begrensninger ved seg når det gjaldt håndtering av saker om vold i nære relasjoner. Jeg lot meg påvirke av forskerstemmene som talte for at det kunne finnes et *bedre* alternativ for håndtering av vold i nære relasjoner-feltet enn den tradisjonelle strafferetten. Når det er sagt, gjorde mine feministiske holdninger til at jeg ønska å utforske bruken av gjenopprettende prosesser på et mest mulig kritisk vis, og jeg var klar på at jeg ikke ville at masterprosjektet mitt skulle bli seende ut som noen slags kåring av hvilken håndtering som er 'den beste'. Oppsummert, hadde tidligere forskning og teoretiske perspektiver en viktig innflytelse på min oppgave. Tidligere forskning og teori hjalp meg til å forstå og utforme mitt eget prosjekt, samtidig var jeg klar på at jeg ville være åpen mot nye perspektiver og ny kunnskap i mine intervjudata. Dette for å unngå, det Kvale og Brinkmann (2017, s. 34), skriver om at det i en kvalitativ intervjustudie er en viss fare for å «reprodusere vanlige oppfatninger og fordommer». Dersom jeg lot meg sjøl styres for mye av mine førforståelser, ville jeg dermed risikert å gå glipp av kunnskap og innsikt som muligvis var relevant for min oppgaves problemstilling (Skilbrei, 2019).

5 Oppfatninger om meklerrollen, sakene og partene

Dette analysekapittelet er det første av to analysekapitler. I dette kapittelet presenteres funn som omhandler informantenes fortolkninger av *meklerrollen*, samt deres oppfatninger av *vold i nære relasjoner-sakene* og *partene*. Forskningsspørsmålene som besvares i dette kapittelet er dermed følgende: «Hva er ansattes og meklers fortolkninger av meklerrollen i vold i nære relasjoner-saker?» og «Hvilke forståelser har informantene av vold i nære relasjoner-sakene, den voldsutsatte og voldsutøveren?»

5.1 Meklerrollen

I dette delkapittelet presenterer jeg ulike fortolkninger av meklerrollen som blir belyst i mitt intervjumateriale. I intervjuene stilte jeg flere spørsmål relatert til hvordan informantene forsto meklerrollen innafor konteksten av vold i nære relasjoner-saksfeltet. I datamaterialet kom det fram ulike aspekter ved meklerrollen som informantene reflekterte rundt. De aspektene som etter min oppfatning pekte seg særlig ut var følgende: *Lekmekler-idealet og kompetanse*, samt *idealet om upartiskhet og nøytralitet*. Disse aspektene belyses nærmere i underkapitlene som følger nedenfor.

5.1.1 Lekmekler-idealet og kompetanse

Da jeg intervjuer informantene om deres oppfatninger av meklerrollen, valgte jeg å styre inn på noen sentrale idealer som er tilknyttet meklerrollen i norsk gjenopprettende prosess-kontekst. Det ene var lekmeklerprinsippet. Et tilbakevendende tema i intervjuene var synspunkter på det såkalte lekmekler-idealet. Lekmekleridealet er et grunnleggende prinsipp for det norske Konfliktrådet og er blant annet uttalt i meklerhåndboka (Sekretariat for konfliktrådene, 2020b, s. 57). I tillegg, står det skrevet i lovforarbeidene til Konfliktrådsloven at tilretteleggerne skal være lekfolk: «Alminnelig livskunnskap representert ved lekfolk som tilretteleggere er en sentral bærebjelke i konfliktrådet.» (Prop. 57 L, (2013–2014), s. 11). Lekmeklerprinsippet står dessuten sentralt i klassiske teorier om gjenopprettende prosesser (Christie, 1977). Som nevnt, mente Christie at profesjonalisering, for eksempel slik den kommer til uttrykk innafor juristers arbeid, fører til en passivisering og ekskludering av partene i en konflikt. Christie benytta metaforen om at juristene er ‘profesjonelle tyver’ som ‘stjeler’ konflikter (1977, s. 117).

Lekmekleridealet står som en motsats til en profesjonalisering av meklerrollen. Til forskjell fra klassiske ideer om lekfolksorientering og de-profesjonalisering som idealer for gjenopprettende prosesser (Christie, 1977; Zehr, 2008; Zernova, 2007), eksisterer praksiser med gjenopprettende prosesser i andre land, eksempelvis i Østerrike, Nederland og Storbritannia, som heller er basert på profesjonaliserte meklere, framfor lekfolk som meklere (Drost mfl., 2015, s. 22). Med dette som bakgrunnskunnskaper, er det interessant å undersøke hvilke oppfatninger mine informanter har om lekmekleridealet og hvilken kompetanse de anser som betydningsfullt for meklere å inneha. Hva betyr det å være en lekmekler og hva slags kompetanse bør man ha, slik mine informanter forstår det? Dette spurte jeg om for å få innblikk i hvordan informantene sjøl fortolka lekmekleridealet, sett i en kontrast til en mer profesjonalisert linje som er praksis for meklerordninger i andre utvalgte europeiske land.

Det gjennomgående inntrykket jeg fikk av informantene, var at de stilte seg positive til at meklervervet var lekfolksorientert, og ikke inneholdt noen bindinger til en spesifikk profesjon. Denne oppfatninga hadde for eksempel informant M3 som svarte følgende, da jeg stilte spørsmål om det å være lekmekler framfor å opptre i kraft av en profesjon:

Det er liksom ikke noen form for binding, eller noe man skal ivareta liksom. Man kan være den man er. Også bruker man den kompetansen man har, da. Og den har man til en viss grad da man kommer hit, og så utvider den seg med praksis. (M3)

Synspunktene på lekmekler-idealet kunne være noe varierende hos informantene, og en av de ansatte satte nettopp ord på dette:

Og så er det noen som liksom har jobbet hos oss i tredivve år, som liksom er veldig sånn 'lekmekler, det er det vi er, det er sånn vi skal være'. Og så kommer det ofte noen nye som er sånn 'aah er vi helt sikre på det?' (A2)

I tråd med det informant A2 indikerer i sitatet over, fant jeg at måtene lekmekleridealet ble fortolka på varierte til en viss grad mellom informantene. Men, de fleste informantene viste seg å forstå lekmeklerrollen i en bred, helhetlig forstand. Slik jeg oppfatta deres utsagn, var informantene opptatt av å bruke 'hele seg' i meklingspraksisen – både sine personlige

egenskaper og evner til å vise medmenneskelighet, samt sin faglighet. Informant M1 legger særlig vekt på sine personlige egenskaper som en vesentlig del av meklerrollen:

[...] jeg har jo min personlighet, og den bruker jeg i møtene liksom, jeg er meg selv hundre prosent. Hvis jeg skal late som at jeg er noe annet enn det jeg er, så blir jeg jo gjennomskua, og framstår som falsk. Og det vil jeg jo ikke. Jeg skal være ærlig. Oppriktig. (M1)

Min oppfatning var at meklerne gikk inn i meklerrollen 'i kraft av seg sjøl som menneske', heller enn i kraft av en faglig bakgrunn eller profesjon. Medmenneskelighet, det å opptre som et medmenneske, ble trukket fram av flere informanter, som en verdi de vektla i sin meklingspraksis. Informant M2 beskrev dette med å være et medmenneske, og la særlig vekt på at det var viktig å strebe etter å ha forståelse for at partene sto i en vanskelig situasjon:

Vi må ta høyde for at vi er medmennesker i situasjonene og forstå at det er ikke bare for partene å snu ryggen til hverandre og aldri mer snakke til hverandre. Hadde det vært løsinga, hadde vi ikke hatt alle de her konfliktene. Da kunne vi bare holdt munn. Men sånn er det ikke. (M2)

I tillegg til at informantene la vekt på sine personlige egenskaper og evner til å vise medmenneskelighet når de beskrev meklerrollen, var kompetanse på gjenopprettende prosesser generelt og på vold i nære relasjoner-feltet spesielt et annet element informantene trakk fram i forbindelsen med meklerrollen. Faglighet og ferdigheter i gjenopprettende metodikk ble dermed viktige stikkord for hva informantene så på som viktig i forbindelse med meklerrollen.

Kompetanse er dessuten et nøkkeltema i forbindelse med meklerrollen, når en ser til både «det institusjonelle» og «det politiske landskapet», som nevnt i delkapitlene 1.2.1 og 1.2.2.. Konfliktrådet har i en mail til meg opplyst at:

Sfk arbeider med utvikling av nye opplæringsmoduler om integritetskrenkende saker for meklere. Disse skal inneholde fenomenkunnskap, traumeforståelse, kommunikasjon og ferdighetstrening. I 2020 og 2021 arbeider Sfk med et pilotprosjekt der tre konfliktråd er med på å utvikle innhold og metode for gjennomføring av disse modulene. Etter endt

pilotprosjekt, vil de nye modulene gjøres tilgjengelig for alle konfliktrådene. Sfk har samarbeid med blant annet RVTs Øst om innholdet som gjelder fenomenkunnskap. Prosjektet er noe forsinket pga. koronasituasjonen, men tar sikte på at modulene skal testes ut høsten 2021. (Konfliktrådet, personlig kommunikasjon i e-post, 25. mars 2021)

Kompetanseheving blant ansatte og meklere i Konfliktrådet på feltet «integritetskrenkende saker» er også formulert blant tiltakene i den nye handlingsplanen om vold i nære relasjoner (Justis- og beredskapsdepartementet, 2021). Fokus på meklernes og de ansattes kompetanse er altså sentralt både i politiske føringer og internt i Konfliktrådet og er altså en del av fokuset både i «det institusjonelle» og «det politiske landskapet» som omgir bruken av gjenopprettende prosesser i vold i nære relasjoner-saker, var det nærliggende å undersøke hvilke oppfatninger mine informanter har om kompetanse for mekling i vold i nære relasjoner-sakene.

Da vi snakka om faglighet og kompetanse i tilknytning til meklerrollen i intervjuene, var jeg interessert i å få informantenes synspunkter på hva slags kompetanse de var opptatt av skulle ligge til grunn for meklerrollen i forbindelse med vold i nære relasjoner-saker. Når jeg stilte spørsmål om hvorvidt kompetansen til meklere i vold i nære relasjoner-saker burde være spesialisert mot det gitte feltet eller at det var nok med en generell meklerkompetanse som kunne anvendes uansett saksfelt, dukka det opp noen ytterpunkter i informantenes oppfatninger. Distinksjonen mellom disse ytterpunktene, valgte jeg å kode som ‘spesialister versus generalister’ i mitt datamateriale. På det ene ytterpunktet var det oppfatninger som talte for at meklerne burde være spesialister, slik som informant M5:

Men i stedet for at vi meklere kanskje er sånne generalister, så kan vi kanskje få lov til å spesialisere oss litt, sånn at vi gir det tilbudet til partene som de fortjener. [...] sånn at de som for eksempel er spesielt opptatt av vold i nære relasjoner-saker, de får det, og de kan få kursen litt ekstra i det og sånn. (M5)

Samtlige informanter uttrykte at de var særlig opptatt av fenomenkunnskap om vold i nære relasjoner, slik som for eksempel informant M5, som hadde en oppfatning om at det var betydelige fordeler ved at meklere som skulle mekle i vold i nære relasjoner-saker hadde en spesialisert kompetanse på dette feltet:

Og så er det noe med det at... det er jo bare å tenke seg til selv og, hvis man står i noe vanskelig, eller skal gå i terapi, eller har opplevd noe fælt i familien sin, og så vil man jo gjerne snakke med noen som skjønner hva man står i, ikke sant, og hva det er. Og hvis man kommer med en eller annen fortvilelse så trenger man at noen er litt treffsikre i responsen sin da, ikke sant. (M5)

Det viste seg i mitt datamateriale at både meklere og ansatte hadde klare oppfatninger om at det var nødvendig med en spesialisert kompetanse i å håndtere vold i nære relasjoner-saker. Det var en gjennomgående enighet blant mine informanter at de så behov for å forsterke fenomenkunnskapen om vold i nære relasjoner. Flere av informantene uttrykte dessuten at de gjerne skulle hatt mer kunnskap om vold i nære relasjoner. Da jeg på slutten av intervjuet spurte om informanten hadde noe de ønska å legge til, var det en informant som tydelig og direkte satte ord på nettopp ønsket om mer kunnskap knytta til vold i nære relasjoner: «Det eneste jeg vil si det er det at ‘sats hardere på utdanning av meklere’» (M4).

Tiltakene i handlingsplanen som omhandler bruk av gjenopprettende prosesser i vold i nære relasjoner-saker legger vesentlig vekt på at både meklerne og ansatte skal inneha «fenomenkunnskap» (Justis- og beredskapsdepartementet, 2021, s. 54). Dette har også Sfk uttalt som en viktig faktor for meklingsaker om vold i nære relasjoner. I årsrapporten for 2020 understreker Sfk at det er «[...] viktig med god fenomenkunnskap for å sikre at partene, og spesielt fornærmet part, ikke opplever et tilrettelagt møte i regi av konfliktrådene som en ny krenkelse. Det er derfor viktig med gode rutiner, og kompetente ansatte og meklere.» (Sekretariatet for konfliktrådene, 2021, s. 44). I forlengelsen av dette, inneholder meklerhåndboka et eget kapittel for vold i nære relasjoner, som har til hensikt å gi meklerne «grunnleggende fenomenkunnskap om vold i nære relasjoner» (Sekretariatet for konfliktrådene, 2020b, s. 70). I både «det politiske landskapet» og «det institusjonelle landskapet» belyses fenomenkunnskap om vold i nære relasjoner blant ansatte og meklere som en viktig faktor for gjenopprettende prosesser i saker om vold i nære relasjoner. Utsagnene fra mine informanter, vitner om at fokuset på fenomenkunnskap også oppfattes som viktig for dem. Jeg tolker informantenes utsagn som et uttrykk for at de har internalisert Konfliktrådets (de interne, institusjonelle føringene) og de politiske føringene på feltet.

På det andre ytterpunktet, la et fåtall av informantene vekt på at en generell meklerkompetanse langt på vei var tilstrekkelig. Informant M1 var en av dem som var inne på at den generelle opplæringa i gjenopprettende prosesser-metodikken var tilstrekkelig: «Men vi har en god opplæring i det her. Så det er ikke noe sånn spesifikt som trengs å logges på av vold i nære relasjoner, føler jeg da.» (M1)

Informant M1 setter ord på det som hen så på som bakdeler med at meklere ‘blir for mye spesialister’ i vold i nære relasjoner-faget:

Det som kan være bakdelen med det å være mekler noen ganger, er hvis du får litt for mye trua på din egen kompetanse. At du blir nesten litt sånn paternalistisk overfor dem menneskene som sitter der. At det du vet, det du... at ‘jeg har så mye kunnskap om det her, at du må høre på meg’, på en måte, da. ‘Jeg har svaret’. Det er litt skummelt. (M1)

Slik jeg fortolker informant M1 sitt utsagn kobler hen temaene om lekmekler-ideal og kompetanse til det å opptre med ydmykhet og på partenes premisser. Slik denne informanten uttrykker det kan fokus på spesialkompetanse føre til at mekleren opptrer som eksperten, i stedet for å la partene være ekspertene. Dette er i tråd med klassisk teori om gjenopprettende prosess, eksempelvis Christie (1977, s. 123) som uttalte at jurister trent opp «til enighet om hva som er relevant i en sak» og dermed har «en innlært manglende evne til å la partene bestemme hva *de* synes er relevant». Det kan se ut til at det er denne samme oppfatningen informant M1 har internalisert. Noe som kommer enda tydeligere til uttrykk i dette sitatet:

Ja det blir liksom som i rettsprosessen, da, sant, så er du tilskuer til eget liv. Ekspertene der sitter og forteller hva som er fasiten, hva som er riktig. Ser på advokater og sånne ting... forteller ‘nei, sånn er det’. Mens dem som har vært med på det der, da, sier nesten ingenting. Så du er tilskuer til din egen hendelse, da. Ekspert tar over saken din. Og sånn kan det også bli i Konfliktrådet, hvis du på en måte får... hvis du ikke er ydmyk. Du må være ydmyk, overfor den...du må ha selvinnsikt, og så forstå andre menneskers perspektiver da. Så hvis du ikke er ydmyk til din egen kunnskap og på en måte lar den kunnskapen du har, da, overstyre et møte... så... er det i seg selv et overgrep over de menneskene som sitter i det rommet

tenker jeg. For da lytter du ikke. Det er viktig. [...] Ja i hvert fall mitt mantra er å være ydmyk, da. (M1)

I tidligere evalueringer av konfliktrådspraksis i norsk kontekst har det kommet fram ulike synspunkter på dette med kompetanse og spesialisering hos meklere som tilrettelegger i saker om vold i nære relasjoner. I rapporten til Elvegård og Paulsen (2013, s. 44) er det visse informanter som er av oppfatningen om at spesialkompetanse er en ulempe. Det blir understreka at meklerne ikke skal 'blande inn' sin øvrige fagbakgrunn/yrkesbakgrunn i tilrettelegginger av møter, og at det er partene sjøl som er spesialistene. Altså at den metodiske kompetansen skal stå i sentrum for meklerne, ikke en eventuell spesialkompetanse på vold i nære relasjoner. Dette er funn som er i tråd med det jeg finner på det ene ytterpunktet av mine informantenes oppfatninger, som belyses av informant M1 sine utsagn over.

Som vist ovenfor, er det mulig å identifisere visse ytterpunkter i hvordan informantene ser på meklerrollen. Når det gjelder oppfatninger om kompetanse og sonndringa mellom spesialist versus generalist, og sonndringa mellom lekmekleridealet versus profesjonalisering, er det også verdt å legge merke til at informantenes utsagn til tider bar preg av å være noe tvetydige:

Vi ønsker jo ikke at meklere skal bli spesialister, men vi tenker at i disse sakene, så er det noen ting som man må ha med seg, for å legge til rette for en god prosess, da. Og samme med ansatte. (A2)

Som utsagnet til informant A2 viser, var det tendenser hos flere informanter til at deres oppfatninger var noe motsigelsesfylte. Dette tolker jeg som en konsekvens av at på den ene sida sitter lekmekleridealet djupt internalisert hos meklere og ansatte, mens på den andre sida, innstiller både konfliktrådets interne føringer og de politiske føringene på vold i nære relasjoner-feltet meklerne og ansatte på å gå i retning av spesialisering og styrka fenomenkunnskap om vold i nære relasjoner. Som et resultat av dette, kan det se ut til at informantene blir plassert i en mellomposisjon hvor de kontinuerlig navigerer mellom det klassiske gjenopprettende prosess-prinsippet om lekmeklere og, samtidig målsettinger om kompetanseheving på vold i nære relasjoner-saker.

Denne mellomposisjonen mellom lekmekleridealet og målsettinger om kompetanseheving, ga seg til uttrykk i at flere var opptatt av å balansere faglighet, ekspertise og kompetanse med medmenneskelige egenskaper og, særlig, la partene også være eksperter på sin konflikt. En av de ansatte setter ord på nettopp dette her:

Det er veldig viktig at dem [meklerne] har en forståelse av selve fenomenet vold i nære relasjoner, og alvoret i det, og at ikke en mekler... bagatelliserer det på en måte. Og på samme måte at dem ikke hauser det så opp at dem har så svart-hvitt-syn at ethvert menneske som noen gang har utøvd vold er en psykopat [...] Sånn at du må greie å se... du må greie å skille menneske og handling, da. Det tror jeg er kjempeviktig. Og så... og så tror jeg det er viktig at den mekleren... greier å stille nok undrende spørsmål, liksom at man ikke tror at man bare vet ting, og at dem tør å egentlig kjenne på det der ubehaget det faktisk er å spørre detaljert om noe som partene synes det er ubehagelig å snakke om. (A1)

Informant A1 sitt utsagn, belyser hvordan flere aspekt ved meklerrollen samspiller med hverandre. I sitatet kommer det fram at A1 legger vekt på meklernes menneskesyn og medmenneskelige egenskaper, sånn som at hen viser til at meklerne bør kunne 'skille menneske og handling' og være ikke-fordømmende mot partene, men samtidig må de unngå å bagatellisere volden. På den andre sida, legger informant A1 vekt på meklernes faglighet i form av en '*forståelse av selve fenomenet vold i nære relasjoner*', som hun sier. Dette tolker jeg som at en fenomenforståelse om vold i nære relasjoner er et sentralt trekk ved meklerrollen og samtidig noe som framstår som en forventning sett fra både ansattes og meklernes perspektiver.

5.1.2 Idealet om upartiskhet og nøytralitet

I tillegg til lekmekleridealet, stilte jeg spørsmål til informantene om deres oppfatninger om idealet om upartiskhet og nøytralitet. Jeg var interessert i å undersøke: hvordan fortolker informantene disse idealene? I mitt intervjumateriale fikk jeg inntrykk av at samtlige av informantene hadde et bevisst forhold til disse idealene. Når jeg spurte informantene om idealene om upartiskhet og nøytralitet i meklerrollen, var samtlige enige om at de holdt fast ved disse og kontinuerlig streba etter å etterleve disse idealene. Idealet om å være upartisk og nøytral som mekler i Konfliktrådet er stadfesta flere steder i meklerhåndboka, det står eksempelvis at:

«Tilretteleggerne skal opptre upartisk, åpent og lyttende.» (Sekretariatet for konfliktrådene, 2020b, s. 64).

Upartiskhet var et sentralt ideal for samtlige av informantene. Hva som ble forstått som å være upartisk, varierte noe mellom informantene. Det var imidlertid en gjennomgående tendens til at informantene blant annet koblet oppfatninger om upartiskhet opp til kjønnsnøytralitet. Konfliktrådets standard for gjenopprettende prosess i saker om vold i nære relasjoner er at det alltid skal være to meklere som tilrettelegger prosessen, og at det skal være en mekler av hvert kjønn. Dette er formulert i meklerhåndboka:

Saker med vold i nære relasjoner skal håndteres av to tilretteleggere, en mann og en kvinne. Dette vil være med på å synliggjøre vår upartiskhet, som kan fremme kommunikasjonen mellom partene. (Sekretariatet for konfliktrådene, 2020b, s. 80).

Sett i lys av sitatet fra meklerhåndboka er det interessant å legge merke til at det kan se ut som at mine informanter har internalisert den samme oppfatninga om sammenhengen mellom meklernes kjønn og upartiskhet i meklerrollen. Når det var en mekler av hvert kjønn i meklinga, bidro dette til at det ble «balanse i rommet», som informant A1 sa. Liknende refleksjoner kom også til uttrykk hos informant A2, hvor hun i sitatet under setter ord på hvordan realiseringa av idealet om upartiskhet kunne henge sammen med meklernes kjønn:

[...] Så lenge du har en av hvert kjønn av meklerne, så er på en måte begge partene representert, da, på den måten. Jeg tror det er at det liksom kan føles trygt, da, og ha en som er, av ditt eget kjønn. (A2)

Idealet om upartiskhet fikk noen interessante betydninger i møte med informantenes refleksjoner rundt kjønn, når det gjaldt både kjønn til meklerne og kjønn til partene. Et eksempel er informant M1 som forteller følgende:

Det er litt for at det skal være kjønnsnøytralt, da. Men kan jo liksom.... Man trenger ikke forskning for å forstå det heller... men si det i et møte, da, hvis du er en mann aleine mot 3 kvinner, da, for å si det sånn, så kan det være at en kvinne tar veldig parti for kona, at de kvinnene som er... de kvinnelige meklerne faktisk... har litt sånn

fordom mot mannen, da, at dem er dritlei av at menn slår kvinner, da, ikke sant. Så det må være kjønnsnøytralt. (M1)

Ettersom koblinga mellom meklernes kjønn og upartiskhet viste seg å bli et såpass sentralt tema i intervjuene, gikk jeg videre inn i dette og spurte informantene om hva som var fordelene eller ulempene med å være en mekler av hvert kjønn. Mekler M3 forklarer hvorfor det er betydningsfullt å være en mekler av hvert kjønn på følgende måte:

Vi ser at partene prøver å knytte seg til meklerne med blikkontakt eller, at man ønsker en eller annen relasjon i møtet, da, få sympati eller et eller annet. Og da søker kanskje kvinnen til kvinnen. Det der er veldig forskjellig altså. Jeg har opplevd det motsatt og egentlig. At det går på tvers av kjønnene, da. Så har ikke noe tydelig svar på det der altså. Men jeg tenker sånn i prinsippet, eller, for å være helt trygg på at man gjør det riktig, så bør det jo være en mann og en kvinne da, men det er ikke alltid like nødvendig. (M3)

I mitt datamateriale finner jeg at upartiskhet og nøytralitet i meklerrollen var et ideal informantene hadde høy bevissthet om. På bakgrunn av informantenes utsagn, tolker jeg det som at de hadde internalisert normer om å være nøytrale og upartiske i meklerrollen. Videre, var flere informanter åpne om at det visse ganger var utfordrende å etterleve idealene i praksis. Informant M5 sine refleksjoner her er et eksempel på det:

Ja, men ikke sant, upartisk og nøytral, ja det er absolutt et ideal, men jeg tror det er helt menneskelig noen ganger å kjenne at man på en måte vekter sympatien sin noen ganger i favør av den ene, da. Og så får man jo prøve å jobbe litt med det og prøve og insistere på å liksom se begge perspektiver veldig iherdig. Men... det er klart det jeg kan jo både bli kvalm og uvel og irritert og liksom... fortvila over klienter iblant, eller parter, da. (M5)

Et annet eksempel er informant M1 som også beskriver opplevelser med å bli følelsesmessig påvirka i meklingsrommet. I sitatet under refereres til et tilfelle fra et meklingsmøte der voldsutøver framsto likegyldig og viste ingen tegn til å ta ansvar for handlingene sine, og det ble nødvendig for meklerne å ta en 'timeout', som informanten forteller her: «Da var det sånn

vi måtte ta litt timeout, og så puste litt ut på gangen, for det.. det vekker jo en del følelser i oss også, for vi er jo bare mennesker.» (M1)

Informant M5 skildrer i sitatet ovenfor hvordan følelser utfordrer idealet om å være nøytral og upartisk. Sitatet viser at noe som kunne utfordre upartiskhet-idealet var når meklere opplevde følelser av sympati eller antipati. I forlengelsen av dette forteller mekler M3 at han hadde opplevd at følelser av sympati kunne utfordre idealet om å være nøytral og upartisk. Jeg spurte om hva som opplevdes som utfordringer med å leve opp til upartiskhet-idealet, og da svarte mekler M3 følgende: «[...] at man som menneske får veldig sympati for den ene, og ofte så er det fornærmet [...].» (M3)

En annen informant trakk fram hvordan en antipati mot voldsutøveren kunne oppstå og dermed utfordre forventninga om å være nøytral:

Det som kan, ofte være utfordringen det er at de... den som har forårsaka volden da, ikke innser hva som har skjedd. Og da kan det være vanskelig å... holdt på å si... forholde seg nøytral [...]. (M4)

Det var et klart trekk hos flere informanter at de beskrev erfaringer med å bli følelsesmessig prega i meklingsituasjoner. Andre eksempler på dette er informant M1 som forteller at:

Det sier jeg til dem, at 'jeg er så objektiv og så upartisk som jeg bare klarer' og så på en måte, jeg slår over hjernen på en sånn objektiv type ting. Men det er ganger at jeg sitter i møter og får tårer i øya og blir fryktelig følelsesmessig involvert, men det er dem gangene da møtene går veldig, veldig bra. Så jeg er jo bare et menneske. (M1)

I mitt datamateriale kom det også til syne oppfatninger om at det framsto som viktig å skille på at upartiskhet i meklerrollen *ikke* betydde at man var upartisk til sjølve voldshandlingene. Altså var det vesentlig at meklernes upartiskhet og nøytralitet ikke inkluderte en legitimering eller godtakelse av vold. En av de ansatte satte ord på nettopp dette:

de [meklerne] skal jo være nøytrale og upartiske, men det at man er upartisk betyr ikke at man ikke har... man skal ikke godta det som har skjedd, selv om de er upartiske, ikke sant. **(A2)**

For å oppsummere, i mitt datamateriale kom det fram spenninger mellom å opptre nøytralt og upartisk på den ene sida, og håndtere utfordringer med å bli følelsesmessig involvert, på den andre sida. Å ta vare på partene framsto som en viktig del av meklerrollen. En del av dette handla om at flere av informantene beskrev at de enkelte ganger opplevde å gli over i en slags terapeutisk rolle overfor partene. Flere informanter nevnte at de opplevde at det til tider kunne være vanskelig å skille mellom en meklerrolle og en terapeutrolle. Informant M5 forteller at hun anser ser det som nødvendig å noen ganger tre inn i en terapeutisk liknende rolle overfor partene:

Men jeg tenker at det nesten noen ganger er litt sånn umulig, ut fra en sånn der menneskelig praksis, og ikke av og til, ja... hjelpe folk litt. Om det ikke er terapeutisk så er det ihvertfall en eller annen form for støttesamtale, da, som ikke bare handler om at, vi bare lytter, men at vi må være litt sånn aktive i forhold til å forstå, rose... jeg roser veldig for eksempel, hvis folk beskriver noe vanskelig og prøver å finne gode løsninger på det. **(M5)**

Det at meklinga fikk en terapeutisk effekt eller noen ganger kunne kalles for terapi, var noe som flere informanter så positivt på. Dette kunne være noe som partene hadde behov for, slik informant M6 sier her: «[...] grunnen for at det [voldshendelsen] skjedde er jo kanskje mange ting i forholdet, eller, er en historikk [...] tenker kanskje de trenger den der parterapien, da...» **(M6)**

Informant M5 fortalte om hvordan den terapeutiske effekten mekling kunne ha for voldsutøver:

Og så er det jo noe med at når folk liksom... folk er jo ensomme ikke sant, de har jo ikke alltid så mange å snakke med om vonde ting, og jeg tenker det gjelder jo voldsutøver og at 'hvor ofte får du rikelig med tid til å sitte å snakke om livet ditt og det som er vanskelig'. **(M5)**

Det var noen ulikheter i hvor sterkt informantene vektla skillet mellom mekler- og terapeutrollen. En av de ansatte er inne på nettopp dette med at hun erfarte at det varierte blant meklerne hvor de oppfatter at skillet går mellom å praktisere terapi og praktiskere gjenopprettende prosess:

For det tror jeg i hvert fall meklerne er opptatt av, den der grensen mellom hva vi kan tilby, og hva en psykolog og andre kan tilby. Vi skal jo ikke være psykologer, vi skal være eksperter på gjenopprettende prosess, og det er det vi må holde fast på. [...] Men der tror jeg igjen du vil møte på forskjellige meninger, da. [...] Noen ser på det mer som at det er kanskje terapi, da, mens andre er veldig fokusert på at det er ikke vår rolle. Og det er det jo ikke, vi skal ikke være terapeutene, men det kan oppleves veldig terapeutisk allikevel, da, for de partene å være med i et sånt møte. (A2)

Dette med at *meklerne* ikke skal være terapeuter, men at *meklernes metoder* kan ha terapeutiske virkninger er nettopp et sentralt poeng for flere informanter. Informant M3 setter ord på akkurat dette poenget i følgende sitat:

Jeg pleier å si vi har, vi har terapeutiske spørsmål, men det er ikke terapi. Altså det betyr at vi stopper på et tidspunkt. Hvis vi hadde forfulgt, gått enda dypere inn, da hadde det vært terapi. Nå er dette ulikt, noen vil sikkert si om meg at jeg driver med terapi, men... så, man er veldig ulike her da på akkurat det. (M3)

Informantenes fokus på meklings terapeutiske sider er i tråd med klassisk teori om gjenopprettende prosess, hvor også Zehr (2008, s. 26) belyser de terapeutiske sidene gjenopprettende prosess kan ha, og da spesielt for den fornærmede (her: den voldsutsatte). Ifølge Zehr (2008, s. 25-26) gir en gjenopprettende prosess den fornærmede anledning til å fortelle sin historie om hendelsen(e) til den/dem som har utøvd handlingen(e), og i dette ligger det terapeutiske virkninger, som at den fornærmede får transformere sin selvoppfattelse og livshistorie og slik får mulighet til å omforme sine mulige traumer fra hendelsen(e). I tillegg har gjenopprettende prosesser også formål om å dekke terapeutiske behov hos gjerningsperson (her: voldsutøver) (Zehr, 2008, s. 29). De terapeutiske aspektene for voldsutøvers vedkommende omfatter å få satt ord på skamfølelser, eller traumer som har bidratt til deres

voldshandlinger, få konkret veiledning til behandlingstilbud for voldelig atferd/misbruk, få utvikle empati og ansvarsfølelse (personlig utvikling), slik Zehr (2008, s. 29) framstiller det.

Det er verdt å legge merke til hvordan informantene reflekterer over balansegangen mellom å være en mekler versus terapeut. Å skille mellom mekling/gjenopprettende prosess og terapi viste seg å være en problemstilling som gikk igjen som et gjennomgående tema for samtlige av informantene mine, og flere av dem reflekterte rundt hvilke utfordringer det var med å navigere innafor denne distinksjonen. I lys av informantenes utsagn er det interessant å se at det finnes en konkret formulering angående skillet mellom mekling og terapi i forarbeidene til ny Konfliktrådslov (2014). I forarbeidene er det nokså klart formulert at Konfliktrådets mandat er å tilrettelegge gjenopprettende møter, framfor å være en instans for behandling og terapi: «Konfliktrådet tilrettelegger for møter og dialog, og er ikke et behandlings- eller terapitilbud.» (Prop. 57 L, (2013–2014), s. 11).

Sjøøl om det offisielle mandatet til Konfliktrådet og til meklerrollen er klargjort, viser mine informanternes subjektive erfaringer og oppfatninger at det i realiteten ikke alltid er enkelt å skille mellom mekling og terapi. Mitt funn her er i samsvar med Zernovas (2007) teoretisering av idealer og realiteter. I likhet med Zernova (2007) som i sin studie finner et manglende samsvar mellom uttalte idealer og hvordan meklerne hun intervju fortolka dette i praksis, finner også jeg et liknende mangelfullt samsvar når det gjelder oppfatninger om meklerrollen versus terapeutrollen. I mitt datamateriale finner jeg at mine informanter til tider har en mer nyansert og pragmatisk forståelse av hvor skillelinjene mellom gjenopprettende prosess og et 'behandlings- eller terapitilbud' går i praksis.

Oppsummert, viser funnene at en vesentlig del av å være mekler handler om å finne en balanse mellom upartiskhet og nøytralitet på den ene sida, og en terapeutisk rolle, på den andre sida. Samtidig som nøytralitet og upartiskhet så ut til å være høyt verdsatt i meklerrollen av informantene, kom det også til syne visse omsorgsorienterte trekk ved meklerrollen i form av terapeutiske aspekter av meklinga. Det kunne virke på informantene som at innimellom var terapirollen vanskelig å unngå helt. Det inntrykket jeg fikk av informantene i sin helhet var at de var opptatt av 'å være der for partene'. Selv om de fleste informantene var bevisste omkring at de ikke skulle være terapeuter, virka det på meg som at meklerne likevel så det som uunnværlig at deres måte å tilrettelegge møtene på i alle fall får noen terapeutiske

utfall/virkninger for partene. Informantene la ikke skjul på at en terapeutisk tilnærming var vanskelig å legge fullstendig bort, sjøl om den gjenopprettende metodikken skulle være det primært styrende for hvordan de tilrettela de enkelte møtene og prosessen i sin helhet.

5.1.3 Oppsummert om meklerrollen: Faglighet og medmenneskelighet

Når det gjaldt informantenes forståelser av meklerrollen gjorde det seg gjeldende et spekter av ulike forståelser, slik jeg har fortolka informantenes utsagn. Mitt inntrykk var at lekmekleridealet står sterkt hos mine informanter, samtidig var samtlige informanter opptatt av spesialkompetanse. Måten dette viste seg på i mitt datamateriale, er at mine informanter uttrykte et gjennomgående positivt syn på spesialisering av kompetansen for mekling i vold i nære relasjoner-saker. Det varierte i hvor stor grad informantene la vekt på behovet for spesialkompetanse på vold i nære relasjoner-feltet, men den overordna tendensen var at informantene oppfatta det å ha en viss fenomenkunnskap om vold i nære relasjoner var en viktig forutsetning for meklere som skulle mekle i akkurat disse sakene. Dette kan, etter mitt syn, tolkes i retning av en åpning for profesjonalisering av meklerrollen. Det er ikke meninga å spekulere i hvorvidt informantene er for eller imot profesjonalisering, i stedet er hensikten her å vise at jeg finner i mitt datamateriale at det er et spekter av ulike oppfatninger knytta til lekmekleridealet og profesjonalisering.

Videre, fant jeg at informantenes forståelser av meklerrollen som ble presentert i datamaterialet spente fra oppfatninger om at meklere skulle forholde seg mest mulig nøytrale og la *partene* være 'ekspertene', mens i den andre enden av spekteret var oppfatningene om at mekler skal utøve en viss form for ekspertise og være mer aktivt og følelsesmessig involvert overfor partene.

Samla sett, fant jeg at informantenes fortolkninger av meklerrollen i vold i nære relasjoner-saker inneholdt en vektlegging av både faglighet og medmenneskelighet. En tydelig tendens i mitt intervjumateriale er at informantene på den ene sida trekker fram det jeg fortolker som *relasjonelle tilnærming*er til partene gjennom en personlig og følelsesmessig involvering, og med intensjoner om å yte en form for omsorg for partene, samt tilbøyeligheten mot å benytte terapeutiske virkemidler i de gjenopprettende prosessene. På den andre sida, finner jeg at informantene vektlegger det jeg fortolker som en *rasjonell tilnærming* gjennom faglighet i form av fenomenkunnskap om vold i nære relasjoner, upartiskhet og ferdigheter i gjenopprettende

prosess-metodikken. Dette er en tendens som tegner seg som et fellestrekk mellom mine informanter. Sett fra et mikrososiologisk perspektiv (Johansen, 2013), forteller dette meg at informantene ser ut til å ha internalisert en rekke felles normer og forventninger i tilknytning til meklerrollen. Denne måten å framstille funnene mine på er en generalisert og forenkla framstilling, men er ment å vise bredden i refleksjonene som framkom i intervjumaterialet mitt.

5.2 Oppfatninger om sakene og partene

En vesentlig del av det å studere ansattes og mekleres oppfatninger og erfaringer om bruken av gjenopprettende prosesser i vold i nære relasjoner-saker, innebar å få innsikt i hvordan informantene forsto vold i nære relasjoner-sakene og partene i disse sakene innfor rammene av sitt arbeid med gjenopprettende prosesser. De følgende underkapitlene benyttes dermed til å presentere funn om informantenes oppfatninger av sakene og partene.

5.2.1 Oppfatninger om egnethet, risikoer og sikkerhet

Noe som er gjennomgående for tidligere forskning på bruken av gjenopprettende prosesser i saker om vold i nære relasjoner er de *kritiske innvendingene* som særlig omhandler risiko- og sikkerhetsfaktorer. Slike faktorer kan omfatte: sikkerheten til den fornærmede, risiko for manipulasjon fra voldsutøver, maktubalanse mellom partene, risiko ikke reell frivillig deltakelse for den voldsutsatte, risiko for å re-privatisere/trivialisere vold i nære relasjoner, som er et fenomen som feministiske aktivister i årevis har kjempet fram til å bli anerkjent som et offentlig anliggende og et samfunnsproblem (Gelsthorpe, 2014; Hayden, 2014a, 2014b; Miller, Hefner og Iovanni, 2020; Pali og Madsen, 2011, s. 51; Pelikan og Hofinger 2016; Ptacek, 2010; Stubbs, 2014). På bakgrunn av kritiske innvendinger i tidligere forskning, ble det sentralt å undersøke hvordan mine informanter reflekterer over bruken av gjenopprettende prosesser i saker om vold i nære relasjoner, og hvilke mulige kritiske punkter de trekker fram som aktuelle. Innfallsvinkelen jeg valgte til dette, var å stille spørsmål til informantene om deres oppfatninger av sakene og av partene i gjenopprettende prosesser i vold i nære relasjoner-saker. Først gjennomgår jeg funn om informantenes forståelser av sakene.

I forbindelse med informantenes forståelser av vold i nære relasjoner-sakene, var jeg blant annet interessert i å lære om hvordan de reflekterte rundt egnetheten til gjenopprettende prosesser i vold i nære relasjoner-sakene. Dette viste seg å være en problemstilling som informantene

hadde gjort seg flere bevisste tanker om. En gjennomgangstone for intervjuene var at vold i nære relasjoner-saker uansett alvorgrad, var egna til å håndteres i Konfliktråd. Det gir, eksempelvis, informant A1 uttrykk for her: «Hvis to parter ønsker å møtes, uansett hvor alvorlig det har vært, så skal vi kunne legge til rette for det.» (A1)

I likhet med informant A1, mener M5 at konfliktrådet egner seg for vold i nære relasjoner-saker:

Men jeg mener at konfliktrådet er en veldig god arena for nettopp vold i nære relasjoner-saker, fordi at det er så mange ting man ikke får... altså hva får man gjort... i retten da, eller i liksom vanlig straffesak [...] jeg tenker at det er veldig fruktbart da, og nettopp snakke om folks historier, og de scenene som utspiller seg mellom folk uten at man tenker at nå skal vi utmåle en eller annen form for straff. (M5)

Flere av informantene delte en felles oppfatning om at 'ingen sak er for alvorlig for Konfliktråd'. Parallelt med denne oppfatninga, trakk informantene fram visse forutsetninger som de mente burde være på plass. Så sant meklerne har tilstrekkelig kompetanse, at den gjenopprettende prosessen har en fleksibel tidsramme og forutsatt at det forarbeidet som kreves i hver sak blir gjort, var det stor sannsynlighet for at saken egna seg. Disse forutsetningene og forbeholdene ble nevnt av blant annet informantene M2 og A1, som vises i sitatene nedenfor:

Men hvis det er et menneske som har blitt liksom berørt av det, så tror jeg det ikke finnes noen saker som ikke er egna, og jeg tror heller ikke at det er noen mennesker som ikke er egna. Men det er noen som trenger veldig mye lenger tid på å bli helt klar for å kunne ta helt og fullt ansvar eller... eller greie å si og gjøre de tinga som den andre har behov for å høre, det tror jeg, at det kan være folk som, som kanskje ikke er så empatiske eller greier å vise mye skyld og anger, og da tenker jeg at det tar mye forarbeid, for at den som møter den må være forberedt på dét. (A1)

Og jeg tenker at også for alvorlige saker, så egner konfliktrådet seg veldig. Men at man er nødt til å stille krav til meklerne... for ikke sant, jeg tror konfliktrådet har spist seg inn på grovere saker og mer og mer alvorlige saker ettersom at årene har gått. Og jeg er veldig fan av det, og tenker at det er fint. (M5)

Informantene var bevisste om at det var knytta en viss skepsis til at såpass alvorlige saker som vold i nære relasjoner-saker ble tatt til Konfliktrådet. For eksempel sa informant A2 dette:

Så det tenker vi, at nå som vi jobber mer målrettet med bedre utdanning av våre egne folk, mer retningslinjer, at det forhåpentligvis skal gjøre at de som er skeptiske, da, får et bedre inntrykk av oss. For vi vet at, for eksempel en del krisesentre, er veldig skeptiske til oss og til om det er riktig at fornærmede skal møte gjerningspersonen. **(A2)**

I tillegg til de forutsetningene som nevnes i sitatene over, var visse informanter opptatt av at samarbeid med politiet var et betydningsfullt element for å sikre seg om at vold i nære relasjoner-sakene som havna i Konfliktrådet var egna. En informant nevnte at på grunn av kompleksiteten til vold i nære relasjoner-saker, var det ønskelig at politiet silte ut hvilke saker som var egna for konfliktrådet:

Jeg ønsker jo egentlig at vold i nære relasjoner-saker skal først og fremst... gå via politiet til oss. [...] fordi at ut ifra sakspapirene, eller ut ifra at noen melder inn en sak, så greier ikke vi å se om det er noen bakenforliggende.. andre ting som kan ligge bak der... enn å prøve å løse en vanskelig situasjon, da. **(A1)**

I likhet med informant A1, understreker også informant M5 hvordan politiet er en viktig samarbeidspartner for å sikre at alvorlige vold i nære relasjoner-saker i Konfliktrådet håndteres på en egna og forsvarlig måte:

Jeg tenker at noen ganger, så trenger man å ha politiet i ryggen og man trenger å vite ganske mye om historikken til partene for at det skal bli bra, og man trenger kanskje sogar å samspille og ha et samarbeid med andre instanser, for å trygge situasjonen. Fordi at det kan være veldig, veldig alvorlige saker. Jeg har en sak nå hvor det er et ungt par, og det har vært ufattelig mye grov vold og hun har tenkt at hun nesten står i fare for å bli drept mange ganger. [...] Og da tenker jeg at da er det flere instanser som bør spille litt på lag, og i dét tilfelle så varsle vi inn til administrasjonen her og sa at dette her er rett og slett litt 'too much' å håndtere og vurdere på liksom så syltynt grunnlag, da. **(M5)**

Det blir nevnt at politiet spiller en viktig rolle i å bistå med å gjøre vurderinger av egnetheten til sakene, samt bidra med å gi tilstrekkelig informasjon om historikken til sakene. Noe annet som gjør politiet til en betydningsfull samarbeidspartner, er at de kan bidra med vurderinger om hvorvidt voldsutøver er egna for å møte i Konfliktrådet. Det som er av betydning i den sammenheng er hvorvidt voldsutøver reelt tar på seg ansvaret for voldshandlingene. Dette snakker informant A3 om her:

Partene skal bringe inn det de ønsker i de møtene, samtidig som vi skal være litt sånn vaktbikkje på at vi ikke setter inn en som har utøvd vold mot en annen inn i det møtet og så sitter de og nekter på det – det skal vi forhindre. Og det må vi se gjennom forarbeidet. Og det må også politiet vite om, at de må ikke sende saker hit som ikke egner seg ved at folk som sier at ‘jeg har ikke gjort det’, ‘det var ikke meg’ eller ‘det fortjente hun’ eller.. bare den type holdning, da er det ikke vits i på en måte helt å gå dit. (A3)

Til tross for den tilsynelatende klare oppfatninga blant informantene om at vold i nære relasjoner-saker er egna for gjenopprettende prosesser, kom det samtidig til uttrykk en del motstridende synspunkter blant informantene i forbindelse med egnethets-temaet. Flere av informantene fortalte om at de hadde erfart å bli i tvil på om en sak egna seg. Informant A1 forteller, for eksempel, at hun erfarte at meklere kunne bli tvilsomme til egnetheten ved noen vold i nære relasjoner-saker:

I en sak, så... så kom den ene parten med til et meklingsmøte med et blåøye, sånn at det hadde tydeligvis skjedd en ny episode, etter at det hadde vært en anmeldelse og vi hadde fått saken, så hadde det likevel skjedd en ny episode. Og da ble dem [meklerne] litt engstelige i forhold til ‘hva gjør vi nå’ og da... da var jeg med på neste meklingsmøte, da [...] Så, men det kan være forskjellige. At dem [meklerne] blir usikker i forhold til partene, og i forhold til om det er trygt nok for partene [...]. (A1)

Videre, fortalte en annen mekler også om en sak hvor han ble i tvil om egnetheten til en sak han var mekler i:

Nei sånn i etterkant så tenker jeg at den [saken] burde ikke vært meklet. Ja jeg tenker det. Men det er ikke mange av den type saker, men det er noen. Ja, så da må jeg tenke igjennom hva kunne jeg gjort annerledes. (M3)

Informant M3 hadde vært i tvil om sakens egnethet, men valgte likevel å gå videre med meklinga. Dette er et eksempel som viser fram viktige nyanser i bilde av hvordan informantene oppfatter egnetheten til saker om vold i nære relasjoner. I tillegg til at jeg fant tvil om egnethet blant informantene, var det også noen informanter som trakk fram saker som hadde blitt avvist på grunn av hensyn til den fornærmede og/eller at voldsutøveren ikke tok på seg ansvaret for volden. Dette fortalte informant A2:

[...] så dersom du får en sak hvor den som har meldt den inn, egentlig ikke ønsker å ta på seg skylden, så er jo ikke det en egnet sak. Så vi har rett til å avvise saker, og det skjer. Og det kan jo være fordi vi ser at 'nei, det her er ikke godt for fornærmede, det er ikke godt for fornærmede å delta i dette'. Det kan være noen saker som er såpass alvorlige, ja. (A2)

Alvorlighetsgraden til sakene ble et tema i intervjuene i tilknytning til informantenes oppfatninger om sakenes egnethet. Flere fortalte om erfaringer med saker av alvorlig karakter, og la vekt på at sakene kunne være svært krevende med hensyn til risikohåndtering og håndtering av mennesker som var potensielt 'farlige', slik informanten er snakker om:

[...] fordi at ofte så kan man jo ha med ganske labile folk å gjøre, med ganske farlig folk å gjøre, ikke sant risikosituasjonen og risikobildet er jo ofte ganske uoversiktlig. (M5)

Videre, kom det fram oppfatninger om at noen saker er 'for farlige', som informant A3 sa. Hun fortalte om en sak hvor en voldsutsatt kvinne var i et tydelig avhengighetsforhold til sin mannlige partner som var voldelig mot henne, og hvor volden var såpass alvorlig at hun frykta for sitt eget liv, men hun klarte ikke å gå fram ham.

Vi har en sak nå som er veldig alvorlig, og som vi, hvor vi vurderer om vi må bryte taushetsplikten, da, og varsle til politiet. [...] Taushetsplikten kan kun brytes hvis liv

og helse står i fare. Det diskuterer vi faktisk i denne saken. Og hvis det blir slik at varslingsplikten slår inn, og vi vurderer at vi må gå til politiet med saken, da vil det være første gang at jeg opplever at det skjer med en sak, så lenge jeg har jobba her. **(A3)**

I forbindelse med egnethet, var et annet sentralt tema i intervjuene dette med forsamtaler eller formøter. Begge begreper ble brukt av informantene, og innehar det samme meningsinnholdet, og jeg vil veksle mellom å bruke begge begrepene i henvisninger videre. Forsamtalene ble nevnt av flere informanter som et verktøy i forbindelse med kartlegging av egnethet, risikoer og sikkerhet i vold i nære relasjoner-sakene. Et eksempel er informant M1 som forteller: «[...] vi må bli litt kjent med menneskene på formøter før vi på en måte liksom kan forstå om dem er egna eller ikke, da.» **(M1)**

Som nevnt tidligere i oppgava (for eksempel i kapittel 2.1.1) omfatter kritiske innvendinger mot bruken av gjenopprettende prosesser i vold i nære relasjoner-saker blant annet hvorvidt tilretteleggere og den gjenopprettende prosessen er i stand til å ivareta sikkerheten til den voldsutsatte. Med utgangspunkt i den aktuelle kritikken, spurte jeg informantene om hvordan de la til rette for at det skulle være trygt for den fornærmede å delta i en gjenopprettende prosess, og samtlige informanter nevnte da dette med forsamtaler som et viktig kartleggingsverktøy. Ett eksempel er informant M4 som forteller om hva forsamtalene benyttes til:

Og da snakker vi alltid om hvilke forventninger man har til møtet, hvilke bekymringer man har til et meklingsmøte, om det er ting der vi må ta hensyn til i forhold til møtet. Derfor er det veldig viktig å få fram alle sånne ting i forsamtaler, for å kunne legge opp en god strategi for meklingsmøtet, da, så vi er forberedt på at ting kan skje underveis, vi kan få opplysninger i en forsamtale som gjør at vi må være 'obs' på den andre part, for eksempel. **(M4)**

I sitatet kommer det fram at meklerne i forsamtaler kartlegger faktorer som partenes bekymringer, forventninger, samt risiko- og sikkerhetslementer. Det er verdt å legge til at forsamtalene som hovedregel skulle gjennomføres fysisk, og at partene hadde hver sin individuelle forsamtale med meklerne. Dette var avgjørende for at det skulle føles trygt for den voldsutsatte å fortelle om bekymringer og behov, noe informant A3 forklarer her:

[...] det som skiller de her sakene fra andre saker, er at man har fysiske møter, at man liksom sitter sammen med den ene parten, og snakker om liksom både... la oss si at den voldsutøveren er en mann, da, og så spør sånn her 'vet han at du er her i dag', 'ja okei...hva tror du han kommer til å spørre om i forhold til det vi har snakka om her og hvor trygt er det for deg å snakke nå og...' og alle de der tingene... Og da må vi bare satse på at i et sånt rom at vi klarer å skape nok trygghet til at, i det her tilfellet ho da, tør å si noen ting. **(A1)**

Slik informant A1 nevner i sitatet over, er sikkerheten til den fornærmede et særlig fokus i kartlegginga under formøtene. Informantene fortalte at det ble gjort kartlegginger av hva de fornærmede hadde av bekymringer, behov og ønsker, som blir beskrevet her, for eksempel:

[...] når det gjelder fornærmede så får vi ofte opplysninger om hva de er redde for, selvfølgelig, for å treffe den andre, hvilke bekymringer de har for å treffe den andre... det er jo, det kan jo være mange ting som gjør det. Og når vi får de opplysningene så er det straks mye lettere å legge til rette for et godt meklingsmøte, fordi at... da.. det har med plassering i rommet for eksempel, hvordan vi plasserer partene i selve meklingsrommet [...] og da plasserer vi som regel den som er fornærmede i saken nærmest utgangsdøra for eksempel. Så man skal ha en enkel retrett mulighet, da, hvis det blir for vanskelig. **(M4)**

Noe annet som ble nevnt av informantene som viktig å kartlegge i forsamtalene var voldsutøverens ansvarstaking:

I formøter er det viktig for meg, og sikkert for de andre og da, å få avklart 'tar du ansvar for det du har gjort' og 'på hvilken måte gjør du det'. Det er liksom de to spørsmålene som jeg tenker er viktig i et formøte da. For hvis man [voldsutøver] ikke tar ansvar i det hele tatt, nei, da er det ikke noe grunnlag for å mekle, eller ha møte. **(M3)**

Det er nærliggende å se den aktuelle kritikken om sikkerheten til den voldsutsatte i tidligere forskning som bakgrunn for hvordan informantene beskriver praksisen med formøtene. Jeg finner at informantene beskriver at formøtene har en funksjon om å kartlegge egnethet, risiko og sikkerhet.

Dette med å gjøre grundige forberedelser, slik som informantene nevner med å kartlegge risiko og sikkerhet gjennom forsamtaler, er i tråd med internasjonale retningslinjer på feltet. FNs håndbok belyser at forarbeid er avgjørende for å redusere risikoene ved maktubalanse mellom partene og risiko for re-viktimisering:

Potential power imbalances and the likelihood of re-victimization can be reduced through extensive preparatory work by the facilitator prior to the restorative meeting of the victim and the offender. A balance must be maintained at all times between addressing the needs of the offender and those of the victim. (United Nations, 2006, s. 70).

En annen aktuell faktor som ble nevnt i forbindelse med kartlegging og vurdering av egnethet, risiko og sikkerhet, var å benytte politipatrulje som et sikkerhetstiltak. Én informant nevnte dette sikkerhetstiltaket. Informant M4 fortalte at han hadde erfaring i en sak hvor det ble satt inn sikkerhetstiltak med en politipatrulje som var tilgjengelig dersom det skulle oppstå en truende eller farlig situasjon under mekling:

Jeg har faktisk hatt... spesielt en sak, som jeg hadde sammen med en mekler i [by], hvor vi hadde... direktekontakt til politipatrulje som skulle være i nærheten av meklingsområdet, da, eller... bydelen, hvor vi hadde meklingsmøte, i tilfelle. For da var det behov for det, der var det... kunne bli en situasjon. (M4)

I forbindelse med å kartlegge risikoer og sørge for sikkerheten til den voldsutsatte, ble det i tillegg til å benytte politipatrulje som virkemiddel, også nevnt tiltak som å sørge for å gi voldsutsatte klare 'exit'-muligheter, som informant M5 sier. Dette retta seg mot de svært alvorlige sakene, hvor det eksempelvis er ilagt besøksforbud, det er grov vold og fare for den voldsutsattes liv. I mitt datamateriale fant jeg at noen av informantene var opptatt av at trussel- og voldssituasjoner kunne eskalere enten underveis i den gjenopprettende prosessen eller i etterkant av meklinga, hvis den ble fullført. Et eksempel på dette vises i sitatet under:

Så tenker jeg at i de samtalene med henne [voldsutsatt], så ble det veldig viktig for oss å si til henne at du må ha en exit, du må vite hva du gjør hvis det blir farlig, nå går du

fra møtet her i dag, ikke sant, jada dere kommer og går til forskjellige tidspunkt, men de har masse kontakt i kulissene selv om de vet at de ikke har godt av det begge to. ‘Hva gjør du, hvis han blir farlig?’, ikke sant, og hvis han plutselig dukker opp hos deg. For i denne saken er det jo besøksforbud. Eller truer deg eller du blir redd, ikke sant. Da må vi vite at hun klarer å si at, ikke sant, ‘da vet jeg at ringer jeg politiet, jeg har en kontakt sånn og slik, jeg vet om krisesenter’, ikke sant at hun har det nærmest litt sånn på baklomma, en sånn beredskap. (M5)

Det må legges til at i denne saken varsla de to meklerne i saken inn til administrasjonen, på grunn av sikkerhetshensyn. Slik jeg fortolker mine funn, viser de at sikkerhet og risikofaktorer står sentralt på agendaen i vold i nære relasjoner-saker, og særlig i de sakene der meklerne og ansatte er bevisste om at alvorlighetsgraden er høy.

Sjøl om hovedtendensen var at meklerne og ansatte var av den oppfatning om at ‘ingen sak er for alvorlig for konfliktrådet’, var det visse unntak fra dette. Det fantes det noe motstridende oppfatninger om vold i nære relasjoner-sakers egnethet for Konfliktrådet blant mine informanter. Oppfatningene om hvorvidt det var forsvarlig å gjennomføre mekling i en vold i nære relasjoner-sak ville variere ut ifra individuelle vurderinger i hver enkelt sak. Enkelte informanter trakk fram at noen saker var for farlige eller for alvorlige, og flere informanter hadde opplevd å bli i tvil om hvorvidt en sak egna seg for Konfliktrådet. I mitt intervjumateriale finner jeg at informantene gir uttrykk for at de tar sikkerhetshensyn på alvor og at de har fokus på å gjøre vurderinger av om hvorvidt sakene *er* egna for videre prosess i konfliktrådet. Risikovurderinger, vurderinger av den voldsutsattes sikkerhet og vurderinger av sakens egnethet, var noe som sto sentralt for samtlige av informantene. Informantene beskrev at kartlegging av egnethet og risiko, og ivaretagelse av sikkerhet foretas gjennom bruk av formøtene, gjennom samarbeid med politiet (eksempel med politipatrulje), samt ved å utrede ‘exit’-muligheter for den voldsutsatte.

5.2.2 Oppfatninger om partene: maktforhold, ansvarstaking og myndiggjøring

Et tema som står sentralt på forskningsfeltet om bruken av gjenopprettende prosesser i saker om vold i nære relasjoner, er kritiske innvendinger om at maktforholdet mellom partene gjør det risikofyllt for den voldsutsatte å delta i en gjenopprettende prosess med voldsutøver (Miller,

Hefner og Iovanni, 2020; Stubbs, 2014). I den forbindelse var det aktuelt å få innblikk i hvordan mine informanter erfarte og oppfatta maktdynamikker mellom partene. Jeg hadde noen direkte spørsmål til dette temaet, som «har du opplevd at det er maktforskjeller mellom partene?», mens andre spørsmål jeg stilte var mer indirekte formulert, av typen «hvilke utfordringer møter du på i meklinger med vold i nære relasjoner-saker?»

I mitt datamateriale finner jeg på det ene ytterpunktet at det ser ut til at fokus på maktubalanse mellom den voldsutsatte og voldsutøveren er et ikke-tema for noen av informantene. En informant sa for eksempel: «Jeg er litt naiv på det området der, men eh.. i utgangspunktet, så har jeg den innstillingen at de som kommer er likeverdige.» (M4)

På det andre ytterpunktet, finner jeg at visse informanter har oppfatninger som belyser en kritisk tilnærming og bevissthet om maktforholdet mellom partene.

Jeg tenker mye på dette med medavhengighet, som er et stort tema innen vold i nære relasjoner, ikke sant, når den ene på en måte, er sånn overinvolvert på en psykisk og uhensiktsmessig måte med den andre, ikke sant man er filtra sammen, og du liksom er tvunnet... liksom er i hverandres liv på en sånn... usunn måte, men som de ikke klarer å håndtere på en annen måte heller. (M5)

Når informanten her snakker om 'medavhengighet', tolker jeg dette som at medavhengighet blir sett på av informanten som et uttrykk for en maktdynamikk mellom partene. Etter min forståelse illustrerer sitatet en oppfatning om at partene i vold i nære relasjoner-saker inngår i et maktforhold, som kan være utfordrende for 'utenforstående' (her: meklere eller ansatte) å avdekke. Dette sier informant M5 noe om her:

[...] det å tolke en situasjon, det å prøve å liksom se litt bakenfor, det tror jeg er viktig i de sakene her. Det er mye undertekst, ikke sant, det er mye... mer enn det partene bare akkurat klarer å si til hverandre som skjer i rommet, da. (M5)

Informant M1 fortalte om et eksempel fra et meklingsmøte om en sak om vold i nære relasjoner som en annen mekler hadde fortalt om. I dette meklingsmøtet hadde var det et psykisk maktforhold til stede mellom partene som utspilte seg på følgende måte:

[...] hvor partene sitter og snakker, men hvor mannen underveis i møtet tar av seg klokka og da blir kona helt stille. For 'hjemmefra' når hun har vært utsatt for vold, så er det å ta av seg klokka, det betyr at da smeller det liksom, da veit hun at da smeller det, så hvis hun ikke holder kjeft nå så smeller det. (M1)

Her skildrer informanten et eksempel på den psykiske og usynlige maktubalansen som voldsutøveren kan ha overfor den voldsutsatte. Denne informanten påpekte også at det var utfordrende for han som mekler både å identifisere og forholde seg til den psykiske volden, på grunn av denne voldens usynlige karakter:

For den psykiske volden er usynlig og da blir det gjerne at dem har hver sin historie, da, og da klarer ikke den andre helt å sette seg inn i den andre personens perspektiv, da. I forhold til hva han tolker som psykisk vold. Så kan den andre bare avfeie det. Og det kan du jo ikke avfeie når det er fysisk vold, for da har du en blåveis gjerne... og da er jo det... det kan du ikke bortforklare liksom. For det er veldig synlig, da. (M1)

Etter min oppfatning, illustrer sitatet over at den psykiske volden og maktubalanse mellom partene, samt potensiell manipulasjon og kontrollerende atferd fra voldsutøver kan være krevende for mekler å bli bevisst over. Utsagn fra informantene viser at de sjøl ser på dette som en utfordring.

Når jeg spurte informantene om de la merke til noe spesielt styrkeforhold mellom partene, for eksempel om hvem de opplevde som den sterke og svake parten, svarte flere av dem at de opplevde at dette var skiftende og at krenkende atferd kunne 'gå begge veier', slik det beskrives i sitatet under:

[...] styrkeforholdet mellom folk er jo ofte litt sånn skjult og dulgt, man vet ikke helt hvordan man virker på hverandre...og man kan jo ofte tenke at 'oi så brutal han var a', og så 'stakkars henne a gitt', og så møter man dem og så er det jo.. det er jo slett ikke bare sånn, ikke sant. De har forskjellige måter å plage hverandre på, ikke sant, eller ha det vondt på. (M5)

Jeg finner i mitt datamateriale at informantene til tider har oppfatninger om partene i vold i nære relasjoner-saker som jevnbyrdige, og at de ikke framhever noen spesifikke maktforskjeller mellom den voldsutsatte og voldsutøver. Et annet eksempel på dette vises i sitatet under:

Det er veldig ofte at man ser at her er det veldig mye dårlig på begge sider som begge bidrar med dårlige ting inn. Men det er faktisk det å gå over en grense og utøve vold som er skadelig og farlig og potensielt også fremover også da ordentlig farlig, hvis det utvikler seg. (A3)

Flere informanter gjorde henvisninger til at volden 'gikk begge veier', slik A3 sitt sitat er et eksempel på. En oppfatning som skilte seg særlig ut var en oppfatning om at det er, den fornærmede, *offeret* som er den sterke parten: «Men det kan like gjerne være den som har mest makt er offeret. Fordi offeret har makt i at... på den måten at 'du har slått meg', og da må du stå til ansvar [...].» (M1)

Noe annet som var et gjennomgående tema når informantene reflekterte over den voldsutøvende, var fokuset på ansvarstaking, og informantene uttrykte en klar forventning om at voldsutøver måtte ta ansvar for sine handlinger. Dette vektla samtlige informanter som et premiss for å gjennomføre meklingsmøtene, slik som for eksempel denne informanten sier her:

For vi er jo opptatt av at vi skal beskytte parter, alle parter, ikke sant. Så hvis voldsutøveren, da... ikke sånn spesifikt, nå snakker jeg generelt altså... ikke gir noe som helst uttrykk for å på en måte ville ta ansvar for det som har skjedd, så er det heller ikke egna i Konfliktrådet. (M1)

Det ble også lagt vekt på at det å ta ansvar for sine voldshandlinger, var en måte 'å gjøre opp for seg i forhold til den som har blitt berørt', som informant A1 sa:

[...] så bruker jeg å si at det å sone en fengselsstraff handler om å gjøre opp for deg i forhold til staten, men ikke i forhold til den berørte [...] sånn at straffen er ikke konfliktrådet, det er... det er egentlig hans måte å gjøre opp for seg i forhold til den som har blitt berørt, da. (A1)

Noe av sjølve formålet med meklinga, slik informantene beskrev det, var å sørge for at voldsutøver tok ansvar for sine handlinger. En tilnærming som gjaldt ansvarliggjøring av voldsutøver, kunne handle om å få voldsutøver til å snakke om og reflektere over egne følelser i tilknytning til voldshendelsene. Dette setter blant annet informant M1 ord på her:

[..] en må jo snakke om de vanskelige følelsene. Har du slått kona di, for eksempel, da, så må vi inn i den seansen hvor det faktisk har foregått. Og da kan jeg gjerne spørre ‘hva tenkte du når du slo kona di?’, liksom, ‘når du traff ansiktet hennes’, ‘hva var følelsene dine akkurat da?’. Og så må dem kjenne etter da vet du, det ubehagelige. **(M1)**

Sitatene over illustrerer et fokus på ansvarliggjøring av den påklaga/gjerningsperson (her: voldsutøver) som er sammenfallende med prinsipper i klassisk teori om gjenopprettende prosesser. Zehr (2008, s. 53) gjør henvisning til Susan Sharpe og viser til at et av målene for gjenopprettende prosesser er at gjerningspersonene skal innse og forstå påvirkninga av deres handlinger på andre mennesker, samt ta ansvar for sine handlinger.

I tillegg til at informantene la stor vekt på ansvarliggjøring av voldsutøver, var de samtidig opptatt av å opptre ikke-fordømmende. Dette var noe som blant annet informant M4 var opptatt av:

Altså du kan ikke begynne å gå inn i en sånn sak hvis du er usikker på deg selv, ikke sant, som person, eller tar stilling til at for eksempel at påklaga er en idiot, ikke sant. Det er alltid en grunn til at mennesker reagerer med fortvilelse og utøver vold [...]. **(M4)**

Dette med å se mennesket bak volden, og lytte til historien bak den voldelige atferden, så ut til å være noe som flere informanter var opptatt av når det gjaldt oppfatninger om *voldsutøveren*.

Videre, da jeg spurte informantene hvilke inntrykk de fikk av *voldsutsatte* i gjenopprettende møter, kom det til syne noen ulike oppfatninger om den voldsutsatte parten. I mitt datamateriale fant jeg at det var en tendens til at voldsutsatte ble beskrevet som svake og sårbare. Et eksempel er informant M5 som her reflekterer over hva utsatthet for vold i nær relasjon gjør med et menneske:

Men det er litt annerledes i vold i nære relasjoner, for der er de ofte sausa inn i en sånn dynamikk, som vi snakka litt om, som handler om at de tilgir for mye, eller de går med på for mye. De blir... avstumpa, sant, de skjerner seg, og det skjer noe psykologisk med folk som opplever mye vold, at de blir numne, ikke sant, så de registrerer kanskje ikke fare lenger og sånne ting. (M5)

Etter min oppfatning, illustrerer sitatet over en oppfatning om voldsutsatte som individer som har vanskelig for å ta vare på seg sjøl og beskytte seg sjøl, på grunn av volden de har blitt utsatt for. Den svake og hjelpeløse voldsutsatte var den ene framstillinga som gjorde seg gjeldende i mitt datamateriale. Fokuset på myndiggjøring av den voldsutsatte som jeg finner i mitt datamateriale, tolker jeg som et resultat av at informantene har internalisert en sosialt konstruert offerkategori, jf. Christies (1986) ideelle offer. En rådende oppfatning om voldsutsatte, som jeg finner i mitt intervjumateriale, er at voldsutsatte forstås som et svakt offer som behøver å få sine ressurser styrka.

I forlengelsen informantenes fokus på å myndiggjøre voldsutsatte er en annen aktuell oppfatning som kom til syne hos mine informanter refleksjoner om at voldsutsatte ble 'sterkere individer' gjennom *den gjenopprettende prosessen*. Denne oppfatninga av voldsutsatte ble særlig nevnt i sammenhenger med at informantene fortalte om at gjenopprettende møter kunne gi den voldsutsatte mulighet for å ta tilbake kontrollen over sitt liv. For eksempel, forteller en informant om hvordan det å få den fornærmede til å delta aktivt og stille spørsmål til voldsutøver var sentralt i meklingsmøter:

Altså at de to snakker sammen, det er jo det viktigste ikke sant. For hvis ikke det går, så får vi hjelpe dem da. Så det beste er jo at fornærmede spør selv, og noen har jo mange spørsmål for de har ikke egentlig fått svar på det: 'hva var det som egentlig skjedde?', 'hvorfor skjedde dette her?' og sånne ting. (M3)

I tidligere forskning på gjenopprettende prosesser i seksuelle overgrepssaker i Danmark, viser en studie at fornærmede har behov for å stille overgriper til ansvar personlig og direkte ved å få sine spørsmål til overgriper besvart (Mercer, Madsen, Keenan og Zinsstag, 2015). Dette er i tråd med mine informanter som hadde fokus på myndiggjøring av den voldsutsatte ved å støtte den voldsutsatte til å stille spørsmål til voldsutøver i meklingsmøtet.

Annen forskning som også har framheva et fokus på en myndiggjøring av utsatte for vold i nære relasjoner og seksuelle overgrep er Miller, Hefner og Iovanni, (2020, s. 87) som understreker det å anerkjenne at voldsutsatte *har* ressurser til å delta i gjenopprettende møter:

Finally, we need to move past paternalistic assumptions that suggest that survivors of IPV/A, sexual assault and rape, and adult survivors of incest are not equipped or ready to take part in RJ dialogs.

En slik rasjonalisering og myndiggjøring av den voldsutsatte var også til stede i oppfatningene hos flere av mine informanter.

De noe motsetningsfylte oppfatningene om voldsutsatte som jeg finner i mitt datamateriale, er i tråd med tidligere forskning på feltet. Stubbs (2014, s. 205) poengterer nemlig at tidligere forskning på gjenopprettende prosesser og vold i nære relasjoner har vist at fornærmede konseptualiseres ut ifra følgende dikotomi: «women are largely constructed in one of two ways – as either too victimized to make choices or as active agents empowered through choice».

5.2.3 Offer-orientering: de fornærmede/voldsutsatte i sentrum

Funnene i mitt datamateriale viser at de oppfatningene som informantene har om partene i vold i nære relasjoner-saker peker i retning av en *offer-orientering*, det vil si at de fornærmedes sikkerhet, behov og ønsker har en særlig prioritet hos informantene, slik jeg fortolker deres utsagn. Et eksempel er informant M2 som sier at: «Det er jo offerrelatert mekling vi driver med. Altså vi tar jo utgangspunkt i offeret sin situasjon. Og det er veldig godt, syns jeg. Jeg syns det er veldig riktig også.»

I forlengelsen av informant M2 sitt utsagn om at de gjenopprettende prosessene særlig er til for ‘offeret’, som hun sier, er informant A2 også opptatt av ivaretagelsen av fornærmede:

Saker hvor fornærmede ønsker å møte, men er redd, da, så kan man legge til rette for at fornærmede kommer først, for eksempel, og sitter i rommet før gjerningspersonen kommer, sånn at de slipper å være alene i... utenfor møterommet for eksempel, og at man snakker med den fornærmede om ‘hvor ønsker du å sitte for at dette skal føles

trygt?», ‘vil du sitte nærmest døren for eksempel, sånn at du kan kunne gå ut’. Og så forsøker vi også.... eller vi skal alltid oppfordre dem til å ha med seg en støtteperson, en som de stoler på eller som de ønsker.. det kan være en profesjonell eller en i familie... altså et eller annet sånt, da. Sånn at de slipper å møte alene, hvis de ikke ønsker det, da. (A2)

I klassisk teori om gjenopprettende prosesser er såkalt offer-orientering et sentralt ideal. Zehr (2008, s. 27) gjør et poeng ut av at offer-orientering er fundamentet for både teori og praksis i gjenopprettende prosesser: «Så vel teori som praksis bag genoprettende ret er opstået af og på afgørende vis formet af en bestræbelse på at tage ofrenes behov alvorligt.»

Samtlige informanter la vekt på at den gjenopprettende prosessen skulle ha den fornærmede i sentrum. I forbindelse med dette er det verdt å merke at Konfliktrådet internt har målsettinger om å styrke ivaretagelsen av den fornærmede i konfliktrådsbehandlingen. Konfliktrådets årsrapport for 2019 formidler at Sfk i 2020 skal «utvikle informasjonsmateriell som henvender seg til fornærmede, til distribusjon gjennom støttesentre, bistandsadvokater, domstolene, politi- og påtalemyndigheten, helsevesen og andre samarbeidsparter.» (Sekretariatet for konfliktrådene, 2020, s. 18). Videre kommer det fram i årsrapporten for 2020 at fokus det samarbeides med Bistandsadvokatutvalget for å sikre ivaretagelse av fornærmede både når det gjelder informasjon om gjenopprettende prosess, deltakelse og utbytte av prosessen:

Som et ledd i å sikre gode og trygge gjenopprettende møter for begge parter har Sfk i 2020 hatt to møter med Bistandsadvokatutvalget. Vi har diskutert utfordringer og muligheter for fornærmedes deltakelse og utbytte av gjenopprettende prosess i integritetskrenkende saker. Sfk ser bistandsadvokater som en viktig partner i å sikre at fornærmede får mer informasjon om gjenopprettende prosess, og vil jobbe for å videreutvikle samarbeidet i 2021. (Sekretariatet for konfliktrådene, 2021, s. 45).

I tillegg til interne retningslinjer hos Konfliktrådet om ivaretagelse av fornærmede, har politiske føringer også et offer-orientert fokus. Som nevnt i delkapittel 1.2.2 sier den nye handlingsplanen «Frihet fra vold» at: «Dersom saken overføres til konfliktråd skal det alltid være med utgangspunkt i voldsutsattes ønsker og behov.» (Justis- og beredskapsdepartementet, 2021, s. 54).

I lys av det offer-orienterte fokuset både i Konfliktrådsorganisasjonens interne policy og på den politiske agenda, er det nærliggende å tolke mine informantenes utsagn som et uttrykk for at de muligvis har internalisert normer for ivaretagelse av fornærmede som Konfliktrådsorganisasjonen og politiske føringer har lagt på praksisfeltet. Dermed er det en mulighet for at sitatene fra informantene ikke kun er uttrykk for den enkeltes individuelle mening, men også et uttrykk for deres internaliserte oppfatninger. Med en mikrososiologisk tilnærming (Johansen, 2013) er det mulig å fortolke informantenes oppfatninger som et resultat av at de har internalisert de normer som er en del av organisasjonen de er sosialisert inn i.

6. Oppfatninger om metodikken og ‘etterspillet’ i sakene

I dette analysekapittelet presenteres funn som belyser informantenes oppfatninger av *metodikken* (meklingspraksiser) og oppfatninger knytta til ‘*etterspillet*’ i *vold i nære relasjoner-sakene*. Følgende forskningsspørsmål vil besvares i kapittelet: «Hva kjennetegner meklingspraksiser i vold i nære relasjoner-saker i Konfliktrådet?» og «Hva er informantenes oppfatninger om konsekvensene (‘etterspillet’) av gjenopprettende prosesser i vold i nære relasjoner-saker?»

6.1 Metodikken

Metodikken med gjenopprettende prosesser bærer preg av en generalisert metodisk tilnærming til alle sakskategorier. I Meklerhåndboka (Sekretariatet for konfliktrådene, 2020b) presenteres idealer og retningslinjer for meklingspraksis som gjelder generelt for alle sakstyper. Vold i nære relasjoner-saker er en sakskategori med særegne trekk, som medfører at det, i tillegg, foreligger en spesialisering av de generelle retningslinjene for gjenopprettende prosesser i Meklerhåndboka kapittel 8 (Sekretariatet for konfliktrådene, 2020b). På bakgrunn av dette ble et aktuelt tematisk spor i mine intervjuer å stille spørsmål om hvilke framgangsmåter informantene foretrekker å benytte seg av, og videre, hva som er fokuset i meklingspraksisene deres. Dette spurte jeg om for å få innblikk i hvordan meklerne fortolka innholdet i den gjenopprettende metodikken for vold i nære relasjoner-saker. Funnene presenteres under.

6.1.1 Timing, fleksibilitet og ‘på partenes premisser’

Samtidig som informantene fortalte om den standardiserte prosedyren som følges i alle saker generelt, beskrev informantene aktuelle individuelle tilpasninger som gjøres i den enkelte sak, som omhandler vold i nære relasjoner. Tilpasningene informantene beskrev omfatta særlig tre elementer, som jeg valgte å kode til de tre kategoriene: timing, fleksibilitet og ‘på partenes premisser’.

Timing og tid var faktorer som de fleste av informantene trakk fram. Dette handla blant annet om ‘å vente til partene er klare’ for en gjenopprettende prosess, slik en informant forteller om her:

Og så burde man jo vente med det gjenopprettende møtet til man er klar for det, da. Og det kan jo ta veldig lang tid, og det er vi jo åpne for i konfliktrådet, at man kan bruke, jah, god tid [...] at det er lov å ha mange formøter, at man skal ikke presse noen til å møtes, før man er klar for det, da. (A2)

I tillegg til at informantene trakk fram det å 'time' de gjenopprettende møtene med når partene var klare til å møtes, nevnte flere at det å ta seg tid til partene *under* sjølve prosessen også var viktig. Et eksempel er informant M2 som forteller at: «Vi sier jo alltid når vi kommer inn i mekling 'vi blir her så lenge dere vil snakke', så lenge det er noe bevegelse mellom partene, så er vi der.» (M2)

Betydningen av å 'gi partene tid' og være 'rause på det med tid', som informant M5 uttalte, hadde en sentral plass i framgangsmåtene for meklinga. Det beskrives nærmere av informant M5 i sitatet under:

Og vi gir folk tid, og vi gir ikke folk følelsen av at dette er den eneste sjansen du har til å gjenopprette noe. Ofte så sier vi at 'hvis ikke vi får det til i dag så møtes vi snart igjen', ikke sant. Og ofte så får man ikke gjort alt i første runde, for det er så mye man kommer på eller tenker på eller gjerne skulle ha sagt, eller fiksa på en annen måte. 'Ja men da tar vi et møte til', ikke sant. Vi er ganske raus på det med tid. Og det er helt genialt med konfliktrådet syns jeg. For sånn er det ikke på så mange andre arenaer. (M5)

Informantenes fokus på tid og timing som jeg finner i mitt datamateriale sammenfaller med hva Sfk skriver i Konfliktrådets årsrapport for 2020:

Har det gått for lang tid, ønsker ofte ikke fornærmede å møte da de har lagt saken bak seg. Imidlertid erfarer konfliktrådene at tidsaspektet stiller seg annerledes etter alvorlige integritetskrenkende lovbrudd. Der kan lengre tid fra tidspunkt for hendelse bidra til at fornærmede er klar for møte. Tid for partene og tillit til prosessen er erfaringsvis ofte faktorer som avgjør om det blir en gjenopprettende prosess. (Sekretariatet for konfliktrådene, 2021, s. 37).

Å sikre den rette timinga for en gjenopprettende prosess i saker om vold i nære relasjoner, slik det påpekes av Sfk i sitatet over, var også et fokus hos informantene. Spesielt hadde informant M3 refleksjoner angående timing som en betydningsfull faktor:

For tiden er ganske viktig i forhold til sånne veldig svære hendelser, at man får bearbeidet på en eller annen måte selv og ikke bearbeider det her i møtene... det blir veldig uhensiktsmessig. Og så tenker jeg, eller det er bare min tanke da, hvis det hadde gått 6 måneder til nå, så kunne vi spurt 'vil dere komme', og så hadde det kanskje vært et helt annet møte da. (M3)

Oppfatninga om at timing er sentralt, som informant M3 beskriver i sitatet over, er noe som resonnerer med tidligere forskning, hvor Stubbs (2014, s. 200) viser til at det anses som mer egna å benytte gjenopprettende prosesser for hendelser som ligger tilbake i tid, kontra hendelser som nylig har skjedd eller der volden (enten den er fysisk, psykisk, latent osv.) er pågående.

Fokus på å ha en fleksibel og tilpassa ramme for mekling med hensyn til tid, timing og innhold, er også belyst av Eide og Gjertsen (2009), som har skrevet en rapport om virkninger og utfordringer ved gjenopprettende rett i saker med alvorligere personkrenkende handlinger, vold og trusler i norsk kontekst. I denne rapporten gjør de oppmerksom på at fleksibilitet framfor rigiditet er betegnende for Konfliktrådspraksis:

Konfliktrådene eksisterer i et spenningspunkt mellom ulike rasjonaliteter. Gjenopprettende rett søker å favne kompleksitet. Et kjennetegn ved byråkratiet derimot, er nødvendigheten av generalisering og forenkling. En kvalitetssikring som kun dreier seg om "hvordan gjøre", regler, registrering og telling, kan stå i et motsetningsforhold til det å kunne møte verden med et spørsmålstegn, ikke et utropstegn. (Eide og Gjertsen, 2009, s. 10)

Fleksibiliteten som omgir Konfliktrådspraksis som Eide og Gjertsen (2009) finner i sin forskning, er en faktor som også mine informanter var opptatt av.

6.1.2 'På partenes premisser'

I forrige delkapittel belyser jeg funn om at flere av informantene trakk fram fleksibilitet som et vesentlig trekk ved sin meklingspraksis. I tillegg til at fleksibilitet ble trukket fram som en viktig faktor i forbindelse med tidsinnramminga til meklinga, ble fleksibilitet også nevnt i sammenheng med innholdet i meklingsmøtene: det ble lagt vekt på at man som mekler skulle tilrettelegge for at partene fikk snakke om det *de* hadde behov for, og ikke nødvendigvis bare den eller de konkrete voldshendelsene som sto i siktelsene/sakspapirene fra politiet. Dette tolka jeg, for det første, som at informantene var opptatt av at meklinga skulle foregå ‘på partenes premisser’. For det andre, tolka jeg dette som at informantene hadde noe varierende preferanser når det gjaldt hvor mye de gikk inn i enkelthendelser og hvor mye de foretrakk å ha en helhetsorientert tilnærming.

Flere av informantene snakka om fleksibilitet i forbindelse med dette at meklinga skulle foregå ‘på partenes premisser’. Dette illustreres i sitatet til informant M4:

Jeg leser veldig sjelden det som står sammen med saken i politiet, for jeg ønsker å høre fra partene istedenfor å lese et politiavhør, for eksempel. Da er det bedre få det direkte fra partene i meklingsmøtet. For da har jeg et mer åpent sinn på egentlig... for å høre partene (M4)

Informant M5 snakker om at det er viktig med fleksibilitet i den metodiske framgangsmåten og det’ å opptre menneskelig’:

Men det er også helt nødvendig og i hvert fall opptre menneskelig, da. For noen er jo bare sånn kaldt lyttende, og så blir det liksom et sett med spørsmål som man har, men jeg mener at vi må kunne avvike og fravvike fra det... når det er viktig for folk. (M5)

M5 gir en treffende oppsummering på den felles oppfatninga om å ha en fleksibel ramme for mekling som er basert på partenes behov: «[...] ‘hva er hjelpsomt for dere’, pleier jeg å tenke når jeg møter folk.» (M5)

Informantene var tydelige på at meklinga skulle foregå ‘på partenes premisser’, slik som denne informanten sa: «Alt er på partenes premisser. Ja, ikke alt da men... det er jo dem det handler om, da.» (M1)

M2 beskriver mye av det samme som M4:

Jeg og min medmekler har det til felles, vi leser aldri sakspapirene. Vi kikker over dem, sånn at vi får med oss siktelsen, så det vi skal ha med videre, vi leser aldri forklaringene eller noen ting, og det er rett og slett fordi det er ikke det meklingsrommet du får. Det meklingsrommet du har når du går inn i meklingsrommet, det er det meklingsrommet partene gir deg. Du kan aldri si til dem 'jammen du sa jo i avhør hos politiet...', ikke sant. (M4)

Men jeg understreker det ofte for partene, at de får den tida de trenger og at vi er veldig smidige, på både tid og form, da, ikke sant. Og jeg er også opptatt av at folk må få lov til å gå ut, og ta pauser og timeout... og røyke og kanskje grine i fred, ikke sant [...]. (M5)

For flere av informantene var det viktig at både den voldsutsatte og voldsutøveren følte seg ivaretatt, og å 'se begge sider', slik som informant M4 beskriver i sitatet under:

[...] jeg har satt meg inn i problematikken med vold i nære relasjoner på en sånn måte at jeg vet at her må jeg liste meg frem, jeg må være lydhør både for den påklaga og den som er offer, ikke sant. Jeg må ivareta dem begge to på en god og helhetlig måte [...]. (M4)

Informant M5 oppsummerer hvordan den typiske tilnærminga i de gjenopprettende møtene er. En ikke-fordømmende holdning og medmenneskelighet var viktige elementer, som samtlige informanter var inne på i intervjuene, og noe som nevnes av informant M5 her:

Ofte så kommer folk inn og er vettskremte og livredde og tenker at dette er en sånn straffende arena som alle andre arenaer, eller en avdekkende arena hvor man blir avslørt som svak en som aldri har klart å stå opp for seg selv, en som aldri har klart å gå, på den ene siden, eller en som alltid får kjeft og blir straffa, fordi at det eneste de gjør er å slå eller pine folk. Det å bli møtt med en annen forventning da... at folk eier prosessene selv, vi skal ikke legge harde føringer på utfallet, men vi forventer at folk tenker litt gjennom hva er det de har lyst til å bringe med seg inn i disse møtene,

altså hvilke målsettinger har de. Hva ønsker de å få ut av møtet, det bruker jeg masse tid på å granske i forkant. (M5)

I datamaterialet mitt finner jeg at informantene er opptatt av partenes deltakelse. Slik som for eksempel informant M5 her:

Og så får man jo snakket om ting på en annen måte her i Konfliktrådet enn på ganske mange andre arenaer, og i alle saker er jo konfliktrådet, ikke sant, et sted hvor man håndterer ting helt annerledes. For man må jo liksom eie det litt selv her, ikke sant. Og man må snakke om følelser og tanker, og intensiteten er annerledes. Man får på en måte beskrevet sin egen historie. I retten er det jo andre som presenterer deg, ikke sant. Du blir jo ikke kjent med hverken din egen prosess nesten, eller vedkommende som forvoldt deg skade på noe vis. Det er litt mer sånn teater. Her føler jeg liksom at det er sånn, man har henda i den ekte varen. (M5)

Andre informanter forklarte på liknende måter som M5 om hvordan de var opptatt av partenes deltakelse, og flere informanter oppfatta at man hadde større nærhet til menneskene og menneskenes historie i konfliktrådet versus i retten og domstolene.

6.1.3 Følelser i meklingsrommet

En annen tematikk som skilte seg ut i forbindelse med informantenes beskrivelser av framgangsmåte og metodikken var måten de forholdt seg til følelser i meklingsrommet på. Her er et eksempel, hvor jeg hadde spurt om hvordan de håndterte det når det oppsto følelser i meklingsrommet:

Jah vi legitimerer det, vi er ikke forlikrådet, vi er konfliktrådet, her er det rom for følelser og hvis det er en plass i hele det juridiske system at det er mulig å vise følelser, og bli hørt og sett på de følelsene, så er det faktisk i konfliktrådet. Og det tenker jeg at vi må være, fordi at i en konflikt er det så mye følelser og det ligger jo i det at vi skal ikke la konfliktene forvitte, vi skal bruke dem som energi til å lage noe helt nytt [...]. (M2)

I intervjumaterialet finner jeg en gjennomgående enighet blant mine informanter om det å gi plass til følelser, og å invitere følelsene inn i meklingsrommet:

Men når dem gråter og sånne ting, så syns jeg det bare er positivt... for da, da har liksom proppen gått ut, hvis du skjønner hva jeg mener. Da er dem ikke der for å forsvare seg med nebb og klør, da er dem litt sånn åpne og tar inn over seg faktisk hva som har skjedd. Så menn som gråter er positivt. (M1)

Vi har parter som gråter, vi har parter som blir sinte, og vi legaliserer det med å si: 'her er konfliktrådet, dette er lov til å føle, du kan bli lei deg, det er helt greit'. Jeg syns jo min medmekler han er helt fantastisk han har en egen papirdunk stående, for gråtepapir. (M2)

Vi er veldig nøye på å understreke at det er aksept for følelser her da, ikke sant, man kan ta en pause, man kan få gråte, man kan få lov til å komme og være som man er og kjenner seg, det er ingenting som blir feil da, sånne følelsesmessige reaksjoner i møtene her. (M5)

Samtidig som informantene snakka om dette med å 'invitere følelsene inn', kom det fram at det også var aktuelt å legge opp strategier for å justere og regulere partenes følelser, når det ble vurdert som nødvendig, slik informant M4 beskriver i sitatet under:

[...] i hvert fall når det gjelder sånne saker, så blir det ofte... at det kan bli litt høy temperatur, og da er det... hender det selvfølgelig at man må dempe den andre part, eller den ene part og... prøve å få roe ned, kan hende... det går så langt at vi også blir nødt å ta en pause for eksempel. At den ene mekleren tar med seg den ene parten ut, og den andre sitter med den andre parten inne og så tar vi samtaler med hver enkelt for å få roa situasjonen rett og slett og trygga hverandre. (M4)

En annen som snakker om dette med regulering av følelser i meklingsrommet er informant M2 som poengterer at: «Vi sørger for at det er trygt for henne å reagere, og vi sørger for at han må dempe seg og vente til hun får sagt sitt.» (M2)

I forbindelse med å håndtere og regulere følelser hos partene, nevnte en annen informant at det å være to meklere i vold i nære relasjoner-saker, bidro til at man lettere kunne være oppmerksom mot følelsesmessige reaksjoner som oppsto: «For det at mens den ene [mekleren] snakker, så sitter den andre og holder øye med partene; hvordan reagerer du, hva... er det noe her vi må gå inn og se på.» (M2)

Fokuset på å registrere, imøtekomme, legitimere og regulere følelser som oppsto i meklingsrommet framsto som en sentral del av det å tilrettelegge møtene, slik jeg fortolka informantenes utsagn. Fokuset på følelser gjorde seg gjeldende i intervjusamtalene på særlig to måter. Først, var det meklernes ferdighet til å registrere og imøtekomme deltakernes følelser. Så, var det momentet om å la følelser være en størrelse som hadde sin 'naturlige' plass i meklingsrommet, samt å kunne regulere følelser, for eksempel hvis en part ble utagerende. I mitt datamateriale finner jeg at samtlige informanter har en bevisst tilnærming til følelser i meklingsrommet, som handler om å lese og tolke følelsene til deltakerne, samt å vise tilstrekkelig raushet og tålmodighet til å 'ta imot' de følelsene deltakerne trengte utløp for, og som oppsto spontant i meklingsrommet.

FNs håndbok om gjenopprettende prosesser er tydelig på at ferdigheter til å lese følelser er en vesentlig kvalifikasjon for meklere:

[...] it is important that personnel involved in facilitating restorative forums involving victims and/or offenders be very cognizant of the great responsibility they are assuming in terms of the emotional and psychological well-being of the participants. Personnel must be trained to recognize signs that participants are experiencing anxiety or stress in the encounter and to be prepared to halt the intervention if need be or refer them to services for assistance" (United Nations, 2006, s. 70).

FNs internasjonale standard knytta til mekleres ferdigheter om håndtering av følelser og ivaretagelse emosjonell og psykologisk 'velvære' (well-being) for partene gjør seg gjeldende som en betydelig standard i det informantene sjøl beskriver. Når informantene snakka om følelser i meklingsrommet, fikk jeg et inntrykk av at de hadde gjort ferdighetene om å håndtere følelser til en 'naturlig'/selvfølgelig del av sin praksis med å tilrettelegge. Dette tolker jeg som

at informantene har internalisert gitte normer knytta til håndtering av følelser i meklingsrommet.

6.1.4 Oppsummert om metodikken

Når jeg fortolker informantenes sitater på bakgrunn av den offisielle policyen til Konfliktrådet, er det nærliggende å tolke informantenes utsagn i retning av at de har internalisert visse normer for hvordan de skal forholde seg til den gjenopprettende prosessen i saker om vold i nære relasjoner. Eksempelvis finner jeg at ‘passende timing’, ‘passende tidsbruk’, ‘tillit’ og ‘håndtering av partenes følelser i meklingsrommet’ er sentrale normer som informantene sjøl belyser når de beskriver sine meklingspraksiser. I mitt datamateriale fant jeg at faktorer som tidsbruk, timing, fleksibilitet og aksept for følelser var virkemidler som ble nevnt av informantene for å skape trygghet og tillit i meklingsrommet. Felles for det informantene beskrev i forbindelse med disse faktorene var at de etterstreba å legge til rette for en meklingsprosess ‘på partenes premisser’.

6.2 ‘Etterspillet’ i sakene

Noe annet som ble et gjennomgående tema i mitt datamateriale, var oppfatninger knytta til det jeg valgte å kategorisere som ‘etterspillet’ av den gjenopprettende prosessen i vold i nære relasjoner-sakene. Det viste seg at samtlige informanter reflekterte over utfordringer som knytta seg til tida *etter* at meklingsprosessen var gjennomført. Tidligere forskning har framlagt kritikk om at gjenopprettende prosesser *ikke* forebygger eller forhindrer skadelige konsekvenser, slik som her:

The third aspect of the critique relates to the quality of VOM [victim-offender mediation] as a short time intervention that disclaims to be held accountable for any further incidents and developments. It does not exert any control – neither of the offender’s post-mediation behaviour, nor of the victim’s future well-being – except with regard to material compensation. (Pelikan og Hofinger, 2016, s. 329)

På bakgrunn av kritiske innvendinger i den tidligere forskninga, fant jeg det relevant å undersøke hva som var informantene sine erfaringer og oppfatninger rundt ettervirkninger og

konsekvenser (heretter referer jeg til dette som ‘etterspillet’) av gjenopprettende prosesser i saker om vold i nære relasjoner.

6.2.1 Fokus på oppfølging og nettverk

Informantenes refleksjoner som omhandla ‘etterspillet’ i saker om vold i nære relasjoner, knytta seg særlig opp til tematikker som jeg valgte å kode som: ‘oppfølging’ og ‘nettverk’. I de neste avsnittene gjennomgår jeg funnene for disse kategoriene.

Det framsto som en felles enighet blant informantene om at oppfølgingsmøter burde være obligatoriske i vold i nære relasjoner-saker. Per nå sier ikke Konflikttrådsloven noe om at oppfølgingsmøter skal avholdes, men slik jeg forsto informantene, var det nærmest etablert en norm eller preferanse blant dem om å ‘oppmuntre’ til oppfølgingsmøter. Det er imidlertid opp til partene å bestemme om de eventuelt ønsker oppfølgingsmøte med meklere i etterkant av avtaleinngåelsen. Min erfaring etter å ha intervjuet meklere og ansatte i Konfliktrådet var at samtlige informanter foretrakk oppfølgingsmøter med den begrunnelse at dette var mest optimalt for å kunne ivareta partene best mulig, og flere fortalte at de forsøkte å legge det fram på en måte som gjorde at partene ønska å delta på oppfølgingsmøte.

Informant A1 nevner at det er en ‘sterk anbefaling’ å ha oppfølgingsmøter, som en måte å forebygge og sikre oppfølging av hvordan voldsbildet og trusselbildet har utvikla seg etter at en avtale er inngått og meklingsmøtet fullført:

Og det handler jo om at akkurat der og da så kan dem jo være i en god periode i livet, og kjempeenig og så går det tre måneder og så vet man ikke hvor dem er hen, da. [...] For la oss si at dem var enig der og da, og ‘nå skal vi bare jatte med og skrive under og sånne ting, og så blir vi ferdig med den her straffesaken’, men så går det 3 måneder, og så er det ikke så rosenrødt lenger og da har det egentlig ikke funka. **(A1)**

[...] folk lager jo en avtale hvor de forplikter seg til noe, sant. Ofte så handler det om at volden må opphøre, da. Og tenker jeg da må vi følge opp det. Da må vi vite at... at det er på ordentlig da, at det blir fulgt opp skikkelig. Sånn at i mange saker, de fleste egentlig, så... har vi oppfølgingsamtaler, som vi avtaler etter endt mekling, da. **(M5)**

[...] de sakene hvor partene har brutt helt med hverandre så syns jeg ofte at det går fint. Veldig ofte så gjør de jo ikke det, de fortsetter å leve sammen. Og så kommer de inn hit på et oppfølgingsmøte, og så vet vi jo aldri helt om det er sant det de sier eller om de fortsatt har det ugreit. Men det er likevel en slags trygghet å vite at de må innom her og ta en slags avsjekk. Og de må snakke om det, de må dra det fram igjen, de må tåle at liksom... det ikke blir ujevnelig, da, at det blir snakkbart. (M5)

Informant **A3** snakker om fordeler ved å ha et oppfølgingsmøte i etterkant av de gjenopprettende møtene. Hun forteller at det ikke er noe i loven som sier at et oppfølgingsmøte er obligatorisk, men at de gjerne ønsker at partene går med på å ha et slikt møte når det er vold i nære relasjoner-saker, primært på grunn av 'sårbarhetsfaktorer knytta til fornærmede' som informanten sier.

[...] vi legger det fram på den måten, fordi det er så mange sårbarhetsfaktorer knyttet til fornærmede i den typen saker. Som, og mange press-situasjoner som kan forekomme, at vi tenker at en oppfølging, et oppfølgingsmøte, minimum et oppfølgingsmøte noe frem i tid er liksom det som er kvalitetssikringen vi må ha for at fornærmede ikke har blitt presset inn i bare å komme hit, sitte her og lire av seg et eller annet og skrive under på en avtale og så er saken borte. Ikke sant. Det vil vi jo unngå. At vi har den på en måte, at vi blir et sted for noe sånne skinnprosesser som fornærmede blir presset inn i. (A3)

Dette med å sikre oppfølging var blant annet viktig med hensyn til mulige 'skinnprosesser', som informant A3 sier. Videre ble det nevnt at mulig press for den voldsutsatte var noe informantene ønska å forhindre. For eksempel beskrev informant M6 at det var utfordrende å forsikre seg om at den voldsutsatte ikke ble utsatt for press, og å vite sikkert hvorvidt voldsutsattes deltakelse var reelt frivillig. I sitatet under snakker informanten om denne utfordringa i forbindelse med den formelle avslutninga på en gjenopprettende prosess, hvor partene kommer fram til en felles avtale som meklerne undertegner.

Og så må jo vi også føle litt på at, her kom de til enighet, at det ikke var liksom, den ene bare skreiv under fordi.. ja man, er redd for sanksjonene eller.. som. Og det er jo, som jeg tenker personlig litt vanskelig i forhold til sånn vold i nære relasjoner. (M6)

Bevissthet rundt mulig press for den voldsutsatte og 'skinnprosesser' var i fokus hos et flertall av informantene. Informantene ga uttrykk for at de var opptatt av å ta innover seg det alvorlig og den kompleksiteten som preger vold i nære relasjoner-saker, dette satte en av informantene direkte ord på her: «For det her er jo komplekse saker, det er jo 3-4 nivåer du må tida tenke på og ta hensyn til hele tida.» (M2)

Flere av informantene snakka eksplisitt om at på grunn av kompleksiteten og alvorligheten til sakene var det ikke så enkelt som 'å si unnskyld' og så legge saken bak seg. For eksempel, sier informant A1 følgende:

Det er litt viktig at det ikke bare blir tatt liksom litt sånn lett på det, at det... 'ja ja nå er dem jo enige om at dem ikke skal slå hverandre'...og så... Ja så det er viktig at dem... at meklerne egentlig forstår hele den prosessen, og at det... at det skal mye mer til enn bare det å si unnskyld. Liksom, vi skal bare møtes for å si unnskyld, og så går vi derifra og så er saken oppe og avgjort. For da... da er det bortkasta tid for alle.

(A1)

For flere av informantene så det ut til at et 'unnskyld' ble forstått som en forenkling og bagatellisering av voldshandlinger, og i forlengelsen av dette var det fokus på at forsoning mellom partene *ikke* var et mål for meklinga: «Vi har jo ikke som mål at partene skal forsones for eksempel. At de skal bli venner igjen eller at de skal fortsette sammen, eller at de... ikke sant. Vi setter ikke den type mål.» (A3)

Forventninger om forsoning og tilgivelse mellom partene er også noe som tidligere forskning har belyst som problematisk, og foreliggende studier peker i retning av at slike forventninger bør unngås (Elvegård, Frigstad og Thorshaug, 2011). Det var imidlertid et unntak i mitt datamateriale om oppfatninger om forsoning. På det andre ytterpunktet fant jeg oppfatninger om at et 'unnskyld' likeså mye kunne være et uttrykk for at voldsutøver tok ansvar for sine handlinger: «For det er jo en del av ansvarstakingen, å si unnskyld, eller si med andre ord hva man har gjort og syns ikke det har vært bra, eller man formulerer etter eller annet på det.» (M3)

Jeg fant dermed noe sprikende oppfatninger om avslutningsfasen av en gjenopprettende prosess. På den ene sida, ble det lagt vekt på at avslutninga av en gjenopprettende prosess og det å 'å si unnskyld' kunne skjule mekanismer som 'skinnprosesser', press og manipulasjon, mens på den andre sida, ble det framheva at det 'å si unnskyld' kunne representere en ansvarstaking fra voldsutøvers side.

En annen faktor samtlige av informantene nevnte var betydningen av å koble på et større *nettverk*, både profesjonelt hjelpeapparat og partenes private nettverk, for å bidra til at etterspillet i sakene ikke volder ytterligere skade. Informant M1 forteller om erfaringer med å involvere hjelpeapparatet i en vold i nære relasjoner-sak i sitatet under:

Og det er ikke dermed sagt at, vi går ut derfra og så alt er bra, da har vi... der trengtes litt mer tiltak, da, så der var det jo Kirkens bymisjon og... familiehjelpa.. det var flere mennesker som vi engasjerte, da, som kunne ta ballen videre. (M1)

Når det gjaldt å involvere det profesjonelle hjelpeapparatet i forbindelse med den gjenopprettende prosessen, nevner flere informanter at de gir informasjon om krisesenter og psykologhjelp som en strategi for å hjelpe og støtte voldsutøver videre fra den gjenopprettende prosessen.

Sjøl om hovedtendensen var at informantene ga uttrykk for en norm om å følge opp partene så tett som mulig ved å tilby dem muligheten til å koble på et profesjonelt hjelpeapparat så vel som privat nettverk, hadde flere en åpent undrende holdning rundt hvor 'langt man skulle gå inn i folks liv'. Dette uttrykte blant annet informant M6: «Så egentlig hadde det vært bra, hvis... gjenopprettende møte var en del av en større pakke, da. Men så er det jo spørsmål.. 'ja, hvor langt skal man gå i... inn i folks liv'.» (M6)

Når informantene reflekterte rundt temaene om oppfølging og nettverk, fikk jeg inntrykk av at informantene så på den gjenopprettende prosessen som en prosess der partene skulle støttes og veiledes til sjøl å mobilisere sine egne ressurser for 'veien videre' etter den gjenopprettende prosessen, i tråd med en 'empowering'-tankegang (eller myndiggjøringstankegang). Et eksempel er informant M2 som forteller om å hjelpe og bistå partene til å finne løsninger for seg sjøl:

Så vi prøver å passe på at det blir sånn, at vi involvere dem [partene], at vi har innsikt i hvilke etater som kan være.. men dem [partene] må finne det selv, og ringe selv og ta initiativ til det selv, og sånn. Vi kan godt foreslå: 'kunne det vært interessant å undersøke foreldrerollen via BUP, eller at du får et foreldrekurs. Og hvis dem synes det er en god idé, så er det liksom deres idé. Det er dem som eier konflikten, og det er veldig viktig at vi aksepterer og respekterer det. (M2)

Informant M5 snakker også om å hjelpe partene til å finne ressurser for seg sjøl i eget nettverk:

For vi skal jo ikke liksom insistere på hva som er løsninga for folk. Men folk er også 'utveisløse', sånn at de trenger hvertfall at de blir forelagt noen alternativer iblant da. Og ikke kjenne seg så ensomme og dumme i måten de har takla ting på før. Ja. For man trenger jo folk til å vippe seg ut av voldssituasjoner for eksempel. (M5)

Det var fokus på å oppnå en myndiggjøring av den voldsutsatte:

Og så plutselig er de alene ute der igjen, ikke sant, med de samme mønstrene, men så har de kanskje blitt litt modigere da, eller... har våkna litt i forhold til å beskytte seg selv. (M5)

I tillegg til fokuset på å involvere det profesjonelle hjelpeapparatet, var et annet tiltak som sto i fokus å bringe inn det private nettverket i form av venner og/eller familie som kunne være en støtteperson under den gjenopprettende prosessen. Det å oppfordre, spesielt den voldsutsatte, til å ha med seg en støtteperson i meklingsmøtene, ble av flere informanter oppfatta som fordelaktig. For eksempel sier A3 følgende:

Og det ville jo være veldig stor fordel å kunne ha noen der i livet ditt som du kan fortsette å prate om det som skjedde i det møtet, hva vi snakket om, hvordan det har utviklet seg, hvordan kan vi gå videre, har det fungert, hva trenger vi nå. Ikke sant. Å ansvarliggjøre litt flere inn i det. (A3)

Sitatet over belyser hvordan støttepersoner kan bidra til oppfølging og støtte i etterkant, når en gjenopprettende prosess er over. En felles oppfatning blant informantene var at støttepersoner kunne være en betydningsfull støtte i 'etterspillet' av den gjenopprettende prosessen.

Videre kan støttepersoner bidra til at det blir større åpenhet rundt vold i nære relasjoner, ifølge flere av informantene. Slik jeg fortolker informantenes oppfatning om støttepersoner, anser informantene støttepersoner for å ha en funksjon som kan bidra til å medvirke til at skam og tabuer knytta til vold i nære relasjoner ble redusert. Det er sitatene under et eksempler på:

Det er ikke alle som vil ha med støttepersoner, men det kan være veldig lurt å motivere å ta inn støttepersoner, sånn, at man har flere... jo mer man liksom er åpen, om hva man sliter med, jo lettere er det å få støtte og hjelp... kanskje at man skulle vært litt mer åpen i forhold til at det er... at det er vanskelig å gjøre det slutt med noen, selv om du har blitt behandla veldig dårlig av han eller hun. [...] at samfunnet får en større forståelse for at det kan være vanskelig å gjøre det slutt med noen selv om han.. eller hun... er skadelig for deg. **(A1)**

[...] det som ofte er en kjensgjerning i vold i nære relasjon-situasjoner, er jo at man blir veldig isolert, sant. Enten er det sånn at man blir isolert av den andre, som en sånn forventning og kontrollmekanisme, eller så blir man så redusert psykisk og blir så utmatta og livet blir så stusselig og vondt at man velger å isolere seg. Så det er alltid en god ting at flere vet om... ikke sant. Så jeg blir veldig glad når folk kommer hit og har for eksempel blitt slått hardt og lenge at de har sagt fra på arbeidsplassen for eksempel, de har venner som de er fortrolig med, det å liksom lete fram viktig støttepersoner for folk, og oppfordre dem til å bruke det, det tror jeg er klokt. **(M5)**

I realiteten viste det seg at når det gjaldt støttepersoner, fortalte informantene at det var sjeldent at parter valgte å ta med seg støttepersoner til mekling. Informant A3 snakker om at hun har erfaringer med at flere ikke ønsker å ha med seg støttepersoner i vold i nære relasjoner-saker:

Så viser det seg i praksis at vold i nære relasjoner det er ganske tabubelagt område, det er folk som holder det ganske privat og ikke ønsker å ha med seg noen inn i de møtene. Så det er vanskelig å få til. **(A3)**

I mitt datamateriale kom det til syne noe ulike oppfatninger om støttepersoner. Sjøl om det var gjennomgående blant informantene at støttepersoner hadde positive funksjoner, forteller informant M2 at støttepersoner har både fordeler og *ulempes*:

Noen ganger så er dem en reell støtte, og da tar dem rollen som støtteperson alvorlig, da sitter dem og er kun til støtte og hjelper personen gjennom det. Andre ganger så [...] er det egentlig bare skadelig for saken og for meklinga. Fordi at dem ubevisst ikke sant, signaliserer ting, når kanskje motparten snakker eller noe sånt. (M2)

I mitt datamateriale finner jeg en gjennomgående tendens til at informantene oppfatta at involvering av nettverk, i form av støttepersoner fra familie -og vennenettverk og profesjonelt hjelpeapparat kunne bidra til å bryte tabuer og skam tilknyttta saker om vold i nære relasjoner. Et unntak til dette er, informant M3 som hadde en oppfatning om at dette med å bringe inn familie og/eller vennenettverk ikke var utelukkende fordelaktig. Informant M3 kommer med en refleksjon som belyser en viktig nyanse i funksjonen som familie og vennenettverket kan ha i forbindelse med vold i nære relasjoner: «Det kan være tvert imot. At det nettopp er familier som gjør at det har skjedd et eller annet med de to. det skjer jo.» (M3)

Oppsummert sett, var den overordna oppfatninga blant informantene at den gjenopprettende prosessen skulle 'ha en forebyggende effekt', som informant M6 sier:

Målet for meklingen er å prate om akkurat det som har skjedd og... at de kan gå videre etter det som har skjedd... Men så er det jo, 'hvorfor har man konfliktrådet?', det er jo ikke bare fordi at man skal sjekke ut saker... men det er jo fordi at man håper at det kan ha en forebyggende effekt [...]. (M6)

Informantenes refleksjoner rundt temaene nettverk og oppfølging, er relevant å analysere i lys av en privat versus offentlig-sondring (Schömer, 2013). Det virker på meg som at informantene forstår vold i nære relasjoner som et anliggende som angår *flere* enn kun voldsutsatt og voldsutøver, men som også berører et helt samfunn. Denne observasjonen er basert på funn som er presentert i dette delkapittelet hvor det vises at informantene har fokus på involvering av støttepersoner, privat nettverk og det profesjonelle hjelpeapparatet. I mitt intervjumateriale

finner jeg at samtlige informanter er opptatt av at involvering av både et privat og profesjonelt hjelpenettverk kan være nyttige virkemidler for å sikre oppfølging og forebygging i etterkant av den gjenopprettende prosessen. Etter min oppfattelse, så informantene det som sentralt og ønskelig at en gjenopprettende prosess trigga et samfunnsansvar. En av informantene poengterte dette nokså klart: «Å ansvarliggjøre litt flere inn i det.» som informant A3 sa. I lys av den feministiske rettssosiologiske sondringa mellom privat -og offentligsfæren (Schömer, 2013, s. 606) tolker jeg informantenes utsagn som at vold i nære relasjoner forstås som et samfunnsproblem, altså et offentlig anliggende.

I den foreliggende forskningslitteraturen er en av de kritiske innvendingene mot bruken av gjenopprettende prosesser i vold i nærer relasjoner-saker, at konsekvenser av gjenopprettende prosesser kan være at vold i nære relasjoner re-privatiseres eller trivialiseres og bagatelliseres (Pali og Madsen, 2011). Pali og Madsen (2011, s. 54-55) viser til gjenopprettende prosesser i seksuelle overgrepssaker ('sexual assault cases'), og argumenterer for at 're-privatisering' kan ha en fordelaktig slagside som handler om at de private og konfidensielle rammene som gjenopprettende prosesser legger til rette for, kan oppleves gunstig og veltilpassa for fornærmede som ikke ønsker å gå til en offentlig anmeldelse av volden hun/han er/har blitt utsatt for:

On the one hand, RJ [restorative justice] settings are very important for the victims of sexual assault because the RJ process is private and confidential, and concerns of privacy have very high priority in reasons given by women for not reporting sexual assault. In other words, given that most sexual assault victims choose not to deal with the police and courts, such a programme could potentially be a viable option for a large group of sexual assault victims. On the other hand, the same reasoning can turn against women, because if we apply RJ to these cases outside the CJS, then privatisation of gendered violence occurs (Weinstein, 1996; Coker, 2002; Shroeder, 2005). We must be mindful of the women's movement struggle to bring violence against women from the private sphere of home and family to the public sphere of the CJS (Schroeder, 2005). In other words, women need constant acknowledgement that the harms suffered in domestic and familiar environments or intimate relationships are 'crimes', and as such must be dealt with and be validated by robust processes of justice (Hudson, 2002; Benhabib, 1992).

6.2.2 Oppsummert om ‘etterspillet’ i sakene

Det finnes ingen ‘enkel utvei’ eller ‘enkel løsning’ på vold i nære relasjoner-saker. I disse sakene kan det være slik at partene fortsetter å ha en relasjon i ettertid av den gjenopprettende prosessen, av ulike årsaker. Vold i nære relasjoner-saker er komplekse saker, blant annet som følge av den relasjonelle tilknytninga mellom partene. Dette belyses på en dekkende måte i en publikasjon av Europeisk forum for gjenopprettende prosesser i følgende sitat, her i konteksten av seksuell vold:

Sexual violence is different from most other offending behaviours because it occurs in an intimate context, because of its dynamics and specific trauma, and because it often happens between people who are acquainted. In most cases there will be some form of past, perhaps present and even future relationship between the victim and the offender. (Wolthuis, 2020)

Sitatet belyser seksuell vold, men er også dekkende for vold i nære relasjoner, da begge fenomener har en rekke felles karakteristikk, samt at seksuell vold er én av flere typer av vold innafor fenomenet ‘vold i nære relasjoner’ (NKVTS, u. å.). Som sitatet viser er vold i nære relasjoner-saker komplekse og sensitive saker, hvor det er en mulighet for at partene fortsetter å ha en relasjon i framtida. Dette er aktuelt for meklerne og de konfliktrådsansatte å ta innover seg. Analysen i dette delkapittelet har vist at det å sikre at partene har en trygg plan for framtida og at ‘etterspillet’ av meklinga skal bli mest mulig forutsigbart og sikkerhetsmessig forsvarlig, er et sentralt fokus for mine informanter. Funnene mine viser også at informantene er opptatt av at oppfølging skal være i tett dialog med hvilke ønsker og behov partene sjøl har.

7 Avsluttende refleksjoner

I dette avsluttende kapittelet vil jeg oppsummere oppgavas hovedfunn og konkludere over hva funnene mine kan bety i konteksten av det større *fagfeltet* og *praksisfeltet*. I denne masteroppgava har jeg utforska og problematisert bruken av gjenopprettende prosesser i saker om vold i nære relasjoner, innafor en norsk kontekst. Denne tematikken har blitt undersøkt gjennom følgende hovedproblemstilling: «Hvilke erfaringer og oppfatninger har ansatte og meklere i Konfliktrådet knytta til bruken av gjenopprettende prosesser i saker om vold i nære relasjoner?» og «På hvilke måter gjør gjenopprettende prosess-idealer seg gjeldende i informantenes erfaringer og oppfatninger?». Studiens funn baserer seg på kvalitative intervjuer med 6 meklere og 3 ansatte fra det norske Konfliktrådet. Gjennom analyse og diskusjon av mitt intervjumateriale ble det identifisert en rekke temaer som hadde relevans for informantenes oppfatninger av og erfaringer med mekling i vold i nære relasjoner-saker. Disse temaene omfatta refleksjoner rundt meklerrollen, oppfatninger om sakene og partene, refleksjoner rundt metodikken, og oppfatninger av ‘etterspillet’ i vold i nære relasjoner-saker.

Funn i analysen avdekker tendenser til at informantens utsagn kontinuerlig beveger seg i et spenningsforhold mellom det jeg har valgt å betegne som ‘gjenopprettende idealer’ og ‘gjenopprettende realiteter’. Dette spenningsforholdet gjorde seg gjeldende på tvers av samtlige temaer som ble belyst i analyse- og diskusjonskapitlene. Spenningsforholdet mellom idealer og realiteter diskuteres nærmere i delkapittel 7.1. Et annet aspekt ved funnene jeg har valgt å gå videre med i dette avsluttende og konkluderende kapittelet er funnene som belyser en rekke fellestrekk ved meklingspraksisene som mine informanter beskriver. I den forbindelse drøftes det i delkapittel 7.2 hvorvidt det er mulig å identifisere en idealtypisk meklingspraksis som gjelder bruk av gjenopprettende prosesser i vold i nære relasjoner-saker.

7.1 Gjenopprettende idealer og gjenopprettende realiteter

På bakgrunn av klassiske og nyere teoretiseringer av idealer for gjenopprettende prosesser (Christie, 1977; Rasmussen, 2018; Zehr, 2008; Zernova, 2007), samt uttalte grunnprinsipper for praksis med gjenopprettende prosesser i vold i nære relasjoner-saker (Wolthuis, 2020, s. 4; Sekretariatet for konfliktrådene, 2020b; United Nations, 2006, s. 66), finner jeg i mitt datamateriale at informantene navigerer ‘i et landskap’ der de kontinuerlig forhandler mellom idealer versus realiteter. Mine funn belyser informantenes refleksjoner rundt idealer som

hovedsakelig omfatter lekmeklerprinsippet, idealene om upartiskhet og nøytralitet i meklerrollen, prinsippene om offer-orientering og partenes deltakelse. Mine funn viser at informantenes forståelser av meklerrollen, sakene, partene og meklingspraksis på vold i nære relasjoner-feltet peker i retning av en forhandlingsprosess mellom det jeg har valgt å kategorisere som 'gjenopprettende idealer' og 'gjenopprettende realiteter'.

Et annet hovedfunn i analysekapitlene viser at i informantenes fortolkninger av meklerrollen presenterer synspunkter om at meklere skal være generalister, jf. lekfolksidealet, men samtidig ha en spisskompetanse på vold i nære relasjoner-feltet (se delkapittel 5.1.1). Jeg tolker mine funn som at informantene har en oppfatning om at meklere skal utvise en faglighet, men samtidig opptre i kraft av 'å være et medmenneske'. Dette er spenninger som etter min oppfatning, kan identifiseres som spenninger mellom 'gjenopprettende idealer', på den ene sida, og 'gjenopprettende realiteter', på den andre sida.

Enda et funn som knytter seg til et spenningsforhold mellom 'gjenopprettende idealer og realiteter', er informantenes oppfatninger om meklerrollen som omfatter forventninger til at meklere skal være både rasjonelt orienterte og omsorgsorienterte. Med 'rasjonelt orientert' menes det en 'rettslig rasjonalitet' i betydningen som Weber bruker for å karakterisere den moderne rasjonelle retten, der det handler om å følge en bestemt prosedyre, eller bestemte effektive midler, til å nå et bestemt mål (Hammerslev, 2013, s. 225). Med 'omsorgsorientert' menes 'omsorgsrasjonalitet', en rasjonalitetsform som beskriver verdier som «[...] nærhet, andre-orientering, innlevelse og ansvarlighet» (Thagaard, 2016, s. 83). I tillegg legges det til grunn at 'omsorgsrasjonalitet' omfatter å vise «[...] bekymring, følelser, hengivenhet og omtanker overfor den som mottar omsorg». (Neumann og Gundersen, 2016, s. 150). Et eksempel var at informantene var opptatt av at meklere skal opptre nøytralt og upartisk og følge den gjenopprettende metodiske framgangsmåten, men samtidig etterstrebe medmenneskelighet og fleksibilitet, forstå partene på deres premisser og se sakene fra begge parterers perspektiv. Denne balansen mellom omsorgsrasjonalitet og rettslig rasjonalitet resonnerer med Konfliktrådslovens §5, om at 'personlig egnethet' skal vektlegges ved oppnevning av meklere. I lovforarbeider til ny Konfliktrådslov er det presisert hvilke aktuelle faktorer som skal vektlegges ved vurdering av 'personlig egnethet' hos mekler:

Etter departementets syn er det en grunnleggende forutsetning for å kunne inneha et verv som mekler at vedkommende er personlig egnet til vervet. Departementet foreslår at kravet inntas i § 5 første ledd nr. 3. For å skape tillit hos partene og for å kunne hjelpe dem til å komme frem til en felles løsning av konflikten, er det helt avgjørende at mekleren evner å lytte, setter seg inn i konflikten, har gode kommunikasjonsferdigheter og opptrer rasjonelt. (Prop. 57 L (2013–2014), s. 26)

Faktorene som nevnes i sitatet over gir assosiasjoner til at meklerne skal ha evner til relasjonsbygging, omsorg og medmenneskelighet, som det å ‘skape tillit’, ‘hjelpe’, ‘lytte’, og ha ‘kommunikasjonsferdigheter’. I tillegg nevnes det å opptre ‘rasjonelt’. Her kan det se ut som at det foreligger føringer for at meklerrollen skal tilpasse seg en balanse mellom det *omsorgsrasjonelle*, på den ene sida, og *det rettslig rasjonelle* på den andre sida. Denne tosidigheten kom til uttrykk i flere av mine informanters refleksjoner rundt meklerrollen. I tilknytning til dette temaet (se delkapittel 5.1.2) fant jeg at upartiskhet- og nøytralitetsidealene ble komplementert av at informantene lot seg følelsesmessig involvere i partene ved enkelte anledninger, samt at de tok på seg en omsorgsgivende rolle overfor partene til tider, gjennom en tilnærming som kunne minne om terapi, slik de sjøl beskrev det. Mens idealene om upartiskhet og nøytralitet representerer et aspekt ved meklerrollen som gir assosiasjoner til rettslig rasjonalitet, peker den følelsesmessige og personlige involveringa og den terapeutiske tilnærminga, som flere informanter beskrev, mot at meklerrollen også omfatter omsorgsrasjonelle trekk.

7.2 En idealtypisk meklingspraksis på vold i nære relasjoner-feltet?

Mine hovedfunn har vist at det eksisterer noen særegne faktorer og tiltak som setter sitt preg på meklingspraksis i saker om vold i nære relasjoner. På bakgrunn av funnene i analyse- og diskusjonskapitlene 5 og 6, fant jeg det relevant å skissere en idealtipe av meklingspraksiser for vold i nære relasjoner-saker, som er basert på mine informantenes fortolkninger. En idealtipe, eller typologi, kan defineres som «[...] et system av ulike kategorier som er ordnet i forhold til hverandre» (Sigmund Grønmo, i Anker, 2020, s. 99). Jeg har tatt utgangspunkt i de temabaserte kategoriene fra analysen. Funnene om informantenes erfaringer med og oppfatninger av meklerrollen, metodikken, og sakene og partene, samt ‘etterspillet’ i sakene, har så blitt sammenstilt i et system, tilsvarende en idealtipe av meklingspraksiser.

Fokus på egnethet og fokus på den voldsutsatte (offer-orientering) er to hovedfunn i mitt datamateriale. *Egnethet* var et hovedtema som var gjennomgående i flere av funnene i analysen min. Samtlige av informantene var opptatt av at både sakene, partene og meklerne måtte være *egna*. Informantene hadde til felles at de oppfatta det som viktig at meklerne hadde egnede egenskaper, både personlig og faglig sett, hvor både faglighet og medmenneskelighet ble vektlagt. Når det gjaldt egnetheten til sakene og partene var informantene særlig opptatt av vurderinger knytta til sikkerhet og risiko. Maktforholdet mellom partene og voldsutøvers manipulasjon var to sentrale faktorer som gjaldt risiko- og sikkerhetskartlegging, og det samme var fokus på ansvarliggjøring av voldsutøver. I tillegg fant jeg at informantene hadde særlig fokus på 'etterspillet' av meklinga i vold i nære relasjoner-sakene. Et annet hovedfunn er *offer-orienteringa* i mine informanternes refleksjoner over meklingspraksis med vold i nære relasjoner-saker. Mine funn viser at informantene har et særlig fokus på den voldsutsatte gjennom meklingsprosessen, for eksempel at de er opptatt av å myndiggjøre voldsutsatte og har fokus på sikkerhet og risiko-kartlegging.

Felles for informantene er at de er opptatt av en forsvarlig og *egna* praksis med vold i nære relasjoner-saker. Alle har til felles at de jobber ut ifra et tredelt fokus som omfatter: fortidsperspektiv, nåtidsperspektiv og framtidsperspektiv (ref. 'etterspillet'). Jeg fant imidlertid at det er en tendens til visse ulikheter mellom informantene i hvordan de oppfatter og erfarer meklerrollen og metodikken. Jeg fant at meklerne og ansatte kunne ha ulike tolkninger av hvordan de foretrakk å praktisere metodikken. Noen ga sterkere uttrykk for å gå i retning av profesjonalisering og spesialisering, mens andre holdt noe mer fast ved generalistidealet og lekmannsprinsippet. Mine funn viser en felles enighet blant informantene om at metodikken i vold i nære relasjoner-sakene må være preget av fleksibilitet ved å sette av god tid i møtene og ha opptil flere gjenopprettende møter. I tillegg var oppfølgingsmøter et viktig fokus hos mine informanter. Det tales for å ha en tett oppfølging av partene på det ene ytterpunktet. På den andre ytterpunktet reises det noen kritiske synspunkter på hvor langt man skal gå i 'å blande seg' i partenes liv. Videre, viser funn i analysekapitlene at det var visse ulikheter i hvordan informantene erfarte og oppfatta vold i nære relasjoner-sakene og partene i disse sakene. Jeg fant visse skillelinjer i tilnærmingene som meklerne hadde, blant annet varierte det hvor stort fokus informantene hadde på maktubalansen mellom partene.

Idealtypen av meklingspraksiser som skisseres her, baserer seg på et empirisk materiale som er svært begrenset med tanke på utvalgets og intervjudataenes omfang. Mitt datagrunnlag er for lite og for begrenset til å kunne generalisere til den større populasjonen av meklere og ansatte i det norske Konfliktrådet. En annen begrensning er at mine intervju spørsmål til informantene kun dekker visse enkeltstående aspekter ved meklingsprosessene, noe som resulterer i at mine funn i sin helhet *ikke* er en fullstendig beskrivelse av alle mulige aspekter ved meklingspraksiser i vold i nære relasjoner-saker. Videre, er det verdt å understreke at den skisserte idealtypen representerer en forenkla framstilling av virkeligheten (Anker, 2020, s. 100), og belyser ikke enkeltstående informanter, men viser heller til ‘summen’ av typiske trekk ved informantene i sin helhet.

7.3 Bidrag og videre forskning

Med denne masteroppgava bidrar jeg med dybdebasert kunnskap til en omdiskutert tematikk. På bakgrunn av en rekke kritiske innvendinger mot bruken av gjenopprettende prosesser i vold i nære relasjoner-saker i den foreliggende forskningslitteraturen, og på bakgrunn av uttalte idealer i «det politiske og det institusjonelle landskapet», samt i klassiske og nyere teorier om gjenopprettende prosesser, har det vært både faglig relevant og samfunnsaktuelt å undersøke hvordan praktikere med førstehåndserfaringer på feltet, oppfatter og erfarer denne tematikken. Mitt bidrag med denne oppgava er et dybdebasert innblikk i meklere og ansatte sine beskrivelser av praksiser med meklings i vold i nære relasjoner-saker, innafor en norsk kontekst. Funnene i denne oppgava belyser en rekke kjennetrekke ved bruken av gjenopprettende prosesser i vold i nære relasjoner-saker, sett fra perspektivene til ansatte og meklere i Konfliktrådet.

Underveis i prosessen med dette masterprosjektet har det dukka opp flere aktuelle spørsmål som min oppgaves empiriske materiale ikke gir grunnlag til å besvare, men som kan være relevant for videre forskning å studere. I min oppgave har jeg rekruttert informanter fra et fåtall konfliktrådskontorer, og dermed er den geografiske variasjonen svært begrensa i mitt datamateriale. Derimot er dette en mulighet for videre forskning å utforske, eksempelvis i studier som kombinerer kvalitative og kvantitative undersøkelser. Det ville være interessant å utforske hvorvidt meklingspraksis varierer ut ifra konfliktrådskontorenes geografiske beliggenhet, størrelsen på kontorene med hensyn til antallet ansatte og meklere, og andre relevante forhold. I tillegg, ville det være interessant å få mer kunnskap om *partenes opplevelser og erfaringer* med gjenopprettende prosesser i vold i nære relasjoner-saker. Her ville det vært

interessant med kvalitative undersøkelser i form av både observasjon og intervju, og videre ville det være relevant med et interseksjonelt fokus, hvor man for eksempel intervjuer parter med blant annet ulik etnisitet, klassebakgrunn, religion, seksuell orientering og kjønn etc. Til sist, vil det være aktuelt for videre forskning å undersøke hvilke oppfatninger og erfaringer *relevante samarbeidsaktører til Konfliktrådet* har om bruken av gjenopprettende prosesser i vold i nære relasjoner-saker. Her kunne politiet (blant annet SARA-koordinatorer) være en aktuell samarbeidsaktør å intervju, og videre, kunne politiets praksiser med innhenting av samtykke fra partene, egnethetsvurdering, risikovurderinger og kartlegging av trusselbildet være aktuelle temaer å forske på. En annen aktuell samarbeidsaktør er krisesentrene, og det kunne være interessant å intervju ansatte på krisesentre om deres oppfatninger av og erfaringer med gjenopprettende prosesser i vold i nære relasjoner-saker.

Antall ord: 41 586

8 Litteraturliste

- Aas, G. (2014). Politiets arbeid med familievoldssaker, i: Narud, K. (Red.), *Vold mot kvinner*. Oslo: Cappelen Damm akademisk, s. 295-315.
- Anker, T. (2020). *Analyse i praksis. En håndbok for masterstudenter*. Oslo: Cappelen Damm Akademisk.
- Bakketeig, E. og Dullum, J. (2019). Ønsker voldsutsatte straff for utøver, og hvilken betydning har det for straffesaken?, i: Skjørten, K., Bakketeig, E., Bjørnholt, M. og Mossige, S. (Red.), *Vold i nære relasjoner. Forståelser, konsekvenser og tiltak*. Oslo: Universitetsforlaget, s. 251-269.
- Bitsch, A. (2019). *Voldtektens geografi. En studie av den rettslige forvaltningen av seksuelt medborgerskap i Norge*. Doktoravhandling. Universitetet i Oslo.
- Bjørnholt, M. (2019). Vold i parforhold – fortsatt et likestillingsproblem, i: Skjørten, K., Bakketeig, E., Bjørnholt, M. og Mossige, S. (Red.), *Vold i nære relasjoner. Forståelser, konsekvenser og tiltak*. Oslo: Universitetsforlag, s. 33-48.
- Bukve, O. (2016). *Forstå, Forklare, Forandre: Om design av samfunnsvitskaplege forskningsprosjekt*. Oslo: Universitetsforlaget.
- Christie, N. (1977). Konflikt som eiendom. *Tidsskrift for rettsvitenskap*, 90, s. 113-132.
- Christie, N. (1986). The Ideal Victim, i: Fattah, E. A. (Red.) *From Crime Policy to Victim Policy: Reorienting the Justice System*. London: Palgrave Macmillan, s.17-30.
- Christie, N. (2013). Words on words, *Restorative Justice: An International Journal*, 1(1), s. 15-19.
- Conaghan, J. (2013). *Law and Gender*. Oxford: Oxford University Press.
- Daly, K. og Wade, D. (2014). Sibling Sexual Abuse: Offending Patterns and Dynamics in

- Conferences, i: Hayden, A., Gelsthorpe, L., Kingi, V. og Morris, A. (Red.), *A Restorative Approach to Family Violence*. Farnham: Ashgate, s. 185-195.
- Drost, L., Haller, B., Hofinger, V., Van der Kooij, T., Lünemann, K. og Wolhuis, A. (2015). *Restorative Justice in Cases of Domestic Violence. Best practice examples between increasing mutual understanding and awareness of specific protection needs*. (JUST/2013/JPEN/AG/4587). European Forum for Restorative Justice. https://www.euforumrj.org/sites/default/files/2019-12/7388_restorative_justice_in_cases_of_domestic_violence.pdf (Hentet: 25. februar 2020).
- Dullum, J. og Bakketeig, E. (2017). Bruk av legalstrategi mot vold i nære relasjoner, *TIDSSKRIFT FOR STRAFFERETT*, 17 (2), s. 103–125.
- Dullum, J. (2017). En ny offerposisjon? Om styrkede rettigheter for fornærmede i straffesaker, *Nordisk Tidsskrift for Kriminalvidenskab*, 103(3), s. 219-244.
- Dullum, J. (2019). Besøksforbud som beskyttelsestiltak, i: Skjørten, K., Bakketeig, E., Bjørnholt, M. og Mossige, S. (Red.), *Vold i nære relasjoner. Forståelser, konsekvenser og tiltak*. Oslo: Universitetsforlaget, s. 233-250.
- Eide, A.K. og Gjertsen, H. (2009). *Med ! eller ? Virkninger av, og utfordringer ved, gjenopprettende rett som alternativ eller supplement til straff*. NF-rapport 14. Bodø: Nordlandsforskning.
- Elvegård, K., Frigstad, S. A. og Thorshaug, K. (2011). *Tilrettelagte samtaler ved familievold. Evaluering av familievoldsprosjektet til Konfliktrådet i Trondheim*. Trondheim: NTNU Samfunnsforskning AS.
- Elvegård, K. og Paulsen, V. (2013). *Familievold og tilrettelagte samtaler i konfliktråd* *Evaluering av tiltak 22 og 23 i Handlingsplanen mot vold i nære relasjoner 2008-2011*. Trondheim: NTNU Samfunnsforskning AS.

Fekjær, S. B. (2013). *Hvordan bli en lykkelig masterstudent*. 1. utg. Oslo: Gyldendal.

FN. (2020). *Internasjonal dag for avskaffelse av vold mot kvinner*. Tilgjengelig fra: <https://www.fn.no/om-fn/fn-dager/kalender/internasjonal-dag-for-avskaffelse-av-vold-mot-kvinner> (Hentet: 25. November 2020).

Frederick, L. og Lizdas, K. C. (2010). The Role of Restorative Justice in the Battered Women's Movement, i: Ptacek, J. (Red.). *Restorative Justice and Violence Against Women*. New York: Oxford University Press, s. 39-59.

Gavrielides, T og Artinopoulou, V. (2013). Restorative Justice and Violence Against Women: Comparing Greece and The United Kingdom, *Asian Criminology*, 8, s. 25–40. DOI 10.1007/s11417-011-9123-x.

Gavrielides, T. (2015). *The psychology of restorative justice. Managing the Power Within*. UK: Ashgate.

Gelsthorpe, L. (2014). The Promise and Possibilities of Restorative Justice as a Way of Addressing Intimate Partner Violence in England, i: Hayden, A., Gelsthorpe, L, Kingi, V. og Morris, A. (Red.), *A Restorative Approach to Family Violence*. Farnham: Ashgate, s. 109-122.

Grøvdal, Y. (2014). Ofre for vold – og ofre for straffesaksfokus, i: Narud, K. (Red.), *Vold mot kvinner*. Oslo: Cappelen Damm Akademisk, s. 331-351.

Grøvdal, Y. (2019). Hvor lite skal du finne deg i? Politiets kampanje mot vold i parforhold, i: Skjørten, K., Bakketeig, E., Bjørnholt, M. og Mossige, S. (Red.), *Vold i nære relasjoner. Forståelser, konsekvenser og tiltak*. Oslo: Universitetsforlaget, s. 215-232.

Hammerslev, O. (2013). Max Weber, i: Hammerslev, O. og Madsen. M. R. (Red.), *Retts sosiologi – klassiske og moderne perspektiver*. København: Hans Reitzels forlag, s. 213-258.

- Hayden, A., Gelsthorpe, L., Kingi, V. og Morris, A. (2014). *A Restorative Approach to Family Violence. Changing Tack*. Farnham: Ashgate.
- Hayden, A. (2014a). Perpetrators' and Victims' Views of Restorative Justice and Intimate Partner Violence, i: Hayden, A., Gelsthorpe, L., Kingi, V. og Morris, A. (Red.), *A Restorative Approach to Family Violence. Changing Tack*. Farnham: Ashgate, s. 159-167.
- Hayden, A. (2014b). Reflections on Family Violence and Restorative Justice: Addressing the Critique, i: Hayden, A., Gelsthorpe, L., Kingi, V. og Morris, A. (Red.), *A Restorative Approach to Family Violence. Changing Tack*. Farnham: Ashgate, s. 211-220.
- Istanbulkonvensjonen (2017). Europarådets konvensjon om forebygging og bekjempelse av vold mot kvinner og vold i nære relasjoner CETS 210. Hentet fra <https://lovdata.no/traktat/2011-05-11-22> .
- Johansen, L. V. (2013). Rettens mikrosociologi, i: Hammerslev, O. og Madsen, M. R. (Red.), *Rettsociologi – klassiske og moderne perspektiver*. København: Hans Reitzels forlag, s. 517-557.
- Justis- og politidepartementet. (2007). *Vendepunkt. Handlingsplan for vold i nære relasjoner 2008-2011*. Oslo: Justis- og beredskapsdepartementet.
- Justis- og beredskapsdepartementet. (2013). *Et liv uten vold. Handlingsplan mot vold i nære relasjoner 2014–2017*. Oslo: Justis- og beredskapsdepartementet.
- Justis- og beredskapsdepartementet. (2020). *Tildelingsbrev 2020 Sekretariatet for konfliktrådene*. Tilgjengelig fra <https://www.regjeringen.no/contentassets/16c13b12547b426694969a8cbc29e34f/tildeingsbrev-2020-sfk.pdf> (Hentet: 1. September 2021).

Justis- og beredskapsdepartementet. (2021). *Frihet fra vold. Regjeringens handlingsplan for å forebygge og bekjempe vold i nære relasjoner 2021–2024*. Oslo: Justis- og beredskapsdepartementet.

Keenan, M. Zinsstag, E. og O'Nolan, C. (2016). Sexual violence and restorative practices in Belgium, Ireland and Norway: a thematic analysis of country variations, *Restorative Justice*, 4(1), s. 86-114, DOI: 10.1080/20504721.2016.1148466.

Konfliktrådsloven. (2014). *Lov om konfliktrådsbehandling* (LOV-2014-06-20-49). Hentet fra <https://lovdata.no/dokument/NL/lov/2014-06-20-49>

Konfliktrådet (2019). *Konfliktrådenes brukerundersøkelse 2019*. Tilgjengelig fra: <https://konfliktraadet.custompublish.com/getfile.php/4693697.2268.jt7qknuiklajbi/Konfliktr%C3%A5dets+brukerunders%C3%B8kelse+2019+-+hovedresultater.pdf> (Hentet: 9. mars 2021).

Konfliktrådet. (u.å). *Om organisasjonen*. Tilgjengelig fra: <https://konfliktraadet.no/om-konfliktraadet/organisasjonen/> (Hentet: 3. oktober 2021).

Kvale, S. (2007). *Doing Interviews*. London: Sage

Kvale, S. og Brinkmann, S. (2019). *Det kvalitative forskningsintervju*. 3. utg. Oslo: Gyldendal.

Løberg, C. (2013). *Å legge til rette for gjenoppretting. Om konfliktrådsbehandling av straffesaker, gjenopprettende rett og konfliktrådets plass i det strafferettslige system*. Masteroppgave. Universitetet Oslo. <https://www.duo.uio.no/bitstream/handle/10852/38304/MASTERendelig.pdf?sequence=1&isAllowed=y> (Hentet: 18. mars 2020).

Magnus, P. C. (2013, 22. oktober). Konfliktrådet ønsker flere tilrettelagte møter mellom offer og gjerningsmann. Tilgjengelig fra: <https://www.nrk.no/dokumentar/-det-hjelper-a-mote-drapsmannen-1.11310636> (Hentet: 25. januar 2020).

Mathiesen, T. (2011). *Retten i samfunnet. En innføring i rettssosiologi*. Oslo: Pax Forlag A/S.

Meld.St.15 (2012-2013). *Forebygging og bekjempelse av vold i nære relasjoner Det handler om å leve*. Oslo: Justis- og beredskapsdepartementet.

Mercer, V., Madsen, K. S., Keenan, M., Zinsstag, E. (2015). *Doing restorative justice in cases of sexual violence: A practice guide*. Tilgjengelig fra:
https://www.euforumrj.org/sites/default/files/2019-11/doing-restorative-justice-in-cases-of-sexual-violence_practice-guide_sept2015-1.pdf (Hentet: 3. mars 2020).

Miller, S. L., Hefner, M. K. og Iovanni, L. A. (2020). Practitioners' perspectives on using restorative justice with crimes of gendered violence, *Contemporary Justice Review*, 23(1), s. 65-90, DOI: 10.1080/10282580.2019.1700372

Nafstad, I. (2017). Restorative Justice: A Meeting Point Between Law in the Books and Living Law. I: Nafstad, I. og Papendorf, K. (Red.). *Restorative Processes From Oslo to Havana and Back*. Oslo: Novus Forlag, s. 259-279.

Narud, K. (2014). *Vold mot kvinner*. Oslo: Cappelen Damm akademisk.

NESH. (2016). *Forskningsetiske retningslinjer for samfunnsvitenskap, humaniora, juss og teologi*, 4. utg. Oslo: De nasjonale forskningsetiske komiteene. Tilgjengelig fra:
<https://www.forskningsetikk.no/globalassets/dokumenter/4-publikasjoner-som-pdf/forskningsetiske-retningslinjer-for-samfunnsvitenskap-humaniora-juss-og-teologi.pdf> (Hentet: 22. juni 2020).

Nesteng, S. M. (2019). *Politipatruljen om tiltak og mål i Nærpolitireformen En kvalitativ analyse av politibetjentes opplevelser og erfaringer*. Masteroppgave. Universitetet Oslo. Tilgjengelig fra:
https://www.duo.uio.no/bitstream/handle/10852/72049/Masteroppgave--_krim5100----Nesteng-1.pdf?sequence=1&isAllowed=y (Hentet: 18. mars 2020).

Neumann, C. B. og Gundersen, T. Personlig assistanse – omsorg eller service, i: Neumann, C. B., Olsvold, N. og Thagaard, T. (Red.), *Omsorgsarbeidets sosiologi*. Bergen: Fagbokforlaget, s. 131-160.

NKVTS. (u.å.). *Hva er vold i nære relasjoner?* Tilgjengelig fra: <https://voldsveileder.nkvts.no/hva-er-vold-naere-relasjoner> (Hentet: 1. juni 2020).

NOU, 2003: 31. (2003). *Retten til et liv uten vold. Menns vold mot kvinner i nære relasjoner*. Oslo: Justis- og beredskapsdepartementet.

NOU, 2008: 4. (2008). *Fra ord til handling. Bekjempelse av voldtekt krever handling*. Oslo: Justis- og beredskapsdepartementet.

NSD. (2018). Ny personopplysningslov. Her er de viktigste endringene. Tilgjengelig fra: <https://nsd.no/personvernombud/20juli-endringer.html> (Hentet: 2. juni. 2020).

Olson, S. M. og Dzur, A. W. 2003. Reconstructing Professional Roles in Restorative Justice Programs. *Utah Law Review*, 2003(1), s. 57-90.

Pali, B. og Madsen, K. S. (2011). Dangerous Liaisons?: A Feminist and Restorative Approach to Sexual Assault, *Temida*, 14(1), s. 49-65. DOI: 10.2298/TEM1101049P.

Paus, K. K. (2009). Restorative Justice i Norden, regelverk og iverksetting. *Nordisk Samarbeidsråd for Kriminologi*, s. 6-26.

Pelikan, C. og Hofinger, V. (2016). An interactional approach to desistance: expanding desistance theory based on the Austrian mediation practice in cases of partnership violence, *Restorative Justice*, 4(3), s. 323-344, DOI: 10.1080/20504721.2016.1245920

Pérez, A. G. (2017). A victimological approach to restorative justice. i: Nafstad, I. og Papendorff, K. (Red.). *Restorative Processes From Oslo to Havana and Back*. Oslo: Novus Forlag, s. 57-74.

Prop. 57 L (2013–2014). *Proposisjon til Stortinget (forslag til lovvedtak). Lov om konfliktrådsbehandling (konfliktrådsloven)*. Oslo: Justis- og beredskapsdepartementet.

Ptacek, J. (2010). *Restorative justice and violence against women*. New York: Oxford University Press.

Rasmussen, K. B. (2018). When Is Restorative Justice? Exploring the Implications of Restorative Processes in Juvenile Offence Cases Based on Interviews and Observations in Northern Ireland, Norway, and Orlando, Florida, i: Nylund A., Ervasti K., Adrian L. (Red.), *Nordic Mediation Research*. (s. 145-179.) Springer, Cham. https://doi.org/10.1007/978-3-319-73019-6_9.

Regjeringen.no (2020). *Vold i nære relasjoner*. Tilgjengelig fra:

<https://www.regjeringen.no/no/tema/lov-og-rett/lov-og-rett--satsing/vold-i-naere-relasjoner/id2689184/> (Hentet: 14. august 2021).

Regjeringen.no (2021). *Ny handlingsplan mot vold i nære relasjoner*. Tilgjengelig fra:

<https://www.regjeringen.no/no/aktuelt/ny-handlingsplan-mot-vold-i-naere-relasjoner/id2867428/> (Hentet: 14. august).

Rogstad, J. (2011). Diskriminering – kan en hvit mann fra middelklassen forstå det? I: Album, D., Hansen, M.N. og K. Widerberg. (red.) *Metodene våre*. Oslo: Universitetsforlaget, s. 287-302.

Schömer, E. (2013). Feministisk retsteori og retssociologi, i: Hammerslev, O. og Madsen. M. R. (Red.), *Retssociologi – klassiske og moderne perspektiver*. København: Hans Reitzels forlag, s. 605-630.

Sekretariatet for konfliktrådene. (2019a). *VIRKSOMHETSSTRATEGI 2019 – 2025*. Oslo: Sekretariatet for konfliktrådene.

Sekretariatet for konfliktrådene. (2019b). *Årsrapport for 2018*. Oslo: Sekretariatet for konfliktrådene.

Sekretariatet for konfliktrådene. (2020a). *Årsrapport for 2019*. Oslo: Sekretariatet for konfliktrådene.

Sekretariatet for konfliktrådene. (2020b). *Meklerhåndboka. Grunnprinsipper og praktiske råd for meklere i konfliktrådet*. Oslo: Sekretariatet for konfliktrådene.

Sekretariatet for konfliktrådene. (2021). *Årsrapport 2020*. Oslo: Sekretariatet for konfliktrådene.

Sjåfjell, L. (2018). *Vold i nære relasjoner – et likestillingsprosjekt? En sosiologisk studie av diskurser om kvinner og vold*. Doktoravhandling. Nord Universitet, Bodø.

Skilbrei, M. L. og Stefansen, K. (2018). *Seksuell vold: en samfunnsvitenskapelig innføring*. Oslo: Cappelen Damm Akademisk.

Skilbrei, M. L. (2019) *Kvalitative Metoder – Planlegging, gjennomføring og etisk refleksjon*. 1. utg. Oslo: Fagbokforlaget.

Skjørten, K., Bakketeig, E., Bjørnholt M. og Mossige, S. (2019). Vold i nære relasjoner – et felt i Bevegelse, i: Skjørten, K., Bakketeig, E., Bjørnholt, M. og Mossige, S. (Red.), *Vold i nære relasjoner. Forståelser, konsekvenser og tiltak*. Oslo: Universitetsforlag, s. 33-48

Strandfjord, K., Steinbakk, J., Hallgren, S., Lereim, E., Rezaee, R., Gjøn, K. og Berg Sand, K. (2011): *Økt bruk av konfliktråd - Rapport fra arbeidsgruppe som har vurdert rettslige og praktiske tiltak for mer bruk av gjenopprettende prosess*. Oslo: Justis- og politidepartementet. Tilgjengelig fra: https://www.regjeringen.no/globalassets/upload/jd/vedlegg/rapporter/konfliktraad_30092011.pdf (Hentet: 1. april 2020).

Strang, H. (2014). Concluding Thoughts, i: Hayden, A., Gelsthorpe, L, Kingi, V. og Morris,

- A. (Red.), *A Restorative Approach to Family Violence. Changing Tack*. Farnham: Ashgate, s. 221-229.
- Stubbs, J. (2014). Gendered Violence and Restorative Justice, i: Hayden, A., Gelsthorpe, L, Kingi, V. og Morris, A. (Red.), *A Restorative Approach to Family Violence. Changing Tack*. Farnham: Ashgate, s. 199-210.
- Thagaard, T. (2016). Mellom profesjon og organisasjon – sykepleieres arbeidssituasjon i sykehus, i: Neumann, C. B., Olsvold, N. og Thagaard, T. (Red.), *Omsorgsarbeidets sosiologi*. Bergen: Fagbokforlaget, s. 81-106.
- United Nations. (2006). *Handbook on Restorative Justice Programmes*. Tilgjengelig fra: https://www.unodc.org/pdf/criminal_justice/Handbook_on_Restorative_Justice_Programmes.pdf (Hentet: 23. august 2021).
- United Nations. (2012). *Handbook for legislation on VAW*. Tilgjengelig fra: https://www.unwomen.org/sites/default/files/Headquarters/Attachments/Sections/Library/Publications/2012/12/UNW_Legislation-Handbook%20pdf.pdf (Hentet: 23. august 2021).
- Van Wormer, K. S. og Walker, L. (2013). *Restorative Justice Today. Practical Applications*. Los Angeles: SAGE.
- Wasileski, G. (2017). Prosecutors and Use of Restorative Justice in Courts: Greek Case. *Journal of Interpersonal Violence* 2017, 32(13), s. 1943–1966. DOI: 10.1177/0886260515590127.
- Weiss, R. (1994). *Learning from Strangers: The Art and Method of Qualitative Interview Studies*. New York: The Free Press.
- Wolthuis, A. (2020). *Thematic Brief on Restorative Justice and Sexual Violence*. Leuven, Belgium: European Forum for Restorative Justice. <https://www.euforumrj.org/sites/default/files/2020->

[11/Thematic%20Brief%20on%20Restorative%20Justice%20and%20Sexual%20Violence.pdf](#) (Hentet: 22. mars 2021).

Zehr, H. (2008). *Genoprettende ret – en lille bog om ret, uret og retfærdighed*. 1. utg.
København: Akademisk Forlag.

Zernova, M. (2007). *Restorative Justice. Ideals and Realities*. Aldershot: Ashgate.

Vedlegg 1: Godkjennelse og prosjektvurdering fra NSD

NSD sin vurdering

Prosjekttittel

Gjenopprettende prosesser i saker om vold i nære relasjoner

Referansenummer

962975

Registrert

24.06.2020 av Jenny Kristine Sandbakk - jennyksa@uio.no

Behandlingsansvarlig institusjon

Universitetet i Oslo / Det juridiske fakultet / Institutt for kriminologi og rettssosiologi

Prosjektansvarlig (vitenskapelig ansatt/veileder eller stipendiat)

Vidar Halvorsen, vidar.halvorsen@jus.uio.no, tlf: 4748291902

Type prosjekt

Studentprosjekt, masterstudium

Kontaktinformasjon, student

Jenny Kristine Sandbakk, j.k.sandbakk@student.jus.uio.no, tlf: 46811845

Prosjektperiode

17.08.2020 - 31.12.2021

Status

28.06.2021 - Vurdert

Vurdering (3)

28.06.2021 - Vurdert

NSD har vurdert endringen registrert 25.06.2021.

Vi har nå registrert 31.12.2021 som ny sluttdato for forskningsperioden.

NSD vil følge opp ved ny planlagt avslutning for å avklare om behandlingen av personopplysningene er avsluttet.

Lykke til videre med prosjektet!

Tlf. Personverntjenester: 55 58 21 17 (tast 1)

19.05.2021 - Vurdert

NSD har vurdert endringen registrert 05.05.2021.

Det er vår vurdering at behandlingen av personopplysninger i prosjektet vil være i samsvar med personvernlovgivningen så fremt den gjennomføres i tråd med det som er dokumentert i meldeskjemaet med vedlegg den 19.05.2021. Behandlingen kan fortsette.

Vidar Halvorsen har overtatt som prosjektansvarlig. Dette er bekreftet av gammel og ny prosjektansvarlig.

OPPFØLGING AV PROSJEKTET

NSD vil følge opp ved planlagt avslutning for å avklare om behandlingen av personopplysningene er avsluttet.

Lykke til med prosjektet!

Kontaktperson hos NSD: Tore Andre Kjetland Fjeldsbø

Tlf. Personverntjenester: 55 58 21 17 (tast 1)

26.06.2020 - Vurdert

Det er vår vurdering at behandlingen av personopplysninger i prosjektet vil være i samsvar med personvernlovgivningen så fremt den gjennomføres i tråd med det som er dokumentert i meldeskjemaet den 26.06.2020 med vedlegg, samt i meldingsdialogen mellom innmelder og NSD. Behandlingen kan starte.

MELD VESENTLIGE ENDRINGER

Dersom det skjer vesentlige endringer i behandlingen av personopplysninger, kan det være nødvendig å melde dette til NSD ved å oppdatere meldeskjemaet. Før du melder inn en endring, oppfordrer vi deg til å lese om hvilke type endringer det er nødvendig å melde:

https://nsd.no/personvernombud/meld_prosjekt/meld_endringer.html

Du må vente på svar fra NSD før endringen gjennomføres.

TYPE OPPLYSNINGER OG VARIGHET

Prosjektet vil behandle alminnelige kategorier av personopplysninger frem til 30.06.2021.

LOVLIG GRUNNLAG

Prosjektet vil innhente samtykke fra de registrerte til behandlingen av personopplysninger. Vår vurdering er at prosjektet legger opp til et samtykke i samsvar med kravene i art. 4 og 7, ved at det er en frivillig, spesifikk, informert og utvetydig bekreftelse som kan dokumenteres, og som den registrerte kan trekke tilbake. Lovlig grunnlag for behandlingen vil dermed være den registrertes samtykke, jf. personvernforordningen art. 6 nr. 1 bokstav a.

PERSONVERNPRINSIPPER

NSD vurderer at den planlagte behandlingen av personopplysninger vil følge prinsippene i personvernforordningen om:

- lovlighet, rettferdighet og åpenhet (art. 5.1 a), ved at de registrerte får tilfredsstillende informasjon om og samtykker til behandlingen
- formålsbegrensning (art. 5.1 b), ved at personopplysninger samles inn for spesifikke, uttrykkelig angitte og berettigede formål, og ikke viderebehandles til nye uforenlige formål
- dataminimering (art. 5.1 c), ved at det kun behandles opplysninger som er adekvate, relevante og nødvendige for formålet med prosjektet
- lagringsbegrensning (art. 5.1 e), ved at personopplysningene ikke lagres lengre enn nødvendig for å oppfylle formålet

DE REGISTRERTES RETTIGHETER

Så lenge de registrerte kan identifiseres i datamaterialet vil de ha følgende rettigheter: åpenhet (art. 12), informasjon (art. 13), innsyn (art. 15), retting (art. 16), sletting (art. 17), begrensning (art. 18), underretning (art. 19), dataportabilitet (art. 20).

NSD vurderer at informasjonen som de registrerte vil motta oppfyller lovens krav til form og innhold, jf. art. 12.1 og art. 13.

Vi minner om at hvis en registrert tar kontakt om sine rettigheter, har behandlingsansvarlig institusjon plikt til å svare innen en måned.

FØLG DIN INSTITUSJONS RETNINGSLINJER

NSD legger til grunn at behandlingen oppfyller kravene i personvernforordningen om riktighet (art. 5.1 d), integritet og konfidensialitet (art. 5.1 f) og sikkerhet (art. 32).

Zoom er databehandler i prosjektet. NSD legger til grunn at behandlingen oppfyller kravene til bruk av databehandler, jf. art 28 og 29.

For å forsikre dere om at kravene oppfylles, må dere følge interne retningslinjer og eventuelt rådføre dere med behandlingsansvarlig institusjon.

OPPFØLGING AV PROSJEKTET

NSD vil følge opp ved planlagt avslutning for å avklare om behandlingen av personopplysningene er avsluttet.

Lykke til med prosjektet!

Kontaktperson hos NSD: Tore Andre Kjetland Fjeldsbø
Tlf. Personverntjenester: 55 58 21 17 (tast 1)

Vedlegg 2: Informasjonsskriv og samtykkeskjema

Vil du delta i forskningsprosjektet

«Gjenopprettende prosesser i saker om vold i nære relasjoner»?

Dette er et spørsmål til deg om å delta i mitt masterprosjekt hvor formålet er å studere hvordan saker om vold i nære relasjoner behandles i Konfliktrådet. I dette skrivet gir jeg deg informasjon om målene for prosjektet og hva deltakelse vil innebære for deg.

Formål

Mitt masterprosjekt har som hensikt å utforske bruken av gjenopprettende prosesser i saker om vold i nære relasjoner. I prosjektet ønsker jeg å finne svar på følgende:

- På hvilke måter tilrettelegger Konfliktrådet for partene i saker om vold i nære relasjoner?
- Hva er erfaringene og oppfatningene til ansatte og meklere i Konfliktrådet om bruk av gjenopprettende prosesser i saker om vold i nære relasjoner?

For å finne svar på disse spørsmålene ønsker jeg gjennomføre intervjuer med informanter fra Konfliktrådet.

Opplysningene og kunnskapen jeg samler inn fra informantene, skal kun anvendes til formål for dette masterprosjektet, og ikke til noen andre formål.

Hvem er ansvarlig for forskningsprosjektet?

Institutt for kriminologi og rettssosiologi, Universitetet i Oslo, er ansvarlig for dette masterprosjektet.

Hvorfor får du spørsmål om å delta?

Konfliktrådet er den sentrale hovedaktøren i samfunnet vårt som tilbyr tjenester med gjenopprettende prosesser. I den forbindelse er det svært interessant for meg som studentforsker å få kunnskap fra ansatte og meklere som har intern kjennskap til Konfliktrådet generelt, og til saksfeltet 'vold i nære relasjoner' spesielt. Til masterprosjektet mitt ønsker jeg å skaffe et utvalg av Konfliktrådsansatte og meklere (ca. 8-10 personer) som i ulik grad har erfaringer tilknyttet saker om vold i nære relasjoner.

Hva innebærer det for deg å delta?

Hvis du velger å delta i prosjektet, innebærer det at du deltar i et individuelt intervju som avholdes digitalt i Zoom, via telefon eller ved personlig møte – alt ettersom hva som tillates ifølge koronarestriksjonene, og hva som passer deg best. Intervjuet vil bli avholdt med kun meg til stede, og intervjuet i sin helhet vil ta ca. 45-60 minutter. Det blir tatt lydopptak og notater av hele intervjuet, med mindre du har et særlig ønske om å unngå lydopptak.

Intervjuet skal handle om ulike aspekter ved Konfliktrådsbehandling av saker om vold i nære relasjoner. Intervjuet vil inneholde spørsmål om dine generelle oppfatninger og erfaringer. Jeg ønsker ikke å innhente konkrete eller sensitive faktaopplysninger om enkeltsaker fra Konfliktrådet, som bryter med din taushetsplikt. Identifiserende opplysninger om tredjeparter i tilknytning til spesifikke saker skal utelates. Jeg vil minne om vårt felles ansvar for at det ikke kommer frem taushetsbelagte opplysninger under intervjuene. Dersom du har noen spørsmål angående intervjuet eller deltakelse generelt, ta gjerne kontakt med meg.

Det er frivillig å delta

Det er frivillig å delta i prosjektet. Hvis du velger å delta, kan du når som helst trekke deg fra prosjektet uten å oppgi noen grunn. Alle dine personopplysninger vil da bli slettet. Det vil ikke påvirke ditt virke på arbeidsplassen, dersom du på et seinere tidspunkt ønsker å trekke deg fra prosjektet. Det vil heller ikke ha noen negative konsekvenser for deg hvis du velger å ikke delta i det hele tatt.

Ditt personvern – hvordan jeg oppbevarer og bruker dine opplysninger

Jeg vil bare bruke opplysningene om deg til formålene jeg har fortalt om i dette skrivet. Jeg behandler opplysningene konfidensielt og i samsvar med personvernregelverket.

- Kun student og veileder har tilgang til opplysningene.
- All data blir behandlet anonymt, noe som innebærer at navnet og kontaktopplysningene dine erstattes med en kode som jeg lagrer på en egen navneliste adskilt fra øvrige data.
- Datamaterialet vil bli lagret på et sikret nettverksområde som kun student og veileder har tilgang til. Skriftlig datamateriale vil oppbevares i et låsbart skap, som kun student har tilgang til.
- Deltakere vil ikke kunne gjenkjennes i publikasjonen av prosjektet, da datamaterialet vil bli anonymisert, med unntak av at publikasjonen vil inneholde opplysninger om din stilling som mekler/ansatt og ditt kjønn.

Hva skjer med opplysningene dine når jeg avslutter forskningsprosjektet?

Opplysningene anonymiseres når prosjektet avsluttes og masteroppgaven er godkjent, noe som etter planen er i juni 2021. Personopplysninger og lydopptak, dvs. samtlige av datamaterialet, slettes ved prosjektslutt.

Dine rettigheter

Så lenge du kan identifiseres i datamaterialet, har du rett til:

- innsyn i hvilke personopplysninger som er registrert om deg, og å få utlevert en kopi av opplysningene,
- å få rettet personopplysninger om deg,
- å få slettet personopplysninger om deg, og
- å sende klage til Datatilsynet om behandlingen av dine personopplysninger.

Hva gir meg rett til å behandle personopplysninger om deg?

Jeg behandler opplysninger om deg basert på ditt samtykke.

På oppdrag fra Institutt for kriminologi og rettssosiologi, ved Universitetet i Oslo, har NSD – Norsk senter for forskningsdata AS vurdert at behandlingen av personopplysninger i dette prosjektet er i samsvar med personvernregelverket.

Hvor kan jeg finne ut mer?

Hvis du har spørsmål til studien, eller ønsker å benytte deg av dine rettigheter, ta kontakt med:

- Institutt for kriminologi og rettssosiologi, universitetet i Oslo, ved veileder Vidar Halvorsen, på e-post: vidar.halvorsen@jus.uio.no eller på telefon: +4748291902.

- Student Jenny Kristine Sandbakk, på e-post: j.k.sandbakk@student.jus.uio.no eller på telefon: +4746811845.
- Vårt personvernombud Roger Markgraf-Bye, E-post: personvernombud@uio.no. Telefon: +4790822826.

Hvis du har spørsmål knyttet til NSD sin vurdering av prosjektet, kan du ta kontakt med:

- NSD – Norsk senter for forskningsdata AS på epost (personverntjenester@nsd.no) eller på telefon: 55 58 21 17.

Med vennlig hilsen

Vidar Halvorsen
(Forsker/veileder)

Jenny Kristine Sandbakk
(Masterstudent)

Samtykkeerklæring

Jeg har mottatt og forstått informasjon om prosjektet «Gjenopprettende prosesser i saker om vold i nære relasjoner», og har fått anledning til å stille spørsmål. Jeg samtykker til:

- å delta i intervju.
- at opplysningene om min stilling som mekler/ansatt i Konfliktrådet og mitt kjønn publiseres i den ferdige masteroppgava.

Jeg samtykker til at mine opplysninger behandles frem til prosjektet er avsluttet

(Signert av prosjektdeltaker, dato)

Vedlegg 3: Intervjuguide for meklere

1. INNLEDNING

-Praktisk informasjon til informanten før intervjustart.

2. BAKGRUNN

-Hvor lenge har du vært mekler i Konfliktrådet?

-Hva jobber du med til vanlig?

-Hva fikk deg til å bli mekler?

-Har du meklet i mange vold i nære relasjoner-saker? Hvor mange ca?

-Hva har gjort at du har valgt å si 'ja' til å mekle i vold i nære relasjoner-saker?

-Hadde du noen forkunnskaper om vold i nære relasjoner fra tidligere, før du ble mekler?

3. MEKLERROLLEN

-Hvordan foregikk opplæringa når du skulle bli mekler? Var det en egen opplæring for mekling i saker om vold i nære relasjoner? Hva husker du fra denne opplæringa?

Evt: syns du at det burde ha vært en slik opplæring? Hvorfor/hvorfor ikke?

-Er det noen særlige kriterier for å bli mekler i saker om vold i nære relasjoner?

-Ser du noe behov for at det skulle vært profesjonelle meklere for saker i vold i nære relasjoner – enten i stedet for eller i tillegg til lekfolk? Hvorfor/Hvorfor ikke?

-Kan du fortelle litt om din aller første mekling med en sak om vold i nære? Hva husker du fra den?

-Når var sist gang du jobbet med en sak om vold i nære relasjoner? Hva var dine oppgaver som mekler, da?

-Hva slags 'vold' var det snakk om i denne saken?

-Husker noe mer, hvilke utfordringer var det for deg å jobbe med den?

-Hvordan opplever du din rolle som mekler?

-Hvilke reaksjoner opplever du fra partene på din rolle som tilrettelegger? Har du noen gang har fått noen negative reaksjoner, opplevd tegn til misnøye fra en av partene? Hva handla dette om? Fortell mer.

-Hvordan opplever du idealet om å være nøytral og upartisk?

-Husker du at du noen gang har hatt utfordringer med å holde deg nøytral overfor partene? *Fortell.*

-Er det omstendigheter ved visse saker som gjør at du tenker at det *ikke er mulig eller forsvarlig* at meklere forholder seg upartiske? Fortell. (Hvorfor/hvorfor ikke?)

4. TILRETTELAGTE MØTER

- Jeg har forstått at det ofte holdes såkalt **forsamtale** før sjølve den tilrettelagte dialogen med partene. Hva går forsamtalene ut på?
- Hender det at dere dropper disse samtalene? Evt hvorfor?
- Hva er viktig for deg som mekler å ha fokus på under et slikt møte? Hva får du ut av forsamtalene som har betydning videre?
- Har du opplevd å bli usikker på egnetheten til en sak etter forsamtalene? Fortell mer.
- Kan du beskrive litt hvordan det **tilrettelagte møtet** kan foregå? (*Kan du utdype?*)
- Hva skjer mellom **partene** under et meklingsmøte? Hva sies? Snakkes det kun om spesifikke voldshendelser eller mer generelt om relasjonen partene har til hverandre, andre ting?
- Hvordan håndterer du som mekler det når partene har ulike oppfatninger av hva som har skjedd?
- Hvordan går du fram i forhold til følelser hos partene under et meklingsmøte?
- Har du noen gang opplevd at det var uklare skiller mellom hvem som var 'den svake' og 'den sterke' part under et meklingsmøte?
- Har du erfart at det har vært 'gråsoner' når det gjelder hvem som er utsatt og hvem som er utøver av volden? Utdyp dette.
- Hva er rollen til **storfamilien/det nærmeste nettverket**? Har de noe å bidra med når det gjelder saker om vold i nære relasjoner? *Fortell.*
- Har du erfaringer med å gjennomføre **stormøter**? Evt: Hvordan opplevdes det?
- Er det vanlig at partene har med seg **støttepersoner**? Husker du en sak du meklet i hvor partene hadde dette? Hvordan fungerte det, synes du?
- Hva er det *endelige* (slutt)målet for de tilrettelagte samtalene? Hva slags **utfall** er det du som mekler tilrettelegger for?
- Dette med å si 'unnskyld', hvor sentralt er det i de tilrettelagte møtene? Fortell mer.
- Hva blir liksom forskjellen mellom 'mekling' og terapi/behandling?
- Legger dere alltid til rette for at partene skal komme fram til en avtale? Hva bruker avtalene å inneholde? Hvorfor er avtalene et viktig element?
- Er det vanlig med **oppfølgingsmøter** i etterkant? Si gjerne mer om dette.

-Har du noen gang opplevd at meklingen *ikke* har vært fruktbar/nyttig/hensiktsmessig på noen som helst måte for partene? Fortell.

5. FORNÆRMEDE/VOLDSUTSATT

- Hva forventer du som mekler at en fornærmet skal bidra med i en gjenopprettende prosess?
- Hva sier dine erfaringer deg... blir forventingene dine innfridd eller ikke?*
- Hvordan opplever du at fornærmede framstår under tilrettelagte møter? Ser du noen **utvikling** for eksempel fra forsamtalene og til meklingsmøtene og oppfølgingsmøte? (f.eks. i en sak du husker godt)
- Hvilke **behov** skal dekkes hos den fornærmede i slike saker?
- Finnes det noen **dilemmaer** knytta til fornærmedes deltakelse? *Hvilke, da?*
- Hva er dine erfaringer med **maktforholdet** mellom partene?
- Hvordan ser du på dette med eventuelle maktubalanser?*
- Hvordan kan du som mekler jevne ut og balansere eventuelle maktforskjeller mellom partene? *Er dette en aktuell problemstilling i mange saker du har hatt erfaring med? Fortell.*
- Hvordan ivaretas fornærmedes **sikkerhet** før, under og etter mekling i Konfliktrådet?

6. VOLDSUTØVER

- Hva er dine **forventninger** til voldsutøver i forbindelse med gjennomføringen av tilrettelagte møter?
- Hva er **din erfaring** med voldsutøvers deltakelse og bidrag? Hvordan har du opplevd voldsutøvere i en gjenopprettende prosess? *Har det vært i tråd med dine forventninger, eller ikke?*
- Hvilke **utfordringer** er det knytta til voldsutøveren i gjennomføringen av gjenopprettende prosess som konflikthåndteringsmetode?
- Kan voldsutøver oppnå noen form for **fordeler** ved å si 'ja' til mekling, f.eks. i form av straffereduksjon e.l.?
- Hva betyr dette for rollefordelingen og maktskjevheter mellom partene eventuelt?

7. LOKALSAMFUNNETS ROLLE

- Har lokalsamfunnet noe å bidra med? Hva, da? (evt. hvorfor ikke?)
- På hvilke måter involveres **lokalsamfunnet** i gjenopprettende prosesser?
(Gi evt. informantene eksempler på «lokalsamfunnet»: alt fra privat nettverk, naboer, skole, barnehage, idrett og andre fritidsaktiviteter, til hjelpeinstanser som barnevern, helsehjelp og politi etc.)

8. BARNEPERSPEKTIVET

- Hvilke utfordringer er det med mekling i saker som også involverer barn?
- Hvordan går du som mekler fram i slike saker, for å ivareta barnas trygghet og sikre deres deltakelse?

9. FRAMTIDSPERSPEKTIV

- Hvis vi ser litt framover, mot framtida, har du noe som du har lyst til å utvikle deg på som mekler?
- Hvorfor er akkurat det du sier der viktig for deg?
- Hva slags forventninger eller håp har du videre for mekling i vold i nære relasjonersaker?
- Hva slags bekymringer har du videre for mekling i vold i nære relasjonersaker?

10. AVRUNDING

- Takke informanten.
- Hvordan syns du intervjuet har vært?
- Har du noe du vil legge til, nå til slutt, som vi ikke har fått snakka om? Er det f.eks. noe jeg ikke har spurt om, som du tenker det er viktig for meg å få kunnskap om?
- Har du ellers noen spørsmål før vi avslutter her?

Vedlegg 4: Intervjuguide for ansatte

1. INNLEDNING

-Praktisk informasjon til informanten før intervjustart.

2. BAKGRUNN

-Hvor lenge har du jobbet i Konfliktrådet?

-Kan du fortelle litt om hva som er dine **ansvarsområder** og dine **arbeidsoppgaver**?

-Veit du hvor stor **andel av saker** dere får inn som er vold i nære relasjoner-saker, generelt i alle konfliktrådene?

-Hvem er det som hovedsakelig sender inn disse sakene til dere (politi og påtalemyndighetene etc.)?

-Har dere saker som blir innsendt av partene også – utgjør de en stor eller liten andel?

3. MEKLERROLLEN

-Hva er det du/dere legger vekt på når dere plukker ut hvilke meklere som passer til å ta vold i nære relasjoner-sakene?

-Er det en egen spesifikk type **opplæring** som er obligatorisk for å kunne mekle i disse sakene?

-Er det noen andre kriterier for å bli mekler i saker om vold i nære relasjoner? *Fortell*

-Hva er bakgrunnen for at meklerne skal være en kvinne og en mann? Hvorfor er det relevant og viktig at det er en av hvert kjønn som mekler i vold i nære-saker?

-Hva opplever du at meklere trenger råd og veiledning om i vold i nære relasjoner-saker?

4. SAKENE OG EGNETHET

-Hvilke **typer vold** er det som går igjen i vold i nære relasjoner-sakene som dere får inn hos dere?

-Når var siste gang du jobbet på en sak om vold i nære relasjoner? Hva husker du fra denne saken?

-Husker noe mer, hvilke utfordringer var det? Hvordan var det for deg å jobbe med den?

-Hvordan vurderer dere **egnetheten** til vold i nære relasjoner-sakene? Finnes det noen kriterier dere tar hensyn til? Hva trenger dere å vite for å kunne gjøre en vurdering av egnetheten til den gitte saken?

-Er det noen forskjeller i denne vurdering av egnethet ut ifra om det er en sivil sak eller en straffesak? Vil du forklare det litt mer?

-Har du erfart at det noen saker om vold i nære relasjoner som er **bedre egnet** for behandling i Konfliktrådet enn andre? Går det an å beskrive hva som kjennetegner disse type sakene eventuelt?

-Eller motsatt, hvilke vold i nære relasjoner-saker **egner seg ikke** for Konfliktråd, ifølge din erfaring?

5. FORNÆRMEDE/VOLDSUTSATT

- Hva er dine oppfatninger generelt av fornærmede i saker om vold i nære relasjoner?

- Er det noen forventinger til hva fornærmede skal bidra med i en gjenopprettende prosess? Hva, da?

-Hvilke behov skal dekkes hos den fornærmede i slike saker?

-Finnes det noen **utfordringer/dilemmaer** knytta til fornærmedes deltakelse? *Hvilke, da?*

-Hvordan kan dere ta høyde for **maktforskjeller** mellom partene? Er dette en aktuell problemstilling i mange saker du har hatt erfaring med? *Fortell.*

-Hvordan ivaretas **fornærmedes sikkerhet** før, under og etter mekling i Konfliktrådet?

- Hva sier dine erfaringer deg om hvorvidt **den fornærmede** har et utbytte av tilrettelagt dialog i Konfliktrådet?

6. VOLDSUTØVERS ROLLE

-Hvilke forventinger har dere til voldsutøver når det gjelder hans/hennes deltakelse i en gjenopprettende prosess?

-Hvordan opplever du voldsutøvere i en gjenopprettende prosess generelt?

-Hvilke utfordringer er det knytta til voldsutøveren i gjennomføringen av gjenopprettende? *F.eks. med tanke på maktubalanser? Eller, kan voldsutøver oppnå noen form for fordeler ved å si 'ja' til mekling, f.eks. i form av straffereduksjon e.l.?*

-Hva er din erfaring med voldsutøvers deltakelse og bidrag? Er det i tråd med dine forventinger, eller ikke? *Fortell.*

7. METODIKKEN

- Hvilke **metoder** for gjenopprettende prosess er det vanlig å bruke i saker om vold i nære relasjoner?
- Jeg har forstått at det ofte holdes et såkalt **formøte** før sjølve den tilrettelagte dialogen med partene. Hvilke føringer er det for disse møtene, hva tenker du at meklerne bør anvende formøtene til?
- Hva er dine forventninger til meklerne når de gjennomfører de **tilrettelagte møtene**?
- Hvordan skal meklerne forholde seg til partene under de tilrettelagte møtene?
- Har du opplevd/observert at de tilrettelagte møtene noen ganger blir mer som **terapi eller behandling**? Fortell. Hva er eventuelt ulempene ved det?
- Hva er de tilrettelagte møtene ment å bidra med, hva skal de «gi til partene»? Hva slags **utfall** er det meklerne tilrettelegger for?
- Er det vanlig med **oppfølgingsmøter** i etterkant? Si gjerne mer om hva disse er til for.
- Er det vanlig at partene har med seg **støttepersoner**? Bør det være med støttepersoner, og hvem bør disse være?
- Hva bidrar støttepersonene med?

8. LOKALSAMFUNNETS ROLLE

- Hva er rollen til **storfamilien/det nærmeste nettverket**? Har de noe å bidra med når det gjelder saker om vold i nære relasjoner? *Fortell.*
- Har dere noen erfaringer med å gjennomføre **stormøter** i saker om vold i nære relasjoner? Hvordan fungerte det? Vil det være ønskelig og hensiktsmessig å benytte stormøter? Hvorfor/hvorfor ikke?
- Har **lokalsamfunnet** noe å bidra med? Hva, da? (evt. hvorfor ikke?)
- På hvilke måter involveres **lokalsamfunnet** i gjenopprettende prosesser? (Gi evt. informantene eksempler på «lokalsamfunnet»: alt fra privat nettverk, naboer, skole, barnehage, idrett og andre fritidsaktiviteter, til hjelpeinstanser som barnevern, helsehjelp og politi etc.)

9. BARNEPERSPEKTIV

- Hvilke utfordringer er det med mekling i saker som også involverer barn?
- Hvordan blir barnas behov og trygghet ivaretatt? Hva kan gjøres for å ivareta dette mer?
- Hvordan sikres deres deltakelse? Har dere noen metoder for å involvere barna?

10. KRITISKE INNVENDNINGER

-Har du merket deg noen spesielle **utfordringer** for Konfliktrådet når det gjelder å håndtere vold i nære relasjoner-saker? Hvilke?

-Det finnes jo noen kritikere som f.eks. kanskje vil synes at såpass alvorlige og komplekse saker som vold i nære relasjoner-saker ikke egner seg for Konfliktrådet. Hvilke tanker har du om dette?

For å ta noen konkrete eksempler, da:

-Manglende **kompetanse** blant meklere og ansatte kan gjøre Konfliktrådet til et mindre egna sted for vold i nære-saker. Hva er ditt syn på det? Opplever du at dette er et problem for dere?

-Profesjonalisering? Tenker du at det er behov for '**profesjonelle**' meklere, i tillegg til lekmeklere på vold i nære-saker? *Hvorfor/hvorfor ikke?*

-Noe annet som også kan tenkes å problematiseres er jo dette med hvorvidt **de voldsutsattes** sikkerhet blir tilstrekkelig ivaretatt. Hva er dine tanker om dette?

11. INFORMASJON OM GJENOPPRETTENDE PROSESS

-Har du inntrykk av om partene generelt vet noe om Konfliktrådet i forkant, før de samtykker til å komme?

-Får du noen gang opplevelsen av at partene er **skeptiske**? Hva handler det om? Gjelder dette fornærmede eller voldsutøveren?

-Kan du si litt om på hvilke måter fornærmede/partene kan få **informasjon** om dere på?

-Har du inntrykk av at det er noen spesielle **utfordringer** med å nå ut med **informasjon** til utsatte for vold i nære relasjoner? *Hvilke?*

-Hvordan kan disse utfordringene imøtegås?

12. FRAMTIDSPERSPEKTIV

-Hvis vi ser litt framover, ut mot framtida, hvordan håper du at det ser ut for meklings i saker om vold i nære relasjoner om noen år fram i tid? *Visjoner?*

-Har du noen bekymringer? Hvilke?

-Hvor stor **saksmengde** er ønskelig, på dette feltet? (Har det vært diskutert hos dere?)

-Hvilke **metoder** håper du er i bruk, og hvorfor?

-Hva forventer du deg av **meklerne** i framtidas meklings på vold i nære relasjoner-feltet (f.eks. kompetanse etc.)?

13. AVRUNDING

-Takke informanten.

-Hvordan syns du intervjuet har vært?

-Har du noe du vil legge til, nå til slutt, som vi ikke har fått snakka om? Er det f.eks. noe jeg ikke har spurt om, som du tenker det er viktig for meg å få kunnskap om?

-Har du ellers noen spørsmål før vi avslutter her?